د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اخیستنه او

ي:

اسلامي ښوونه او روزنه

یوولسم ټولگی

اسلامي ښوونه او روزنه - یوولسم ټولگی

چاپ [illegible] ۱۳۹۰ هـ. ش

Ketabton.com

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو
د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

يوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوالان

- استاد محمد آصف کوچی
- استاد سید فاضل شاه
- استاد حبیب الله فوزی

علمي ایډیټ

- دکتور شیر علی ظریفی

د ژبې ایډیټ

- مولف محمد سهراب دیدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمیټه

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- مولوی قیام الدین کشاف
- استاد محمد آصف کوچی

د څارنې کمیټه

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین

عنایت الله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطــن افغانــستان دی — دا عــزت د هــر افغــان دی
کــور د سـولې کـور د تـورې — هــر بچــی یــې قهرمــان دی
دا وطــن د ټولــو کــور دی — د بلوڅـــو د ازبکــــو
د پــښتون او هــزاره وو — د ترکمنـــو د تاجکــــو
ورسـره عــرب، ګوجــر دي — پامیـــریان، نورستانیــــان
براهــوي دي، قزلبــاش دي — هــم ایمــاق، هــم پــشه یــان
دا هیــواد بــه تــل ځلیــږي — لکــه لمــر پــر شــنه آسمــان
پــه سینــه کــې د آسیــا بــه — لکـــه زړه وي جــــاویدان
نــوم د حــق مــودی رهبــر — وایــو الله اکبــر وایــو الله اکبــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پیغام

گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دي چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤوليت په ريښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تأليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوعاتو فهرست

لومړی لوست – آسماني كتابونه ۱
دویم لوست – وحي ۵
دریم لوست – پر انبیاوو او رسولانو ایمان ۸
څلورم لوست – د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه ۱۳
پنځم لوست – اولو العزمه پیغمبران ۱۸
شپږم لوست – معجزه او سحر ۲۱
اووم لوست – كرامت او استدراج ۲۵
اتم لوست – قضاء او قدر ۲۷
نهم لوست – د برزخ حالات ۳۱
لسم لوست – بعث او حشر ۳۶
یوولسم لوست – د پیغمبرﷺ شفاعت ۳۹

د حدیثو برخه ۴۳

دولسم لوست – غیبت لویه ګناه ده ۴۴
دیارلسم لوست – مسلمان د مسلمان هنداره ده ۴۸
څوارلسم لوست – د مشورې اهمیت ۵۱
پنځلسم لوست – د ببوزلو سره مرسته ۵۴
شپاړسم لوست – د لوږو پالنه او روزنه ۵۷
اوولسم لوست – د حلالې روزۍ ګټل ۶۱
اته لسم لوست – په دین كې آسانتیا ۶۴
نو لسم لوست – لعنت(ښېرا) ویل ۶۸
شلم لوست – په چاروكې منځنی حالت غوره كول ۷۱
یوویشتم لوست – په ځوانی كې د الله جل جلاله بنده ګي ۷۴
دوه ویشتم لوست – په لار كې د كښیناستلو آداب ۷۸

د فقهي برخه ۸۲

در ویشتم لوست – كورنی ۸۳
څلور ویشتم لوست – نكاح ۸۷

پنځه ويشتم لوست – د نکاح مقدمات ۹۰
شپږ ويشتم لوست – د نکاح ارکان او شرطونه ۹۵
اوه ويشتم لوست – ولايت ۹۸
اته ويشتم لوست – کفائت ۱۰۱
نهه ويشتم لوست – د نکاح محرمات ۱۰۳
ديرشم لوست – رضاعي محرمات (حراموالی) ۱۰۶
يو ديرشم لوست – موقتي محرمات ۱۰۸
دوه ديرشم لوست – مُتعه ۱۱۲
درې ديرشم لوست – مهر ۱۱٤
څلور ديرشم لوست – وليمه ۱۱۸
پنځه ديرشم لوست – د ښځې او خاوند حقوق ۱۲۱
شپږ ديرشم لوست – د خاوند حقوق په ښځه باندې ۱۲۵
اوه ديرشم لوست – حجاب ۱۲۹
اته ديرشم لوست – د ښځې او ميړه د ستونزو دحل لارې ۱۳۵
نهه ديرشم لوست – طلاق ۱٤۰
څلويښتم لوست – د طلاق ډولونه ۱٤۳
يو څلويښتم لوست – د تفريق ډولونه (۱) ۱٤٦
دوه څلويښتم لوست – د تفريق پاتې ډولونه (۲) ۱۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

آسماني کتابونه

الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره وخت پر وخت کتابونه را لیږلي دي، تر څو دوی د هغو کتابونو له لارښوونو سره سم خپل ژوند عيار او د دنيا او آخرت نېکمرغي خپلې کړي.

د کتاب تعريف

کتاب په لغت کې له کتابت څخه اخيستل شوی او ليکنې ته ويل کېږي او آسماني کتاب د الله تعالی د لارښوونو هغه کلام دی چې د خپلو رسولانو څخه يې يو رسول ته ورکوي چې خلکو ته يې ورسوي.

د تعريف شرح

له کتاب څخه دلته د الله تعالی کلام مراد دی چې له نور او لارښوونو څخه برخمن دی، الله تعالی په هره زمانه کې د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره آسماني کتاب را نازل کړی چې هغوی دغه آسماني کتاب د خپل سپېڅلي قانون په توګه قبول کړي او پيروي يې وکړي چې د دنيا په ستونزمنو او کړکېچنو لارو کې خپله لار ورکه نه کړي.

د آسماني کتابونو د اثبات دلايل

په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات لپاره په قرآن کريم او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو کې ډېر زيات دلايل شته چې موږ يې دلته په لنډ ډول بيانوو:

قرآن کريم

الله تعالی په قرآن کريم کې فرمايي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] **ژباړه:** ووايئ چې! موږ ايمان راوړيدی په الله او پر هغه هدايت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيمعليه السلام، اسماعيلعليه السلام، اسحاق، يعقوب او د يعقوبعليه السلام څوځات ته راغلی ؤ او هغه چې موسیعليه السلام، عيسیعليه السلام او نورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، موږ د هغو په منځ کې هيڅ توپير نه کوو، او موږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

پدي مبارک آيت کې الله تعالى مؤمنان مامور کړي چې په قرآن کريم او هغو کتابونو چې له قرآن کريم څخه مخکې نازل شوي ايمان راوړي.

الله تعالى په بل ايت کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ٢٨٥]

ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدی او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبرانﷺ منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: "موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ښښني غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.

الله تعالى پدي مبارک آيت کې د نبي کريمﷺ او مؤمنانو د ايمان صفت بيان کړی او هغه څه يې پکې څرګند کړي چې دوی په ايمان راوړلو پرې مامور شوي دي چې هغه ايمان په الله تعالى، ملائکو، کتابونو او رسولانو دی.

همدارنګه الله تعالى په يو بل مبارک آيت کې داسې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١٣٦] **ژباړه**: ای مؤمنانو! په الله، په رسول يې او په هغه کتاب ايمان راوړئ چې الله تعالى پر خپل رسول را نازل کړی او په هغه کتاب چې ړومبی يې نازل کړی او څوک چې له الله او د هغه له ملايکو، کتابونو، رسولانو او ورو‌ستي ورځې نه منکر شي نو رښتيا چې هغه په بې لاريتوب کې ډېر لرې ولاړ.

حديث شريف

کله چې جبرئيلﷺ له نبي کريمﷺ څخه د ايمان په هکله پوښتنه وکړه، رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».[1] **ژباړه**: ايمان دي ته ويل کيږي چې ته ايمان او يقين وکړې په الله تعالى او د

---

١ - صحيح مسلم - (١ / ٢٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په ملائکو، کتابونو، رسولانو، د قیامت په ورځ او پـدې ایمـان او بـاور ولـرې چې د خیر او شر ټولو اندازه د الله تعالی له لوري ده.

په آسماني کتابونو د ایمان لرلو حکم

په ټولو آسماني کتابونو چې د الله تعالی له لوري را نازل شوي ایمان راوړل، یقین او باور کول پرې فرض دي.

آسماني کتابونو ته د خلکو اړتیا

د بشر د تاریخ له پلټلو څخه ځرګندیږي چې انسان له یو لـوري ځـان غوښـتنه لـري، ځـان خوښوي او د نورو آزادي او حقوق د برلاسي توب په وخت کې اکثـرا پـه نظر کې نـه نیسي.

فعالیت: له پخواني او معاصر تاریخ څخه د ظالمو چارواکو او زورورو خپلسرو قومونـو د بشري ځان غوښتنې ځینې بېلګې د مثال په توګه په وار سره بیان کړئ.

او له بل پلوه د بشر پوهه نیمګړې ده، د کایناتو او د هغو د خالق په اړه له لاربـوونې پرتـه حقیقت ته نه شي رسېدای او په همدې توګه د ټولنیزو اصولو او قوانینو په هکلـه بې علم نیمګړې دی، غوره او ګټورې لارې چارې په خپل سرې سره نه شي پېژندلی، الله تعـالی د انسان دې نیمګړتیا ته زموږ پام را اړوي فرمایي: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ۞ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى﴾ [القیامة: ٣٦ ، ٣٧] آیا انسان ګمـان کـوي چې خپل سـرى دې پـرې ښودل شي، آیا دی د منیو نطفه نه و چې په رحم کې غورځول کېده.

فعالیت

زده کوونکي دې په وار سره د لاندې پوښتنو او ځوابونو په هکله خبرې اترې وکړي:

١. هغه فیلسوفان چې په خپل عقل باندې په تکیه کولـو بـې د بـشر د ژونـد لپـاره قـوانین رامنځته کړي، آیا د ژوند د اصولو په هکله سره یوه خوله دي؟

٢. نو آیا بشر د دې وړتیا لري چې خپل سرى پرې ښودل شي؟

٣. د الله تعالی له لوري د شریعت رالیږلو ته څه اړتیا لیدل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بشر سخته اړتیا درلوده چې الله تعالی د دوی د لارښوونې او له هکه پکې کیدو څخه د ویستلو لپاره په بېلابېلو وختو کې پیغمبران را واستوي او د هغوی په لاس شریعتونه او کتابونه رانازل کړي.

الله تعالی فرمایي: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [نساء:۱۶۵]، **ژباړه:** (الله تعالی) زېری ورکوونکي او وېروونکي پیغمبران راواستول چې له هغوی وروسته په الله تعالی کوم حجت نه وي او الله تعالی غالب او د حکمت خاوند دی.

دا خبره ضروري ده باید پرې پوه شو چې د ټولو آسماني کتابونو پیغام په قرآن کریم کې شتون لري او دغه کتاب د ټول بشریت د لارښوونې وروستنی کتاب دی. په دې سربېره د الله په دې کتاب کې برکتونه دي، د هغه تلاوت ذکر دی او په دنیا کې د رحمتونو او په آخرت کې د ژغورنې سبب ګرځي.

پوښتنې

۱. کتاب تعریف کړئ!
۲. په آسماني کتابونو باندې د ایمان د اثبات دلایل ووایې!
۳. رسول الله ﷺ جبرئیل علیه السلام ته د ایمان په هکله څه وویل؟
٤. په آسماني کتابونو باندې د ایمان حکم بیان کړئ!
۵. آسماني کتابونو ته خلک څه اړتیا لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې آسماني کتابونو ته د خلکو د اړتیا تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکي چې له شلو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي

پدي لوست کې موږ په وحې باندې له ايمان راوړلو څخه بحث کوو.
وحې څه ته ويل کيږي؟ وحې د چا له خوا په چا باندې نازليږي؟

د وحې تعريف

وحې په لغت کې په ډيرو معناګانو سره استعمال شوې ده لکه: اشاره، پيغام، الهام، خفي کلام، امر او کتابت.[1] او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د الله تعالی لـه لـوري پـه پټـه او خارق العاده طريقې سره د نبي خبرولو ته وحې ويل کيږي.[2]

د تعريف شرح

وحې د الله تعالی له لوري له هغه چا سره چې د پيغمبرۍ لپاره يې غوره کړی وي پـه هـر هغه څه چې اراده يې لري، په خفي او داسې طريقو سـره خبرولـو تـه ويـل کيږي چې د بندګانو په وس او توان پوره نه وي.

د وحې د ثبوت دليل

نقلي دليل: حضرت محمدﷺ لومړنی پيغمبر نه و او نه لومړنی انسان و، چې خلکو تـه يې له وحې څخه خبرې کولې او دوی يې په اسماني خبرو باندې خبرول، بلکې له آدم عليه السلام څخه پيل تر حضرت محمدﷺ پورې ډېر پيغمبران تېر شوي چې خلک يې له وحې څخه خبرول. دوی له خپلو ځانونو څخه خبرې نه جوړولې بلکې د الله تعالی له لوري په رالېږلې وحې بـه يې دوی خبرول لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ۝ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ [النساء: ١٦٣ ، ١٦٤] **ژباړه:** اى محمدهﷺ مـوږ تـا ته په هم هغه شان وحې لېږلې ده، لکه چې نوح عليه السلام او له هغه وروسته پيغمبرانو ته مو لېږلې وه. مـوږ ابـراهيم عليه السلام، اسـمعيل عليه السلام، اسـحٰق عليه السلام، يعقـوب عليه السلام او د يعقـوب عليه السلام اولادې، عيسیٰ عليه السلام، ايوب عليه السلام، يونس عليه السلام، هارون عليه السلام او سليمان عليه السلام ته وحې ولېږله او موږ داؤد تـه زبور ورکړ، او موږ پر هغو پيغمبرانو هم وحې نازله کړې چې د هغـو يادونـه مـو لـه دې نـه

---

١ – لسان العرب، القاموس المحيط،، تفسير الرازي او تفسير البيضاوي.
٢ – مناهل العرفان – (١ / ٤٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې تا ته کړېده او پر هغو پیغمبرانو هم چې د هغو یادونه مو تاته نه ده کړې. الله له موسی علیه السلام سره داسې خبرې کړې دي لکه څنګه چې خبرې کیږي.

په یو بل آیت کې الله تعالی د محمد ﷺ په هکله فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى۝ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم: ٣ ، ٤] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږېږي، دا خو یوه وحې ده چې پر هغه نازلیږي. همدارنګه الله تعالی په یو بل آیت کې فرمايي: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ [یونس: ٢] ژباړه: آیا د خلکو له پاره دا د حیرانتیا وړ خبره شوه چې موږ له همغو څخه یو سړي ته وحې وکړه چې (په غفلت کې لوېدلي) خلک را ویښ کړه او خوږ کړه چې یې ومني هغو ته زېرى ورکړه چې د دوی له پاره د هغو له رب سره ریښتونی عزت او سرلوړي ده؟ منکرانو وویل چې دا سړی ښکاره کوډګر دی؟.

عقلي دلیل

وحې یو ریښتونی واقعیت دی، څوک چې د الله تعالی پر وجود او د هغه د قدرت په کمال ایمان لري د وحې له وجود څخه نه منکرېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د وحې د دلیلونو په اړه یو له بل سره مباحثه وکړي.

پر وحې د ایمان حکم

په ټولو نازل شویو کتابونو او په ټولو وحیو باندې په اجمالي توګه ایمان او باور لرل فرض دي.

د وحې ډولونه

الله تعالی خپلو پیغمبرانو ته په درې ډوله وحې کړې ده:

١. د الهام او خوب په توګه وحې.

أ. الهام: لکه څرنګه چې نبي کریم ﷺ فرمايي: «إن روح القدس نفث في روعي أن نفسا لن تموت حتى تستكمل أجلها وتستوعب رزقها فأجملوا في الطلب ولا يحملن أحدكم استبطاء الرزق أن يطلبه بمعصية فإن الله لا ينال ما عنده إلا بطاعته» [1] ژباړه: یقیناً چې جبرائیل علیه السلام زما په زړه کې دا خبره الهام کړه چې هېڅ نفس تر هغه وخته نه مړ کیږي تر څو خپله ټاکلې نېټه پوره کړي او خپل رزق پوره تمام کړي، نو رزق له روا لارو وغواړئ او د رزق ورو کېدل او کموالی دې په تاسو کې هېڅ یو دې ته اړ

١ - حلية الأولياء - (١٠ / ٢٧)

نکړي چې په ناروا لارو بې ولټوي. ځکه هغه څه چې د الله تعالی په وړاندې شته هغه د طاعت څخه پرته په نورو ناروا لارو نه شي تر لاسه کېدای.

ب. **په خوب کې لیدل:** لکه څرنګه چې الله تعالی ابراهیم عليه السلام ته په خوب کې وحې وکړه چې خپل زوی اسماعیل عليه السلام ذبحه کړي او له همدې ربښتینو خوبونو څخه پر حضرت محمد ﷺ باندې وحې پیل شوې ده.

۲. **د پردې تر شا خبرې کول:** یعنې پدې صورت کې به د پیغمبر او الله تعالی تر منځ واسطه موجوده نه وه، بلکې پرته له واسطې به الله تعالی خپل پیغمبر ته وحې کوله لکه څرنګه چې موسی عليه السلام د الله تعالی خبرې پرته له واسطې څخه اورېدلې دي.

۳. **د ملائکې په واسطه:** یا به الله تعالی خپل پیغمبر ته ملائکه لیږله نو دې ملائکې به هغه وحې پیغمبر ته رسوله چې دا د جبرائیل عليه السلام دنده ده.[۱]

د وحې پورتنې درې ډولونه الله تعالی پدې مبارک آیت کې داسې بیانوي: ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ﴾ [الشورى: ۵۱] **ژباړه:** هېڅ بشر دا مقام نه لري چې الله له هغه سره مخامخ خبرې وکړي یا خو د هغه خبرې په وحې (اشاره) سره وي یا د پردې تر شا، یا کوم پیغام راوړنکې (پرښته) لیږي او پرښته د الله په حکم سره هر څه چې هغه غواړي وحې کوي، هغه لوړ او د حکمت خاوند دی.

فعالیت: زده کوونکي دې د وحې د ډولونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې

۱. وحې لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. د وحې د شتون دلیلونه بیان کړئ.
۳. په وحې باندې د ایمان حکم څه دی؟
۴. د وحې ډولونه بیان کړئ.
۵. هغه مبارک ایت ذکر کړئ چې الله تعالی د وحې ډولونه په کې ذکر کړي دي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د وحې په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

---

۱ – تفسیر الرازي، ج: ۲۷، ص: ۱۸۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر انبیاوو او رسولانو ایمان

۱. نبي او رسول چا ته ویل کیږي؟
۲. آیا نبوت او پیغمبري په کار او زحمت سره ترلاسه کېدای شي؟

۱- د نبي او رسول تعریف

أ. نبي: چې د الله تعالی له لوري وحي ورته راغلې وي.

ب. رسول: هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د خپلو احکامو د رسولو لپاره له نوي شریعت سره استولی وي.

۲. د نبي او رسول تر منځ توپیر

رسول هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته له نوي شریعت سره را استولی وي چې هغه خلکو ته ورسوي او نبي هغه دی چې الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره رالیږلی وي، برابره خبره ده که د پخوانو انبیاوو شریعت خلکو ته رسوي، نوی شریعت ورسره نه وي او یا هم نوی شریعت ورکړل شوی وي، نو هر رسول ته نبي ویل کیږي، خو هر نبي ته رسول نه ویل کیږي.

۳. د انبیاوو شمیر

په قرآن کریم کې د پنځه ویشتو انبیاوو یادونه راغلې، اتلس تنه یې د الله تعالی په دې قول کې ذکر شوي: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۞ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۞ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۞ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ۸۳ - ۸۶)

ژباړه: او دا زمونږ دلیل دی چې ابراهیم ته مو د قوم په مقابل کې ورکړی و، چا ته چې مو خوښه شي درجې یې لوړوو، بې شکه ستا څښتن ډېر د حکمت او علم خاوند دی او ده ته مو اسحاق او یعقوب وربښلي وو، ټولو ته مو لاره ښودلې وه، او نوح ته مو پخوا لاره ښودلې وه او د ده له اولادې څخه داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون

وو او مونږ نېکو کارو خلکو ته همداسې غوره بدل ورکوو او زکریا، یحیی، عیسی او الیاس ټول له صالحانو څخه وو او اسماعیل، الیسع، یونس، لوط او نور ټول مو په نورو خلکو غوره ګرځولي وو.

او اوه تنه یې په نورو ځایونو کې ذکر شوي چې هغوی عبارت دي له: آدَم،إدْرِیس، هُـود، صَالِح، شُعَیْب، ذُو الْکِفْل او مُحَمَّدٌ خَاتَمُ النَّبِیِّین (عَلَیْهِمْ جَمِیعًا صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلاَمُهُ).

په قرآن کې راغلي چې نور پیغمبران هم شته، الله تعالی فرمايي: ﴿وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾ [النساء: ۱۶۴]

او په حدیثو کې د انبیاوو شمېر یو لک او څلیرویشت زره او د رسولانو شمېر درې سوه او دیارلس ښودل شوی، خو علماء وايي چې په دې حدیثونو کې ضعف دی[۱] نو د مجموعي تعداد په هکله یې توقف غوره دی.

٤. په رسولانو باندې د ایمان د اثبات دلیل

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کریم کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقره: ۱۸۵] ژباړه: پیغمبر پر هغه هدایت ایمان راوړیدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شویدي او څوک چې د دې پیغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدایت د زړه په مینه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پیغمبران عليهم السلام منلي دي او د هغو وینا دا ده چې: «موږ د الله په پیغمبرانو کې یو له بله توپیر نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ښښنې غوښتونکي یو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.»

فعالیت: زده کوونکي دې په خپلو کې د نبي او رسول تر منځ پر توپیر بحث وکړي.

٥. په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان حکم

په ټولو انبیاوو او رسولانو علیهم السلام باندې ایمان لرل فرض او د اسلامي عقیدې له ارکانو څخه شمېرل کېږي نو له یو نبي او رسول څخه انکار د ټولو انبیاوو او رسولانو

۱ ـ د ابن کثیر تفسیر د دې آیت لاندې (وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه انکار بلل کېږي، له همدې امله مسلمان د ټول لپاره له خپلې عقیدې سره سم دا ګواهي ورکوي چې د هېڅ نبي تر منځ په ایمان کې توپیر نه کوي، په ټولو رسولانو او نبیانو باندې پرته له کوم توپیره یو ډول ایمان لري ځکه دوی ټول د الله تعالی له لوري را استول شوي دي.

٦. نبوت الهي ورکړه ده

نبوت یوه الهي ورکړه ده. هر هغه چا ته چې الله تعالی وغواړي نبوت او رسالت ورکوي، په شوق، کوښښ او خپله خوښه هېڅوک ته نه ورکول کېږي، یعنې دا چې په عبادت، ریاضت او زیار نه تر لاسه کېږي، الله تعالی د انبیاوو توصیف په قرآن کریم کې داسې کړی دی: ﴿وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ۴۷] **ژباړه:** په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نیکو کسانو کې شمار دي له دي. آیت ځخه دا څرګنده شوه چې انبیاء د الله ﷻ د لوري غوره شوي کسان دي.

فعالیت: زده کوونکي دې پر انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د حکم په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

٧. په نبیانو او رسولانو باندې د ایمان تفصیل

په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان درلودل د قرآن او سنتو په رڼا کې تفصیل لري چې په لاندې کرښو کې ورته اشاره کوو:

١. پر هغو انبیاوو او رسولانو باندې ایمان لرل چې الله تعالی په قرآن کریم کې ذکر کړي دي او ټول شمېر یې پنځه ویشت تنه دی، همدارنګه پدې باندې هم ایمان لرل چې الله تعالی لدې ذکر شویو پیغمبرانو ځخه پرته نور هم را استولي دي.

٢. پدې ټینګ باور او ایمان لرل چې د ټولو انبیاوو د بلنې محور د الله تعالی د یووالي منل او د هغه عبادت وو.

٣. پرته له توپیره په ټولو انبیاوو باندې ایمان لرل، د دوی د نبوت او رسالت تصدیق کول، سره لدې پدې باور لرل چې ځینې یې له ځینو نورو ځخه غوره او محمد ﷺ تر ټولو پیغمبرانو غوره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. پدې باندې ایمان او باور لرل چې دوی ټول انسانان دي او د الوهیت هیڅ ډول خصوصیات نه لري.

٥. پدې باندې ایمان لرل چې انبیاء او رسولان له ټولو خلکو څخه د علم، عمل او اخلاقو له پلوه کامل دي، دوی خپل امانت پوره کړی او رسالت یې په پوره امانت داری سر ته رسولی دی.

٦. پدې باندې ایمان لرل چې الله تعالی د خپلو انبیاوو د تصدیق لپاره دوی ته معجزې ورکړې دي.

٧. پدې باندې ایمان لرل چې د نبوت لړۍ په محمدﷺ پای ته رسېدلې او محمدﷺ ټولو خلکو ته استول شوی دی او د ده له رحلت څخه وروسته بل نبي یا رسول د قیامت تر ورځې پورې نه راځي او د وحې لړۍ پای ته رسېدلې ده.

فعالیت: په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه ذکر شوي دي؟

٨ په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان معنا

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کریم کې فرمایلي دي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] ژباړه: ووایئ چې! مونږ ایمان راوړیدی په الله او پر هغه هدایت چې مونږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهیمعليه السلام، اسماعیلعليه السلام، اسحاق، یعقوب او د یعقوبعليه السلام څوځات ته راغلی ؤ او هغه چې موسیعليه السلام، عیسیعليه السلام او نورو ټولو پیغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، مونږ د هغو په منځ کې هیڅ توپیر نه کوو، او مونږ الله ته سر ټیټوونکي یو.

په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان او ټینګ باور لرل دي ته وایي چې الله تعالی خپلو ځینو بنده ګانو ته وحې کوي تر څو خلکو ته د الله تعالی د نعمتونو زېری ورکړي او د هغه له عذاب څخه یې وویروي، خو دا هر څه یوې موخې ته د رسېدو لپاره تر سره کوي چې هغه د الله تعالی عبادت، د دین اقامت او الله تعالی په ربوبیت، الوهیت، اسماوو او صفاتو کې یو ګڼل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. نبي او رسول تعریف کړئ.

۲. نبي او رسول څه توپیر لري.؟ په لنډو ټکو کې یې بیان کړئ.

۳. آیا نبوت په زیار او عبادت سره تر لاسه کیږي؟

٤. په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د وجوب دلایل ذکر کړئ.

٥. په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه راغلي دي؟ کوم چې درته یاد دي ویې لیکئ.

٦. په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نبي او رسول په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له شپږو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه

الله تعالی پیغمبران د ښو، غوره او نیکو صفتونو خاوندان ګرځولي دي تر څو په ښه توګه خلک نېکۍ لارې ته دعوت کړي. همدارنګه الله تعالی دوی له ټولو هغو خویونو او کړنو څخه چې د نبوت له منصب سره مناسب نه دي، پاک او سپېڅلي کړي دي.

د انبیاوو صفتونه

د انبیاوو علیهم السلام ځیني صفتونه په قرآن کریم کې ذکر شوي دي، چې په لاندې ډول بیانېږي:

۱. عصمت

د عصمت تعریف: عصمت په لغت کې حفظ او ساتلو ته وايي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې (پاکوالی): عصمت د الله تعالی هغه لطف دی چې پیغمبر د نېکو کارونو کولو ته هڅوي او د بدو کارونو له کولو څخه يې ساتي، له انسان څخه اختیار نه ساقطوي تر څو د ازمایښت او امتحان حقیقت باقي وي.[۱]

د تعریف شرح

الله تعالی خپل ټول انبیاء په خپل فضل او کرم سره له نبوت څخه مخکې او وروسته له ټولو ګناهونو څخه پاک ساتلي دي، داسې ځواک يې ورکړی دی چې د نېکو کارونو کولو ته يې هڅوي او د ناوړه کارونو له کولو څخه يې منع کوي، خو له دوی څخه اختیار نه ساقطوي.

له ګناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د ښه وضاحت لپاره د انبیاوو عصمت په لاندې ډول شرح کوو:

---

۱ - المسامرة. ص: ۲۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

أ. كبائر گناهونه: كبيره گناه هغې گناه ته ويل كيږي چې يا په دنيا كې حد ورته ټاكل شوى وي او يا د جهنم په اور باندې وعده ورکړل شوې وي او يا لعنت او يا غضبورباندې ويل شوى وي.

ب. صغائر گناهونه: صغيره گناه هغې گناه ته ويل كيږي چې په دنيا كې حد ونه لري او په آخرت كې ورته عذاب نه وي ټاكل شوى.

لومړى: له لويو گناهونو څخه د انبياوو عليهم السلام عصمت (پاكي)

ټول انبياء كرام له بعثت څخه مخكې او وروسته له ټولو لويو گناهونو لكه: كفر، دروغ ويل او داسې نورو څخه پاك او سپېڅلي دي، له دوى څخه قصداً او يا سهواً هېڅ وخت لويه گناه نه پېښيږي، بلكې له دې ټولو گناهونو څخه معصوم دي.

د دې عصمت دلايل

څرنگه چې د انبياوو له ټولو ستره او مهمه دنده خلكو ته د الله پيغام رسول دي نو قرآن په څرگندو ټكو كې په دې هكله د هغوى په صدق گواهي وركړې، الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم:۳، ٤] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږيږي، دا خو يوه وحې ده چې پر هغه نازليږي.

همدارنگه نبي كريمﷺ په خپل يوه مبارك حديث شريف كې فرمايي: عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قالوا: يا رسول الله إنَّك تُدَاعِبُنا. قال: (إنِّي لا أقولُ إلا حَقًّا) [۱] **ژباړه:** له حضرت ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روايت دى چې اصحابو كرامو وويل: اى د الله تعالى رسوله! ته له موږ سره ټوكې كوې. رسول اللهﷺ وفرمايل: زه له حق څخه پرته بل څه نه وايم.

همدارنگه د دوى په هكله الله تعالى فرمايي: ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الانعام: ۸۷) **ژباړه:** او دوى مو خوښ كړي او نيغه لاره مو ورته ښودلې.

---

۱ – سنن الترمذي – (٤ / ۳۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: له صغائرو (کوچنیو) گناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد پیغمبران علیهم الصلاة والسلام لکه څرنگه چې له لویو گناهونو څخه پاك او معصوم دي همدارنگه له صغائرو (کوچنیو) گناهونو څخه هم پاك او معصوم دي.

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمايي: ﴿وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ٤٧] ژباړه: په یقیني توگه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نیکو کسانو کې شمار دي.

٢. **بشریت:** انبیاء او رسولان ټول بشر دي، خوراك، څښاك کوي، ویده کېږي، ناروغه کېږي، وږي کېږي، تږي کېږي، نکاح کوي په غیبو باندې نه پوهېږي او د داسې نورو ټولو بشري صفتونو خاوندان دي. تر څو له خلکو سره صله رحمي وکړي، د دوی له احساس څخه خبر وي او د مستقیمې لارې په ښودلو کې الله تعالی په دوی باندې قوي حجت قائم کړی، الله تعالی په دې اړه فرمايلي دي: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨] ژباړه: وگورئ تاسې ته يو پیغمبر راغلی دی چې په خپله له همدا تاسې څخه دی، په زیان کې ستاسې لوېدل پر هغه گران تمامېږي، هغه ستاسې د رغېدنې حرصناك دی. د مؤمنانو له پاره هغه خواخوږی او زړه سواندی دی.

٣. **تبلیغ:** خلکو ته د هغو احکامو رسول چې په رسولو يې مامور شوی وي تبلیغ بلل کېږي، تر څو هغوی ته د دنیا او آخرت د نېکمرغیو لارښوونه وکړي، چې دا کار ټولو پیغمبرانو تر سره کړی او هیڅ شی يې نه دي ورڅخه پټ کړی، الله تعالی پدې اړه فرمايلي دي: ﴿يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ٦٧] ژباړه: ای پیغمبره! څه چې ستا د رب له لوري پر تا نازل کړی شویدي هغه خلکو ته ورسوه. که داسې دې ونه کړل نو د هغه د پیغمبری حق دې ادا نه کړ.

٤. **زیرکتیا:** هر نبي د زیرکتیا او لوړ فهم څخه برخمن وي، الله تعالی پدې اړه فرمايي: ﴿فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ﴾ [الأنبیاء: ٧٩] ژباړه: نو په هغه وخت کې موږ د فیصلې صحیح صورت سلیمان ته وښوده پداسې حا ل کې چې موږ حکم او علم دواړو ته ورکړی و، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

داؤد سره موږ غرونه او الوتونکي ایل کړي وو چې پاکي یې بیانوله، د دغه کار کوونکي همدا موږ وو.

۵. **نارینتوب:** ټول علماء پدې اتفاق دي چې الله تعالی ټول انبیاء نارینه رالیږلي دي هیڅ ښځې ته د نبوت منصب نه دی ورکړای شوی، آن تر دې چې ځینو علماوو په دې خبره اجماع هم نقل کړې ده، ځکه الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ [الیوسف: ۱۰۹] ژباړه: ای محمده (ﷺ) له تا نه مخکې چې موږ کوم پیغمبران لیږلي وو هغوی هم ټول سړي وو، همغو لوري ته موږ وحې لیږو. په پورتني آیت کې د رجل لفظ ذکر شوی دی، او په عربي ژبه کې رجل نارینه ته ویل کیږي.

۶. **له عیبونو څخه پاکوالی:** پیغمبران له لاندې عیبونو څخه پاک او سپیڅلي دي:

أ. هر پیغمبر د بعثت په وخت کې د خپلې زمانې له ټولو خلکو څخه د خلقت له مخې غوره وي.

ب. هر نبي له داسې عیبونو څخه چې طبعیت ورڅخه نفرت کوي، پاک او سپیڅلی دی، لکه: پیس، جذام او داسې نور.

ج. نبي د داسې کسب خاوند نه وي چې عرف یې بد وګڼي، لکه: ښکر لګول او داسې نور.

د. نبي د زړه له سختوالي څخه پاک وي، ځکه که چیرې نبي بې رحمه او د سخت زړه خاوند وي نو بیا خلک ورڅخه نفرت کوي، الله تعالی پدې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ۱۵۹] ژباړه: ای پیغمبره (ﷺ) دا د الله لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خویه جوړ شوی یې، که داسې نه وای او ته توند خویه او سخت زړی وای نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو.

فعالیت: زده کوونکي دې د انبیاوو علیهم السلام د صفتونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني

۱. عصمت تعريف کړئ.

۲. د انبياوو د عصمت دلايل بيان کړئ.

۳. د بشريت د صفت دلايل ووايئ.

٤. د تبليغ د صفت دلايل ووايئ.

٥. د زيرکتيا د صفت دلايل ووايئ.

٦. د نارينتوب د صفت دلايل بيان کړئ.

۷. له کومو عيبونو څخه د انبياوو پاکوالی لازمي دی؟

کورني دنده

زده کوونکي دې د انبياوو د صفتونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اولو العزمه پیغمبران

ټول پیغمبران د الله تعالی په وړاندې معزز او د عزت خاوندان دي، ټول پیغمبران د ډېر زیات عزم، صبر اوحوصلې خاوندان وو، خو ځیني پیغمبران الله تعالی په عزم سره ستایلي دي دا په دې دلالت کوي چې دوی د نورو انبیاوو عليهم السلام په پرتله د ډېر قوي عزم او د الله تعالی په وړاندې د ډېر لوړ مقام او لوړې درجې خاوندان دي.

د عزم تعریف

عزم صبر، ثبات او د یو کار د کولو لپاره قوي هوډ ته ویل کیږي.

ولې ځینو پیغمبرانو ته اولوالعزم ویل کیږي؟

ځینو پیغمبرانو ته ځکه اولو العزم ویل کیږي چې دوی د دعوت او رسالت په کار کې له صبر، ډېر زغم او حوصلې څخه کار اخیستی دی، نو الله تعالی په اولوالعزم صفت سره ستایلي دي او فرمايي: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ [الاحقاف، ۳۵] **ژباړه:** نو صبر کوه لکه چې همتناکو رسولانو صبر کولو.

د اولو العزمه پیغمبرانو شمېر

د اولو العزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه له علماوو څخه ډېر قولونه نقل شوي دي خو د جمهورو علماوو په نزد اولو العزم پیغمبران پنځه کسان دي، حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهیم عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام، حضرت عیسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ.

چې الله تعالی پدې قول کې راټول کړي دي: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ [الأحزاب: ۷] ژباړه: او هغه مهال چې موږ له (ټولو) انبیاوو او (خصوصاً) له تا، نوح، ابراهیم، موسی او د مریمې زوی عیسی نه ژمنه واخیسته او ښه پخه ژمنه مو ترې واخیسته.

او همدارنګه الله تعالی پدې مبارک آیت کې هم ذکر کړي دي: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ﴾ [الشوری: ۱۳] ژباړه: تاسو ته يې هماغه دين ټاکلی (بيان کړی) چې په هغه سره يې نوح ته سپارښتنه کړې وه او هغه چې تا ته مو

وحي کړی او په هغه سره مونږ ابراهيم، موسی او عيسی ته سپارښتنه کړې وه چې (همدغه) دين تر سره کړئ او اختلاف مه پکې اچوئ. مشرکانو باندې هغه خبره ډيره درنه ده چې ته يې وربلې.

د اولوالعزمه پيغمبرانو نومونه

١. حضرت نوح عليه السلام
٢. حضرت ابراهيم عليه السلام
٣. حضرت موسی عليه السلام
٤. حضرت عيسی عليه السلام
٥. حضرت محمد ﷺ

فعاليت: زده کوونکي دې د اولوالعزمه پيغمبرانو د شمېر په اړه په خپلو کې سره خبرې اترې وکړي.

د اولو العزمه پيغمبرانو فضيلت

دغه اولو العزمه پيغمبران له نورو ټولو پيغمبرانو څخه د زيات فضيلت خاوندان دي او په دوی کې د ډېر زيات فضيلت خاوند حضرت محمد ﷺ دی.

له ابي هريره رضي الله تعالی عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «خِيَارُ وُلْدِ آدَمَ نُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَعِيسَى وَمُوسَى وَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ»، **ژباړه:** د آدم عليه السلام د اولادې تر ټولو غوره حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت عيسی عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ دی.

همدارنګه امام بخاري له ابي هريره رضي الله تعالی عنه څخه روايت کوي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: «أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».[١]

١ - أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة - (١ / ٢٢١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: زه د قیامت په ورځ د آدم ﷺ د اولادې سید او مشر یم، لومړی به له ما څخه قبر شق او څېرې کېږي، زه لومړی شفاعت کوونکی یم، او لومړی به زما شفاعت قبلیږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د اولو العزمه پیغمبرانو نور فضیلتونه هم بیان کړي.

پوښتنې

١. آسماني کتابونه څو او په چا نازل شوي دي؟
٢. عزم تعریف کړئ.
٣. اولو العزمه پیغمبرانو ته ولې اولوالعزمه ویل کیږي؟
٤. اولو العزمه پیغمبران څو دي؟
٥. د اولو العزمه پیغمبرانو د فضیلت په اړه یو حدیث شریف ووایئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معجزه او سحر

۱. معجزه

د معجزې تعریف

معجزه په لغت کې له عجز څخه اخیستل شوی چې ېبوسي کوونکي او عاجز کوونکي ته وېل کیږي او په اصطلاح کې د هغه ننګوونکي، خارق العادة کار او وینا څخه عبارت ده چې الله تعالی یې د نبوت او رسالت د دعوا لرونکو د ریښتینولی په قصد له دوی څخه صادروي چې نور انسانان ورڅخه عاجز وي.

د تعریف شرحه

معجزه داسې کار او وینا ته ویل کېږي چې د نبوت او رسالت له دعوا لرونکو څخه صادرېږي چې لاندې شرطونه لري:

۱. معجزه به ننګوونکې وي که چېرې ننګونه ونه لري معجزه نه بلل کیږي.
۲. د رسالت او یا نبوت د دعوا د ریښتینولی په خاطر یې ښکاره کوي که څوک خارق العادة کار تر سره کوي مګر د نبوت یا رسالت دعوا ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۳. خارق العاده کار به له دعوا سره برابر وي.
٤. مقابل لوری به د دغه خارق العاده کار له سر ته رسولو څخه عاجز وي. که چېرې مقابل لوری هم د داسې خارق العاده کار په تر سره کولو قادر وي، معجزه نه بلل کیږي.

د معجزې ډولونه

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام معجزې په دوه ډوله دي:

۱. محسوسې معجزې.
۲. غیر محسوسې معجزې.

لومړی محسوسې معجزې: له هغه ډول معجزو څخه عبارت دي چې انسانان یې په پنځه ګونو حواسو سره درک کوي، لکه د صالح عليه السلام په دعاء سره له غره څخه د بلاربې اوښې را ایستل، د عیسی عليه السلام په دعاء سره د مور زادي ړوند او د برص (برګي) مریض روغېدل، د موسی عليه السلام امسا په مار بانـدې بدلیدل، او د نیل بحر دوه ځایه کیدل، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغمبرﷺ اسراء او معراج، د سپوږمۍ دوه ټوټې کېدل، د پیغمبرﷺ له مبارکو ګوتو څخه د اوبو بهېدل او داسې نور.

دویم غیر محسوسې معجزې: دا هغه معجزې دي چې د عقل په وسیله درک کېږي، لکه د راتلونکو غائبو واقعاتو او حوادثو په اړه معلومات ورکول، او پر محمدﷺ نازل شوی کتاب (قرآن کریم) چې د محمدﷺ تر ټولو ستره معجزه ده.

د معجزې حکم

د پیغمبرانو علیهم السلام پر معجزاتو ایمان درلودل فرض دي، ځکه چې د هر پیغمبر معجزه په حقیقت کې د الله تعالی وحې ده چې د پیغمبر ریښتینولي ثابتوي لکه څرنګه چې پر پیغمبر ایمان درلودل فرض دي، همدا راز د هغوی پر معجزو هم ایمان درلودل فرض دي.

فعالیت: زده کوونکي دې د معجزې په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۲. سحر

د سحر تعریف

سحر په لغت کې دوکې، باریکۍ، د یوشي شکل بدلولو او هغه کارته وایي چې ظاهري سبب ونه لري.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې د شیطانانو په مرسته له ناوړه او خبیثو نفسونو له خوا ترسره کیږي.

د تعریف شرحه

سحر په عربي لغت کې دوکې او هغه نازکه کړنې ته وایې چې ظاهري سبب یې په سترګو نه ښکاري.

او په اصطلاح کې هغه نا اشنا کار ته ویل کیږي چې د دین څخه لرې او د بد عمله اشخاصو له خوا ترسره کیږي، د کفري الفاظو په ویلو او د شیطانانو په ملتیا ترې صادرېږي چې د ښوونې او زده کړې له لارې ورته لاس رسی پیدا کوي.

که چیرې څوک داسې نا اشنا او خارق العاده کار ترسره کړي چې په هغه کې د لاسونو او حرکاتو چالاکي او یا د خاصو دواګانو استعمال رول ولري حقیقي سحر نه بلل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سحر حقیقت

د سحر حقیقت په قرآن کریم او نبوي احادیثو او د امت پـه اجماع سـره ثابـت دی چې واقعیت لري.

الله ﷻ د موسی ﷺ د ساحرانو په باره کې فرمـایي: ﴿قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾[الأعراف: ۱۱٦] **ژباړه:** موسی ﷺ ورته وویل: تاسې یې وغورځوئ کله چې هغوی (پړي او همساګانی) واچولی او (په خپلو منترونو ویلو سره یې) د خلکو سترګې مسحورې کړې او په ویره کې یې واچول او ډیر غټ سحر یې وکړ.

په حدیث شریف کې راځي یوکس چې لبید بن اعـصم نومیـده پـر پیغمبرﷺ یـې سحر کړی وو.

د ټول اسلامي امت په دې اجماع ده چې سحر حقیقت لري.

د سحر زده کړه

د سحر ښوونه او زده کړه حرام کار دی، او که سحر په کفري عقیده بناوي نوبیـا یـې زده کړه کفر دی او زده کوونکی یې واجب القتل دی.

د سحر او معجزې تر منځ توپیر

د سحر او معجزې تر منځ ډیر توپیرونه شته چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. سحر له شریرو او پلیتو نفسونو څخه صادریږي مګر معجزه د پاکو، عزتمنـدو او الله ﷻ ته له ډیرو نږدې نفسونو څخه صادریږي.

۲. معجزه په ننګوني بناء وي، مګر په سحر کې ننګونه نه وي.

۳. د سحر په سر ته رسولو کې د ناروا اعمالو انجامول او له شیطانانو څخه په کې مرسته غوښتل کیږي او معجزه یواځې د الله ﷻ په مرسته او ارادې صورت مومي.

٤. سحر د ښوونې او زده کړې له لارې ممکن وي، مګر په معجزه کې پیغمبر یواځې لـه الله ﷻ څخه د هغې د ایجادولو غوښتنه کوي.

٥. معجزه د شي حقیقت بدلوي، مګر سحر یواځې د شي ظاهري شکل بدلوي.

٦. په معجزې سره د پیغمبر ریښتینولي ثابتیږي، مګر سحر لویه ګناه او د خلکـو د ګمـراه کولو او په ځمکه کې له فساد خپرولو څخه پرته بله هیڅ ګټه نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٧. سحرپه خاصو شرطونو، ځایونو او وختونو پورې تړلی وي، مگر معجزه هیڅ شرط او کوم معین ځای او وخت پورې مربوطه نه وي.

٨. دسحرمعارضه او مقابله کیدای شي، مگرد معجزې مقابله محاله ده.[١]

فعالیت: د لوست په رڼاکې د ساحر او نجومي تر منځ څه توپیر معلومیږي؟

پوښتنې:

١. معجزه او سحر تعریف کړئ.
٢. د معجزې او سحر تر منځ توپیر واضح کړئ.
٣. د معجزې ډولونه بیان کړئ.
٤. د معجزې حکم بیان کړئ.
٥. د سحر د اثبات دلایل بیان کړئ.
٦. د سحر زده کړه څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د معجزې او سحر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښو کمه نـه وي.

١ـ جامع العلوم في اصطلاحات الفنون – (٢ / ١٢٠)، مذكرة التوحيد – (١ / ٦١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

کرامت او استدراج

ایا پوهیږئ چې کرامت څه ته وايي؟ کرامت او استدراج څه توپیر لري؟

۱. کرامت

د کرامت تعریف

کرامت په لغت کې عزت او درناوي ته وايي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ۷۰] **ژباړه**: بې شکه د آدم اولاد ته مې عزت ورکړی.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې له ولي څخه صادرېږي.[۱]

د تعریف شرح

عادتاً د ناشوني کار صادرېدل که له داسې شخص څخه سرته ورسېږي چې عقیده او عمل یې د اسلام په تله برابر وي کرامت بلل کېږي او که د شخص عقیده یا عمل له اسلام سره برابر نه وي نو د ده خارق العاده کار کرامت نه دی بلکې استدراج ګڼل کېږي.

د کرامت د اثبات دلیل

د اولیاوو کرامت په زیاتو دلایلو ثابت دی، لکه چې الله تعالی د مریم علیها السلام په هکله فرمایلي دي: ﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۷] **ژباړه**: هرکله به چې زکریا عليه السلام د هغې عبادت خانې ته ورننوتلو له هغې سره به يې څه ناڅه د خوراک او څښاک څه مېندل، پوښتنه به يې ترینه کوله ای مریم! دا تا ته له کومه راځي؟ هغې به ځواب ورکاوه د الله تعالی له لوري راغلي دي.

او لکه د اصحاب کهف قصه چې په قرآن کریم کې ذکر شوې ده.

همدا رنګه د صحابه وو په دورکې له بې شمیره صحابه وو څخه ډول ډول کرامات صادر شوي دي چې تفصیل یې د حدیثو او تاریخ په کتابونو کې بیان شوی دی.

> **فعالیت**: زده کوونکي دې د اصحاب کهف قصه په نوبت سره بیان کړي.

۱_ التعريفات - (۱ / ۲۳۵)، إتحاف السائل بما في الطحاوية من مسائل - (۳۰ / ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرامت حکم

د اولیاوو کرامت د هغوی د تایید، مرستې او د دین د اوچتوالي په خاطر حق او ثابت دی، خو کرامت د ولي په اختیار کې نه وي، نو دا ضروري نه ده چې له هر ولي څخه دې کرامت صادر شي ځکه چې کرامت د الله تعالی په ارادې او خوښې پورې تړاو لري. په کرامت باندې کوم نوی حکم نه ثابتیږي.

۲. استدراج

د استدراج تعریف

استدراج په لغت کې قدم په قدم پورته ختلو ته وایي.

او په اصطلاح کې هر هغه خارق العاده کار چې له کافر یا فاسق شخص څخه صادریږي استدراج بلل کیږي.

د تعریف شرح

که چیرې کوم خارق العاده کار د کافر، فاسق،کاهن، نجومي، ساحر او یا کوډګر شخص څخه صادر شي استدراج ورته ویل کیږي.

هر څومره چې د دوی سرکشي زیاتیږي په هماغه اندازه ورته الله تعالی خپل نعمتونه پراخوي تر څو قدم په قدم د هلاکت لوري ته نیږدې او د الله تعالی تر حجت لاندې راشي، لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۱۸۲]. **ژباړه:** او هغه کسان چې زموږ آیتونه یې دروغ ګڼلي دي، نو هغوی به موږ په داسې تدریجي ډول هلاک کړو چې هغوی به خبر هم نه وي.

فعالیت: زده کوونکي دې د کرامت او استدراج تر منځ پر توپیر یو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې

۱. ولي چاته ویل کیږي؟
۲. دکرامت د اثبات دلیل ووایاست.
۳. الله تعالی کرامت د څه لپاره له ولي څخه صادروي؟
٤. استدراج څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ.

کورنی دنده

د قرآن کریم د نصوصو په رڼا کې د استدراج څو مثالونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قضاء او قدر

د ایمان له ارکانو څخه یو رکن په قضاء او قدر باندې عقیده درلودل دي.

په قضاء او قدر ایمان درلودل هغه موضوع ده چې د مسلمان په عقیده، کړنو، افعالو او د ژوندانه په ښو او بدو حالاتو ژوره اغېزه لري.

د قضاء او قدر تعریف

أ. قضاء: په عربي ژبه کې فیصلې، پوره کولو او حتمي والي ته ویل کېږي.

ب. قدر: په عربي ژبه کې حکم، فیصلې او اندازې ته ویل کېږي.

او په اصطلاح کې قضاء او قدر له هغه تقدیر او اندازې څخه عبارت دی چې الله ﷻ د خپل علم په بناء د کائناتو لپاره ټاکلی دی په هغه شان چې دهغه دحکمت غوښتنه وه.

د تعریف شرح

قضاء او قدر لفظونه په عربي ژبه کې د مختلفو معناګانو لپاره استعمال شوي دي مگر د عقایدو په علم کې دواړه هغه مترادف لفظونه دي چې له یو مقصد څخه پرې تعبیر شوی دی.

د قضاء او قدر پر موضوع د ښه پوهیدلو په خاطر د څلورو خبرو پیژندل ډیر اړین دي چې په لاندې توګه بیانیږي:

۱ـ د الله ﷻ ازلي علم: په دې خبره ایمان درلودل چې الله ﷻ د هرشي په اجمالي او تفصیلي، ماضي او مستقبل پر ټولو حالاتو عالم او پوه دی، لکه څرنګه چې په خپلو کړنو پوره عالم دی، د خپلو بندګانو په کړنو او افعالو هم پوره علم لري. په تیرو اورا تلونکو ټولو واقع کیدونکو حوادثو اوتغیراتو داسې علم لري چې هیڅ شی یې له علم څخه پټ ندی.

الله ﷻ فرمایلي دي: ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ لا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ وَلا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلا أَكْبَرُ إِلا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [السبأ: ۳]

ژباړه: هغه (الله ﷻ) په ټولو پټو پوه دی له هغه نه دیو بخري په اندازه کوم شی نه په اسمانونو کې پټ دی اونه په ځمکه کې نه له بخري څخه غټ او نه له بخري کوچنی ،مګر هرڅه په یو څرګند دفتر کې درج دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ له مخلوقاتو له پيدايښت څخه لا ډير مخکې په دې پوره عالم و چې مخلوقات څرنګه اوکله يې پيداکړي او هم د مخلوقاتو د ارزاقو، عملونو لويو او وړو حرکتونو خوځښتونو او د هغوی پر اجلونو پوره عالم دی.

۲ـ په لوح محفوظ کې هر څه ليکل شوي دي: په دې هم ايمان لرل فرض دي چې الله ﷻ ټول هغه څه چې د مخلوقاتو په اړه ورته معلوم وو په لوح محفوظ کې يې ليکلي دي، او د مخلوقاتو ټول هغه تقديرونه يې کښلي چې دوی ته پېښېدونکي دي، او يا يې دوی انجاموونکی وي. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ﴾.[القمر: ۵۲ ، ۵۳]

ژباړه: او هر څه چې دوی يې کوي په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي او هره کوچنۍ او لويه خبره ليکل شوې ده.[۱]

پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...»[۲]

ژباړه: الله تعالی دمخلوقاتو تقديرونه د آسمانونو او ځمکو له پيدايښت څخه پنځوس زره کاله مخکې ليکلي دي.

۳ـ د الله ﷻ خوښه او مشيئت: په دې ايمان لرل فرض دي چې هيڅ څيز د الله ﷻ د خوښې،ارادې، او مشيئت څخه پرته له عدم څخه وجود ته نشي را تلای، نو څه چې الله ﷻ وغواړي هغه کيږي، او څه چې ونه غواړي، نه کيږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القصص: ۶۸]

ژباړه: ستا رب پيدا کوي هر څه چې وغواړي او(هغه په خپله دخپل کار لپاره چاته يې چې خوښه شي) غوره کوي يې.

همدا راز فرمايي: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التکوير: ۲۹]

ژباړه: اوستاسې په غوښتنه هيڅ نه کيږي ترڅو پورې چې د الله (رب العالمين) خوښه نه وي.

۱ـ تفسير القرطبي - (۱۷ / ۱۴۹)

۲ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤ــ د الله ﷻ تخليق: د الله ﷻ له ذات او صفاتو څخه پرته نور هر څه مخلوق او الله ﷻ يې خالق دی. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ [الرعد: ١٦]

ژباړه: الله ﷻ د هرشي خالق او پيداكوونكی دی.

د ټولو افعالو خالق الله ﷻ دی او بنده يې كاسب دی. د خير او شر دواړو خالق الله تعالی دی. الله تعالی د خير په كولو خوښيږي د خير كسب كوونكو سره مرسته كوي او ورسره مينه لري، بالعكس شر بد ګڼي انسانان يې ورڅخه منع كړي دي او د شر كسب كوونكو سره نه مرسته كوي او نه ورسره مينه لري.

په قضاء او قدر د اثبات دليل

د قضاء او قدر موضوع په بې شمېره آيتونو او احاديثو سره ثابته ده:

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر: ٤٩] **ژباړه:** موږ هر څه په اندازه او تقدير سره پيدا كړي دي.

په بل ايت كې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا﴾ [الفرقان: ٢] **ژباړه:** او (الله) هغه ذات دی چې ټول شيان يې پيدا كړي دي او ورته يې اندازه ټاكلې ده.

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ [الأنفال: ٤٢] **ژباړه:** د دې لپاره چې فيصله كړي الله تعالی هغه كار چې كېدونكی وو.

په حديث شريف كې راځي: «وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»[1] **ژباړه:** جبرئيل ﷵ پيغمبر ﷺ ته وويل: او دا چې ته ايمان ولرې د خير او شر په تقدير باندې.

په بل حديث شريف كې راځي: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ»[2]

ژباړه: هېڅكله يو بنده د ايمان خاوند كېدای نه شي تر څو چې د تقدير په خير او شر ايمان ونه لري او تر څو چې په دې ايمان ونه لري هغه څه چې ده ته رسېدونكي دي هېڅكله نه خطا كيږي او هغه څه چې ده ته رسيدونكي نه دي هېڅكله نه ورته رسيږي.

---

١ – صحيح مسلم – (١ / ٢٨)

٢ – رواه الترمذي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قضاء او قدر باندې د ایمان درلودلو حکم

په قضاء او قدر ایمان درلودل فرض دي.

موږ په دې ټینګ باور لرو چې الله ﷻ د مخلوقاتو له پیدایښت څخه مخکې د مخلوقاتو په اړه پوره علم درلود او په دې هم عقیده لرو چې الله ﷻ د ټولو انسانانو پوره احوال په لوح محفوظ کې لیکلي دي او په دې هم باوري یو چې هېڅ شی د الله ﷻ له علم او ارادې څخه پرته وجود ته نه شي راتلای. همدارنګه الله ﷻ د خیر او شر دواړو خالق او پیدا کوونکی دی او انسان ته یې د خیر او شر په کولو کې اختیار ورکړی دی. که یې خیر وکړ ورسره مرسته او محبت کوي او که یې په شر لاس پورې کړ الله ﷻ ورسره مرسته او محبت نه کوي. پیغمبر ﷺ فرمایي: «والذي نفسي بيده ، لو جاءت الأمة لتنفعك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك ، ولو أرادت أن تضرك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك»[1] **ژباړه:** زما دې هغه په ذات قسم وي چې زما روح د ده په واک کې دی، که چېرې ټول امت را ټول شي د دې لپاره چې تاته ګټه ورسوي او هغه ګټه الله تعالی تاته نه وي لیکلې، نو دا کار د دوی په وس کې نه دی پوره او که چېرې دوی اراده وکړي چې تاته څه زیان ورسوي او هغه زیان الله تعالی تاته نه وي لیکلی نو دا کار هم د دوی په توان کې نه دی پوره.

پوښتنې

۱. قضاء او قدر تعریف کړئ.
۲. د قضاء او قدر د اثبات دلایل ووایئ
۳. په قضاء او قدر باندې د ایمان حکم واضح کړئ.
٤. که څوک له قضاء او قدر څخه منکر شي څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قضاء او قدر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

۳– القدر للفريابي – (۱ / ۱۳۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برزخ حالات

هر انسان له وفات څخه وروسته د ژوند دوه مرحلې لري له مرګه وروسته د قيامت تر ورځې پورې، چې دې مرحلې ته د برزخ ژوند وايي او بيا له قيامت څخه وروسته چې اوږد او ابدي ژوند پيل شي، په دې لوست کې به د برزخ د حالاتو په هکله معلومات لاس ته راوړئ.

۱. د برزخ تعريف

برزخ په لغت کې پردې او حائل ته وايي او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د دنيوي او اخروي ژوند تر منځ (له مرګه وروسته تر بيا ژوندي کېدو پورې) مرحلې ته برزخ ويل کيږي.

د تعريف شرح

له نبوي احاديثو څخه دا جوتيږي: انسان چې له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړي هغه ګړۍ بېرته ژوندی شي که نېکو کاره مؤمن وي، د خوښۍ د حالاتو احساس کوي او په قبر کې هم په ډول ډول نعمتونو سره نازول کيږي او که بد کرداره او کافر وي د غم او خواشينۍ احساس کوي او په قبر کې په ډول ډول عذابونو سره سزا ورکول کيږي، چې د قبر همدې حالاتو ته برزخ ويل کيږي.

فعاليت: زده کوونکي دې د برزخ د لغوي او اصطلاحي تعريفونو تر منځ اړيکه ووايي.

د برزخ د اثبات دليل

د برزخ پړاو د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريم ﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت دی.

الله تعالی د المؤمنون په سورت کې فرمايلي دي: ﴿وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۰۰] **ژباړه:** او په مخ کې د دوی د برزخ (قبر) پرده ده (چې دوی نه پرېږدي دنيا ته رجوع وکړي) تر هغې ورځې پورې چې هغوی به قيامت کې را پاڅول کيږي.

۲. نَكِيْر او مُنْكَرْ

د نَكِيْر او مُنْكَرْ پېژندنه

نكير او منكر د الله تعالى دوه ملكې دي، الله تعالى له مړو څخه په قبر کې پـه پوښـتنه کولـو ګمارلې دي، د نبي کريمﷺ د حديث له مخې يې رنګونه تور او سترګې يې شنې دي.

له مړي څخه په قبر کې پوښتنې کول

کله چې مړی په قبر کې ښخ کړل شي او خلک ورڅخه بېرته وګرځي نـو ده تـه نوموړې دوې ملکې راځي(مکلف مړی د الله تعالى په امر سره بېرته را ژوندی کېږي، خپـل عقـل او پوهه يې بېرته ورته را ګرځي) او له ده څخه د رب، دين او نبي په هکله پوښتنې کوي، کـه چېرې مړي د دغو پوښتنو صحيح ځواب ورکړ او بريالى شـو نـو د الله تعالى لـه خـوا ورتـه نعمتونه ورکول کېږي او وروستي پړاوونه پرې آسانېږي او که ناکام شـو نـو عـذاب ورکـول کېږي او وروستي پړاوونه يې هم سختېږي.

په قبر کې د پوښتنو کولو د اثبات دليل

په قبر کې له مړي څخه د نكير او منكر سوال کول په قـرآن کـريم او د نبـي کـريمﷺ پـه مبارکو احاديثو سره ثابت دی.

قرآن کريم: الله تعالى پدې اړه په قرآن کريم کې فرمـايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ۲۷] **ژباړه:** الله تعالى بـه مؤمنـان پـه نـږدې ژونـد او په آخرت کې په ثابته (د توحيد کلمه ورڅخه مراد ده) وينا کلک او ثابت قدمـه کـړي. نبي کريمﷺ څرګنده کړې ده چې دلته له آخرت څخه مراد قبر دی، ځکه قبر د آخـرت لـه منازلو څخه لومړنی منزل دی.

حديث شريف: حضرت ابو هريره رضی الله تعـالى عنـه روايـت کـوي چـې رسـول اللهﷺ وفرمايل: «إِذَا أُقْبِرَالْمَيِّتُ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّـهُ وَأَنَّ مُحَمَّـدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هَذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ فَيَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ الَّذِي لَـا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَـالَ سَـمِعْتُ النَّـاسَ يَقُولُونَ فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ فَيُقَالُ لِلْـأَرْضِ الْتَئِمِـي عَلَيْـهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّــهُ مِــنْ مَــضْجَعِهِ ذَلِــكَ»[۱]

ژباړه: کله چې مړی په قبر کې کېښودل شي نو دوې ملکې ورته راشي، چې توري څېرې او شنې سترګې لري، يوې ته نکير او بلې ته منکر ويل کېږي، هغوی به پوښتنه وکړي: تا ددې سړي په شان کې څه ويل؟ نو هغه به ځواب ورکړي، دا د الله تعالی بنده او د هغه رسول دی. زه شاهدي وايم چې له الله تعالی نه پرته بل بر حق معبود نشته او شاهدي وايم په دې چې محمدﷺ د هغه بنده او د هغه رسول دی. نو پرښتې به ووايي موږ پوهېدو چې ته به همدا وايې. له هغه وروسته به د هغه قبر اويا ګزه په اويا ګزو کې پراخه او ورته رڼا کړای شي، بيا به ورته ووايي چې ويده شه، نو دی به ووايي زه ځم خپلې کورنۍ ته چې د خپل حال زېری ورکړم نو پرښتې به ورته ووايي: ته د هغې ناوې غوندې ويده شه چې د خپلې کورنۍ د ډېر ګران فرد نه پرته بل څوك يې نه شي وېښولای. (د دغه مړي به همدغسې حالت وي) تر هغه وخته چې الله تعالی يې له دغه آرامځې څخه پاڅوي او که دا مړی منافق وي نو په ځواب کې به وايي چې له خلکو مې اورېدل چې هغوی ويل ما هم همغسې ويل. نه پوهېدم چې څوك دی، نو پرښتې به وايي موږ پوهېدو چې ته به همداسې وايې. بيا به ځمکې ته وويل شي پر ده باندې را تنګه او راجوخته شه. نو داسې به پرې راتنګه شي چې د ده پښتی به سره تېرې ببرې شي، په همدې عذاب کې به تر هغې پورې اخته وي چې الله تعالی يې له دغه استوګنځي نه را پاڅوي.

۳. د قبر نعمتونه او عذاب

د قبر پېژندنه

سره له دې چې قبر په مشهوره اصطلاح کې د ځمکې هغې برخې ته ويل کېږي چې مړی پکې ښخ شوی وي، خو د نعمتونو او عذابونو د اثبات په بحث کې قبر له مرګ څخه وروسته د مړي د شتون ځای ته ويل کېږي، که هغه ريښتينی قبر وي او که بل ځای وي، لکه چې څوك په اوبو کې مړ شي او اوبه يې يوسي او يا څوك له مرګه وروسته ځناور وخوري، ياېې څوك وسوځوي او داسې نور.

---

۱ – رواه الترمذي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او الله تعالی د قبرونو والا خامخا راپاڅوي.

په دې آيت کې له قبرونو څخه عامه معنا مراد ده، په دې توګه چې الله تعالی مړي هرو مرو راپاڅوي که هغه په ځمکه کې ښخ وي که سوځېدلي وي او که ځناورو خوړلي وي.

د قبر د نعمتونو او عذابونو د اثبات دليل

د قبر نعمتونه د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت شوي دي.

۱ـ الله تعالی په قرآن کريم کې د قبر د نعمتونو په اړه فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ٢٧] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړدې ژوند او په آخرت کې په ثابته وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

۲ـ نبي کريمﷺ د قبر په اړه فرمايلي دي: «إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ»[1] **ژباړه:** په يقيني توګه قبر يا د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده او يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

۳ـ نبي کريمﷺ په دوو قبرونو تېرېده، نو ويې فرمايل: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ»[2] **ژباړه:** دغه دواړه (مړي) په عذاب کې دي د داسې لويې ګناه له امله ورته عذاب نه ورکول کېږي يوه به د خپلو تشو متيازو (له څاڅکو) څخه ځان نه ساته او بل به چغلي کوله.

په برزخ، نکير او منکر او د قبر په نعمتونو او عذاب د ايمان حکم

په برزخ او ټولو هغو شيانو چې په برزخ کې واقع کېږي او نبي کريمﷺ مونږ پرې خبر کړي يو لکه په قبر کې د نکير او منکر پوښتنې کول، د قبر عذاب او نعمتونه په دې ټولو ايمان راوړل فرض دي.

---

۱ – رواه الترمذي.

۲ – صحيح البخاري ت – (۱ / ۲۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١. برزخ تعريف کړئ.
٢. د برزخ د اثبات لپاره دلائل ذکر کړئ.
٣. په قبر کې د پوښتنې کوونکو ملائکو نومونه څه دي؟
٤. له مړي څخه په قبر کې ملائکې د څه شي پوښتنې کوي؟
٥. د قبر د سوال په هلکه يو نقلي دليل بيان کړئ.
٦. قبر تعريف کړئ.
٧. د قبر د نعمتونو په هکله يو نقلي دليل ووايئ.
٨. د قبر د عذاب په هکله يو نقلي دليل ووايئ.
٩. په پورتنيو موضوعاتو د ايمان حکم بيان کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د برزخ د حالاتو په اړه يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعث او حشر

مسلمانان ټول په دې کلک ایمان لري هغه غیبي حالات چې الله ﷻ په قرآن کریم کې او پیغمبر ﷺ په احادیثو کې بیان کړي حق دي لکه بعث، حشر، د اعمالو تلل، جنت، دوزخ او داسې نور.

۱. بعث

د بعث تعریف: په لغت کې لیږلو، راپاڅولو او ژوندي کولو ته وايي: او په شرع کې جسدونو ته د ارواحو بیرته راګرځولو او له قبرونو څخه انسانان راپاڅولو ته بعث ویل کیږي.

د تعریف شرح

بعث، نشور، نشأة ثانية او معاد مترادف الفاظ دي چې د یوو حالت لپاره په قرآن کریم کې ذکر شوي او هغه پس له مرګه د مړو را ژوندي کېدل دي، ټول مړي به د الله ﷻ په امر له قبرونو څخه راولاړیږي او ارواح به یې له خپلو جسدونو سره بیا یو ځای کیږي چې له دغه حالت څخه په قرآن کریم او احادیثو کې کله د بعث، کله د نشر او نشور او کله هم ورڅخه د نشأة ثانية (دویم ځل ژوندون) په لفظ تعبیر شوی.

د بعث د اثبات دلیل

الله ﷻ فرمايي: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ١٦] **ژباړه:** بیا به تاسې د قیامت په ورځ کې راپاڅول شئ.

په بل آیت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او بېشکه الله ﷻ راپاڅوي هغه خلک چې په قبرونو کې دي.

په بعث ایمان درلودل

په بعث ایمان درلودل د ایمان اساسي رکن دی نو له مرګ څخه وروسته په بیا ژوندي کیدو ایمان درلودل فرض دي، هر څوک چې له بعث څخه منکر وي کافر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. حشر

د حشر تعریف: حشر په لغت کې د قیامت په ورځ د فیصلې او حساب لپاره د انسانانو راټولېدلو ته ویل کیږي.

د تعریف شرح

د قیامت په ورځ د انسانانو موقف او د محشر میدان ته راټولولو او راجمع کولو ته حشر ویل کیږي، انسانان به ټول د محشر په میدان کې د دې لپاره راجمع کیږي تر څو له دوی سره د دوی د اعمالو حساب وشي د نیکانو نیکي و تلل شي او د بدانو بدي او هغوی ته خپلې عملنامې په ښي یا چپ لاس کې ورکړل شي.

د دوي تر منځ د دې فیصله او پریکړه وشي چې څوک د جنت مستحق دي او څوک د جهنم چې دې ته لوی حشر هم ویل کیږي.

د حشر د اثبات دلیل

د قیامت په ورځ حشر په بې شمیره دلایلو ثابت دی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۳] **ژباړه:** او ښه پوه شئ بیشکه تاسې به د الله ﷻ حضور ته راټولیږئ.

په بل آیت کې فرمايي: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المؤمنون: ۷۹]

ژباړه: او الله ﷻ هغه ذات دی چې تاسې یې په ځمکه کې خواره واره پیدا کړي یاستئ بیا به همده ته راجمع کیږئ.

رسول الله ﷺ په خپل یو مبارک حدیث کې فرمایلي دي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا»[1] **ژباړه:** ای خلکو ببشکه تاسې به په داسې حا ل کې چې پښې به مو لوڅې وي، په بدن باندې به مو کالي نه وي، سنت شوي به نه یاست الله تعالی ته به راټولیږئ.

حشر به د چا کیږي؟

حشر به له انسانانو، پیریانو او له ټولو ژوندیو مخلوقاتو سر ته رسیږي، کله چې څاروي او نور ژوي یو له بل څخه د خپلو ظلمونو غچ واخلي نو دوی به بیا مړه شي او یوازې انسانان به په محشر کې پاتې شي لکه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التكوير: ۵] **ژباړه:** او (یاد کړه هغه ورځ) کله چې وحشي ژوي راجمع کړل شي. په بل آیت کې فرمايي: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي

---

۱ - صحیح البخاري ت - (۱۱ / ۲۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ [الأنعام: ٣٨] **ژباړه:** په ځمکه کې خوځېدونکي کوم ساکښ او په هوا کې په وزرونو سره الوتونکي کوم مارغه ته وګورئ، دا ټول همدا ستاسې په څېر انواع او ډولونه دي، موږ د هغو د تقدير په ليکنه کې څه نيمګړتيا نده پرېښې. بيا به دا ټول د خپل رب لورې ته راغونډېږي.

حديث: په حديث شريف کې راځي: د ابو ذر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ دوه پسونه وليدل چې يو بل يې په ښکرو ووهل. پيغمبر ﷺ و فرمايل: ای أبو ذره ته پوهيږئ چې دوي ولې يو بل په ښکرو وهي؟ ما وويل نه پوهيږم. پيغمبر ﷺ وفرمايل: مګر الله ﷻ پوهيږي، چې ولی دوی يو بل په ښکرونو وهي او نيږدې ده چې د دوی تر منځ به فيصله وکړي.[۱] په بل حديث کې د هغه چا په حق کې راځي چې د خپلو څارويو څخه زکات نه ورکوي: اوښان به خپل مالکان د پښو لاندې کوي او وزې به خپل مالکان په پښو او ښکرو باندې وهي.[۲] په بل روايت کې راځي: کله چې الله ﷻ وحشي حيوانات راټول کړي او دوی يو له بل څخه خپلې بدلې او غچ واخلي بيا به ورته الله تعالی امر وکړي چې خاورې شئ، هغوی به خاورې شي نو په دغه وخت کې به کافر د دې ارمان وکړي چې کاش زه هم خاورې شوی وای.[۳]

پوښتنې

١. بعث تعريف کړئ.
٢. حشر تعريف کړئ.
٣. د بعث او حشر د اثبات دليلونه ووايئ.
٤. د بعث او حشر تر منځ توپير واضح کړئ.
٥. الله تعالی به د قيامت په ورځ څوک حشر کوي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بعث او حشر په اړه له قرآن کريم څخه نور دلايل ووايي چې په کتاب کې ندي ذکر شوي.

---

١ – احمد.
٢ – متفق عليه.
٣ – تفسير بحر العلوم د ابو الليث السمرقندي. کتاب ١/ ٤٦٧ تفسير طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د پیغمبر ﷺ شفاعت

آیا پوهیږئ چې شفاعت څه ته وایي؟ او شفاعت په څو ډوله دی؟ او پیغمبر ﷺ به شفاعت څه وخت او د چا لپاره کوي؟

د دې لپاره چې په پورتنیو مطلبونو ښه پوه شو، لاندې لوست لولو.

د شفاعت تعریف

شفاعت په لغت کې له چا څخه د بل لپاره د نېکی کولو او جرم او خطا د بښلو غوښتلو ته وایي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې له الله تعالی څخه د قیامت په ورځ غوښتنه ده، څو د یو چا له خطاوو څخه تېر شي او ښېنه ورته وکړي

په دې ځای کې له شفاعت څخه مرا د زموږ د خوږ پیغمبر حضرت محمد ﷺ شفاعت مراد دی چې د قیامت په ورځ به یې د ټولو خلکو لپاره په عامه توګه او د خپلو امتیانو لپاره په خاصه توګه د الله تعالی په دربار کې تر سره کوي او الله تعالی به د خپلې مهربانی له مخې او د پیغمبر ﷺ د اعزاز په موخه د هغه سفارش قبلوي.

د شفاعت د اثبات دلیل

د پیغمبر ﷺ شفاعت په قرآن کریم، نبوي احادیثو او د امت په اجماع سره ثابت دی.

الله ﷻ فرمایي: ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹] **ژباړه:** نژدې ده چې ستا څښتن به تا ستایل شوي ځای ته ورسوي.

حضرت عبدالله بن مسعود، حذیفة بن الیمان، عبدالله بن عمر، سلمان فارسي او جابر بن عبدالله رضی الله عنهم ویلي چې له ((مقام محمود)) څخه د پیغمبر ﷺ شفاعت کبری مراد دی.

د پیغمبر ﷺ د شفاعت په باره کې دومره زیات احادیث راغلي چې د تواتر اندازې ته رسیږي، لکه چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ». (۱)

---

۱ - صحیح مسلم - ۷ / ۵۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: زه به د قیامت په ورځ د آدم عليه السلام په اولاده کې سردار یم او زه به لومړی هغه څوک یم چې له قبر څخه راپاڅېږي،[1] او زه به لومړی هغه څوک یم چې شفاعت به کوم او لومړی هغه څوک به یم چې شفاعت یې قبلیږي.

د پیغمبر ﷺ د شفاعت ډولونه

الله تعالی حضرت محمد ﷺ ته د دوه ډوله شفاعتونو اعزاز ورپه برخه کړی دی:

۱. شفاعت کبری.

۲. شفاعت صغری.

۱. شفاعت کبری

کله چې ټول انسانان د محشر په میدان کې د خپلو اعمالو د حساب لپاره راټول شي، په دې انتظار کې وي چې کله به الله تعالی له دوی سره د اعمالو محاسبه شروع کوي او له ډیرې ویرې او هیبت څخه به په ډیر لوی مشقت او غم کې پراته وي، آن تر دې چې د دوی انتظار به تر څلویښتو کلونو پورې وغځېږي شي، دوی به په دې هڅه کې شي چې څوک داسې پیداکړي چې الله تعالی ته د دوی په هکله شفاعت وکړي، نو له نورو ټولو هڅو وروسته به انسانان د پیغمبر ﷺ حضور ته راشي او ورڅخه به وغواړي څو له الله تعالی څخه غوښتنه وکړي چې له دوی سره محاسبه شروع کړي، بیا به پیغمبر ﷺ الله تعالی ته په سجده پرېوزي او الله تعالی ته به دومره عذر او زارۍ وکړي چې الله تعالی به ووایي: ای محمده! سر را پورته کړه هر څه چې غواړې درته به درکړل شي اوشفاعت به دې قبول کړل شي. پیغمبر ﷺ به الله تعالی ته له انسانانو سره د حساب کولو شفاعت وکړي او الله تعالی به یې قبول کړي.

فعالیت: آیا امتونه به له نورو پیغمبرانو څخه هم د شفاعت کولو غوښتنه کوي؟ په دې هکله مو څه اورېدلي، په نوبت سره یې بیان کړئ.

۱_ تفیر زاد المسیر للامام ابن الجوزی رح- (۵ / ۷۶) و تفسیر النکت والعیون للامام الماوردي البصري (۳ / ۲۶۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. شفاعت صغرى

له شفاعت صغرى څخه مراد د پيغمبرﷺ هغه شفاعت دى چې د نورو بيلا بيلو خلكو لپاره به يې كوي چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

۱. د ټولو مؤمنانو لپاره جنت ته د تللو په هكله شفاعت.

۲. د هغه چا لپاره شفاعت چې نيكى او بدۍ يې برابرې وي نو د دوى په هكله به شفاعت كوي تر څو جنت ته داخل كړل شي.

۳. د خپل امت د ګناهكارو لپاره شفاعت تر څو الله تعالى يې ګناهونه وروبښي او له دوزخ څخه يې راوباسي او جنت ته يې داخل كړي.

٤. د نيكانو د درجو او مرتبو د لا اوچتولو لپاره د پيغمبرﷺ شفاعت

٥. د پيغمبرﷺ شفاعت د ځينو خلكو لپاره تر څو بې له محاسبې جنت ته داخل شي.

٦. د عذاب له مستحقينو څخه د عذاب د تخفيف لپاره شفاعت[۱]

د پيغمبرﷺ د شفاعت شرطونه

د پيغمبرﷺ د شفاعت لپاره د دريوو شرطونو وجود لازمي دي:

۱. **د قيامت ورځ:** پيغمبرﷺ به شفاعت د قيامت په ورځ كې كوي، هغه څوك چې د دنيا په چاروكې د پيغمبرﷺ د شفاعت غوښتنه كوي هغه په خطا دى.

۲. **د الله تعالى اجازت:** د شفاعت لپاره ضروري ده چې الله به د شفاعت كولو اجازت وركړي، لكه چې الله تعالى فرمايي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [البقرة: ۲٥٥].

ژباړه: څوك دى چې د هغه په وړاندې د هغه له اجازې پرته شفاعت وكړاى شي؟

په يو بل آيت كې الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ [سبأ: ۲۳].

ژباړه: او د الله تعالى په حضور كې هيڅ شفاعت د چا لپاره ګټور ثابتيداى نشي، مګر دا چې الله تعالى چاته د شفاعت اجازه وركړي.

۳. **د الله تعالى رضامندي له هغه چا څخه چې په اړه يې ځانګړى شفاعت كيږي:** څوك چې له چا څخه الله تعالى تل ناراضه وي د هغه لپاره د پيغمبرﷺ ځانګړى شفاعت نشته.

البته شفاعت كبرى چې د ټولو انسانانو حساب كتاب په هغه سره شروع كيږي، دا شفاعت عام دى.

۱_ شرح العقيدة الطحاوية - (۱ / ۲۰۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١. شفاعت تعریف کړئ.
٢. د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه ووایاست.
٣. د پیغمبرﷺ په شفاعت به کوم اشخاص له دوزخ څخه راوځي؟
٤. د شفاعت شرطونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د احادیثو کتابونو ته مراجعه وکړي او د پیغمبرﷺ د شفاعت کبری قصه دې پوره ولیکي.

د حدیثو برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

غیبت لویه ګناه ده

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ﵁ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ }؟. قَالُوا: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: { ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ }. قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِى أَخِى مَا أَقُولُ؟ قَالَ {إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ }. (رواه مسلم).

د راوي لنډه پيژندنه

د حديث شريف راوي حضرت ابو هريره﵁ دی چې نوم يې عبد الرحمن، د پلار نوم يې صخر، د دوس له قبيلې سره يې تړاو درلود، په کنيه (ابوهريره) سره يې شهرت درلود، د هجرت په اووم کال يې اسلام قبول کړ. ډېر احاديث يې له رسول الله ﷺ څخه ياد او روايت کړي دي، تر دی چې د حديث امام ورته ويل کيږي. د هجرت په اوه پنځوسم کال کې يې له فاني دنيا څخه سترګې پټې کړې.

د ځينو کلمو معنا

أَتَدْرُونَ:	آيا تاسې پوهيږئ ؟
الْغِيبَةُ:	د يو چا يادونه په کمی سره دهغه په غياب کې.
بِمَا يَكْرَهُ:	په هغه څه سره چې هغه يې بد ګڼي.
أَفَرَأَيْتَ:	خبر راکړه .
بَهَتَّهُ:	توراو تهمت دې پرې ولګاوه.

د حديث شريف ژباړه

له حضرت ابي هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ له خپلو اصحابو څخه وپوښتل: ايا تاسو پوهيږئ چې غيبت څه ته وايي؟ هغوی په ځواب کې وويل: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي. رسول الله ﷺ وويل: د خپل مسلمان ورورپه هغه څه سره يادول چې بد يې ګڼي غيبت بلل کيږي. له پيغمبر څخه پوښتنه وشوه: که چيرې زما په ورور کې هغه څه شتون ولري چې زه يې يادونه کوم؟ پيغمبر ﷺ ووېل: که چيرې په هغه کې هغه څه وي چې ته يې يادونه کوې، بې له شکه تا يې غيبت وکړ او که چيرې په هغه کې هغه څه نه وي چې ته يې يادونه کوې، نو يقيناً تا هغه پورې تور وتاړه.

د حدیث شریف حکمت

په دې حدیث کې پیغمبرﷺ خپل امت ته لارښوونه کوي چې په خپلو منځو کې یو د بل عزت او پت ته په ټینګه پاملرنه وکړي او په ځانګړي توګه هر مسلمان باید خپله ژبه د خپل مسلمان ورور د نیمګړتیاوو او کمیو له څرګندولو څخه وژغوري، او په خاصه توګه مسلمان باید له غیبت کولو څخه ځان وساتي، ځکه غیبت داسې مرض دی چې په ټولنه کې د خلکو ترمنځ اختلاف راپیدا کوي او د مسلماني ټولنې وحدت او یووالي ته زیان رسوي، پردې اساس زموږ پیغمبرﷺ له داسې عمل څخه منعه کړې ده او مسلمانان یې دې ته متوجه کړي دي چې په مسلمانه ټولنه کې باید څوک د چا د سپکاوي په فکر کې نه وي، بلکې د اخلاص او صمیمیت په فضا کې به ژوند تیروي، نو ټولنه به د ټولو هغو ناخوالو څخه پاکه او په امن کې وي چې د اختلاف او شخړو لامل ګرځي او همدا د اسلام غوښتنه ده.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اسلام سمه زده کړه

اصحابو کرامو به تل زیار ایسته چې ترڅو په سمه توګه دین زده کړي، له دې کبله یې له پیغمبرﷺ څخه وغوښتل چې د غیبت په معنا سم ځان پوه کړي او ورڅخه یې وپوښتل چې دوی ته مسئله روښانه کړي، نو په هر مسلمان باندې لازم دي تر څو د دین احکام په سمه توګه زده کړي.

۲ – له ناروا وو څخه ځان خبرول

مسلمان باید د دین له اوامرو او نواهیو دواړو څخه ځان خبر کړي ترڅو په اوامرو عمل وکړي او له ناروا چارو څخه ځان وساتي.

۳ – دغیبت معنا: د مسلمان ورور په غیاب کې هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې هغه یې بدې ګڼي او پرې خپه کیږي، دې ته غیبت ویل کیږي.

۴ - غیبت ناروا عمل دی

غیبت کول د مړ مسلمان ورور د غوښې خوړلو په څیر دي، لکه چې په حجرات سورت کې، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ [الحجرات:۱۲]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او يو د بل غيبت مه کوئ آيا يو له تاسو څخه د خپل مړ ورور غوښه خوړل خوښوي؟ نو (نه) بلکې بد يې ګڼئ او له الله تعالی څخه وويريږئ، يقيناً الله تعالی ښه توبه قبلوونکی مهربان ذات دی.

۵ – مسلمانان سره ورونه دي

يو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، **لکه** څرنګه چې په حجرات سورت کې الله فرمايي:
﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات:۱۰]

ژباړه: مؤمنان سره وروڼه دي، نو تاسې د خپلو ورونو ترمنځ صلحه راولئ، او له الله تعالی څخه وويريږئ چې تر څو پر تاسې رحم وشي.

مؤمنان تل د ديني وروروۍ پر اساس په خپلو منځو کې مينه او لورينه لري او يوبل ته د ښيګڼې رسولو په فکر کې وي اوهريو د خپل مسلمان ورور مرسته کوي او د زيان ور رسولو څخه ځان ساتي.

٦ – تهمت (تور) لګول لويه ګناه ده

تهمت: د مسلمان په هکله هغه نا وړه څرګندونه ده چې په هغه کې دغه نيمګړتيا نه وي، او ورپورې تړل کيږي داسې څرګندونه تهمت بلل کيږي.

تهمت لويه ګناه ده او په پورتني حديث کې له غيبت کولو څخه يې وبال زيات ښودل شوی دی.

ځينې څرګندونې غيبت نه بلل کيږي

د دين علماء د دلايلو په رڼا کې لاندې څرګندونې غيبت نه بولي:

۱ – له ظالم څخه د مظلوم شکايت

کله چې مظلوم له ظالم څخه شکايت کوي، د هغه د تيرې څرګندونه هغه چا ته کوي چې ورسره مرسته کولای شي غيبت نه بلل کيږي.

۲ – د ناروااو د مخنيوي په موخه يادونه

تر څو دغه نا مشروع کار له منځه لاړ شي او په کې اخته خلک ترينه منعه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د فتوی غوښتنه

په یوه مسئله کې یو څوک له عالم څخه پوښتنه کوي ترڅو پرې پوه شي، د مثال په توګه وايي: چې دغه کس پر ما تیری کوي او حق مې خوري او ظالم دی، د خلاصون لار راته وښایه.

٤ – د مشورې د غوښتنې پر اساس د چا په هکله حقیقت ویل

چا ته د یو کس په اړه د حقیقت ویلو په ترڅ کې د هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې اهلیت لري او که نه او یا د اعتماد وړدی او که نه، غیبت نه بلل کیږي.

۵– د یو کس بې دیني څرګندول:

تر څو د هغه له ناسمو اعمالو څخه مسلمانان خبر شي او ځان ورڅخه وژغوري.

٦ – په هغه صفت او نښې سره د یو کس یادونه چې پرې شهرت لري

که چیرې څوک په کوم صفت سره شهرت ولري او پرې پیژندل کیږي او له یادونې څخه یې د هغه سپکاوی هدف نه وي، بلکې پیژندنه یې هدف وي چې له نورو څخه یې توپیر وشي، لکه هغه فلانی چې ګوډ دی.

پوښتنې:

۱ – د غیبت معنا ووایاست.

۲ – د غیبت اوتهمت ترمنځ توپیر ووایاست.

۳ – غیبت کول په قرآن کریم کې له څه سره تشبیه شوی دی؟

٤ – په کومو حالاتو کې د چا په هکله څرګندونې غیبت نه بلل کیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنی حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان د مسلمان هنداره ده

حدیث: عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلی الله علیه وسلم: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيْهِ ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَذىً فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ. رواه الترمذی.

د کلمو معنا

مِرْآةُ: هنداره (آیینه)

اذىً: عیب (نیمګړتیا)

فليُمِطْهُ عَنْهُ: لرې دې کړي له هغه څخه

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: تاسي هر یو د خپل مسلمان ورور هنداره یاست، که چا په خپل مسلمان ورور کې څه عیب ولید، ورڅخه دې لرې کړي.

د حدیث حکمت

انسان په عامه توګه کمزوری مخلوق دی، له نیمګړتیاوو څخه خالي نه وي، پرهمدې اساس په پورتني حدیث کې مسلمان ته لارښوونه کیږي چې خپل ځان ته متوجه وي او ځان د دین له لارې کمال ته ورسوي او هغه داسې کیدای شي چې په خپل مسلمان ورور باور ولري او دهغه نصایحو ته غوږ کیږدي او ویې مني چې په ځینو حالاتو کې دده، د کمزورۍ اصلاح د نورو په مرسته کیږي او همدا راز د بل مسلمان دیني دنده ده چې کله په مسلمان کې څه کمزوري وګوري باید ور په ګوته یې کړي، تر څو مسلمانه ټولنه له ناروااوو څخه پاکه اوسي او ژوند یې هوسا وي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – مسلمان د مسلمان هنداره ده

مسلمانان په خپلو منځوکې یوبل ته اړتیا لري، ځکه چې هغه عیبونه چې یو مسلمان یې لري اوپرې نه پوهیږي، بل مسلمان ورور یې ورته اصلاح کوي، لکه څرنګه چې انسان خپل ځان هنداري ته په کتلوسره په خپله سموي، نو مسلمان خپل مسلمان ورورته هغه څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي چې پر خپل ځان يې لوريږي او خپله دنده ګڼي چې د بل مسلمان نيمګړتياوې ور په ګوته کړي، پدې حديث کې هر مسلمان ته لارښوونه کيږي چې د بل مسلمان نصيحتونو قبلولوته تياروي، همداراز هرمسلمان بايد له بل مسلمان څخه غوښتنه وکړي چې دده کمي ورپه ګوته کړي، ځکه دا زمونږ د نيکو خلکو تګ لاره ده، حضرت عمر فاروق به په منبر باندې خپلو ملګرو ته اعلان کاوه چې دده کمزورۍ ور وښيي.

۲ – مسلمان د مسلمان ورورد ی

بايد هرمسلمان د خپل مسلمان ورور په هکله خير وغواړي او يو پربل پوره باور ولري چې څه وړانديز کوي اساس يې ښيګڼه او اصلاح ده نور څه مادي ګټې اويا ده ته زيان رسول نه دي.

۳ – د منکر له منځه وړل

د هرمسلمان ديني دنده ده چې په حکمت او بصيرت سره دناروااوو په له منځه وړلو کې پوره برخه ولري، ځکه د مسلمان کاميابي په همدې پورې تړلې ده، اوپه يواځې ځان اصلاح کولو باندې څوک نشي کاميابيدلی ترڅوچې نورخلک يې د دين لوري ته دعوت اوله بدو کارونو څخه منعه کړي نه وي ، لکه چې الله تعالی په العصر سورت کې فرمايي: ﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر:۳] **ژباړه:** او (له زيان څخه ژغورل شوي هغه کسان دي) چې يو بل ته په حق او صبر سره نصيحت کوي.

٤ – مسلمان د هنداري په څير پاک دی

کامل مسلمان خپل سيرت د هنداري په څيرپاک ساتي، هر وګړی د هغه په هکله باور لري چې د ټولو خلکو خير غوښتونکی دی او هيڅکله د چا په تاوان نه خوښيږي، نو پدې اساس هر وګړی د ده نظر د سر په سترګو مني، ځکه هغه عملاپه خپل ژوند کې خلکو ته خپل اخلاص او خير غوښتنه ښود لې ده.

۵ – مسلمان د خپل مسلمان ورور عزت غواړي

د هنداري سره د مسلمان تشبيه همدا معنا لري چې د مسلمان اصلاح به په داسې توګه کوي لکه هنداره، د هغه رسوا کول يې هدف نه وي چې په خلکو کې ذليل شي، بلکې په راز ساتلو سره دهغه اصلاح راولي، څرنګه چې انسان خپله څيره په هنداره کې ګوري خپلو نيمګړتياوو ته متوجه کيږي، هنداره د ده څيره بل چاته نه رسوا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني زريني ويناوې

يوه ورځ عمر بن عبد العزيز رحمة الله عليه ته وويل شول چې په خپل رعيت کې مشر ته د پلار په سترګه وګوره اوکشر ته د زوی نظر وکړه او ځوان ته د خپل ورور په حيث وګوره، ټول رعيت به دې خپل شي.

يحيى بن معاذ رازي -رحمة الله عليه- وايي: يومسلمان پر بل مسلمان حق لري که چيرې مرسته ورسره نشي کولای، بايد ضرر ورته ونه رسوي او که چيرې خوشحالي نشي ورکولای غم خو ور ونه رسوي اوکه چيرې يې ستايلی نشي بدي خو يې ونه وايي.

پوښتنې

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مِرْآةُ :

اذىً :

فليُمطهُ :

۲ – د حديث ګټې په خپل عبارت کې وواياست.

۳ – څرنګه کيدای شي چې مسلمان د مسلمان لپاره هنداره اوسي؟ واضح يې کړئ.

کورنی دنده

د لوست مهم ټکي په پام کې نيولوسره (مسلمان د مسلمان لپاره هنداره ده) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشورې اهمیت

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِﷺ: { الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ }.
[رواه الترمذي.]

د کلمو معنا

الْمُسْتَشَارُ: هغه کس ته ویل کیږي چې له هغه څخه د مشورې ورکولو غوښتنه کیږي.

مُؤْتَمَنٌ: هغه څوک چې امین ګرځول شوی وي.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: هغه کس چې دمشورې ورکولو غوښتنه ورڅخه کیږي داسې دی لکه چې امانت ورسره ایښودل شوی وي.

د حدیث شریف حکمت

په اسلام کې شورا خورا مهم اصل بلل کیږي، له مسلمانانوڅخه په کلکه غوښتنه شوې چې په خپل ژوند کې یې پلې کړي اوپدې حدیث کې مسلمانانو ته لارښوونه شوې چې د مشورې ورکول یو امانت دی، نو لازمه ده چې هرمسلمان پدې اړه پوره متوجه اوسي او خپل مسلمان وروړته هغه مشوره ورکړي چې د هغه پکې ګټه اوخیر وي، همداراز د هر مسلمان دیني دنده ده چې په خپل ژوند کې د شورا قانون پر خپل ځان عملي کړي، سالم نظر ته غاړه کیږدي، ځکه دا جوته ده چې له مشورې نه وروسته هر کار معقول اونتیجه یې مثبته وي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مشورې ورکولو اهمیت

مشوره ورکوونکی د یوامین حیثیت لري چې د امانت په ساتنه کې پوره زیار باسي ترڅو ورڅخه ضایع نشي، همداراز مسلمان چې کله خپل ورور ته مشوره ورکوي په پوره غوراو فکر سره یې ورکوي ، د دې لپاره چې په ګټه یې خوشحالیږي او په تاوان یې خپه کیږي، ځکه مسلمان خپل ورور ته هغه څه خوښوي چې د ځان لپاره یې خوښوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د امانت ساتنه

د امانت ساتنه د مسلمانۍ له ښکاره نښو څخه یوه نښه شمیرل کیږي، خیانت د منافقت او ټګۍ له نښو څخه یوه نښه ده چې مسلمان ورڅخه ډډه کوي، ځکه د امانت خیانتول د الله تعا لی له حکم څخه سرغړونه بلل کیږي، الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّ اللَّـهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ [النساء:۱۲]

ژباړه: بې له شکه الله تعالی تاسوته امر کوي چې امانتونه د هغو خاوندانو ته وسپارئ. له همدې امله مسلمان یو چاته مشوره ورکول خپل لوی مسؤلیت ګڼي او پوره غور پکې کوي.

۳ – مشوره اخیستل د مسلمان صفت دی

مسلمانان د دین اودنیا په کارونو کې په خپلو منځو کې همیشه مشوره کوي، الله تعالی په قرآن کریم کې مؤمنان داسې ستایلي دي: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ [الشورى : ۳۸]

ژباړه: د مسلمانانو کارونه په خپلو منځو کې په مشوره دي.

همدارا ز الله تعالی خپل پیغمبر ته لارښوونه کوي چې په چارو کې له خپلو ملګرو سره مشوره وکړي: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

خپلو ملګرو(اصحابو) سره په کارونو کې مشوره وکړه.

د دې آیت حکم ټولو مسلمانانو ته متوجه دی او دهر مسلمان مکلفیت ګڼل کیږي.

له حضرت ابوهریره ﷺ څخه روایت دی چې فرمایي: رسول الله ﷺ به له هر چا څخه زیات په مشوره عمل کاوه او له اصحابو څخه یې مشوره غوښتله.

٤ – په مشورې سره کارسر ته رسول نیکمرغي ده

مونږ مسلمانان پدې پوره باور لرو چې مشوره د ژوند په کارونو کې د بریالیتوب لوی لامل دی لکه چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ ، وَلاَ نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ ، وَلاَ عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ». **ژباړه:** څوک چې استخاره کوي هیڅکله نه ناکامیږي، او څوک چې کارونه په مشوره کوي هیڅکله نه پښیمانه کیږي او څوک چې په ژوند کې میانه روي اختیار کړي نه خواریږي، یعنې له اسراف او بې ځایه امساک (بخیلی) څخه ډډه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشوره باید له چا څخه واخیستل شي؟

هغه څوک با ید د مشورې اخیستلو لپاره غوره کړای شي، چې باوري، په نظر ورکولوکې صادق وي او په هغه کار کې چې مشوره ورڅخه غوښتل کیږي پوره معلومات ولـري، او مشوره غوښتونکی یې له دیانت څخه ډاډمن وي.

پوښتنې

١ – مشوره په چارو کې څه اهمیت لري؟

٢ – له چا څخه باید مشوره واخیستل شي؟

٣ – په حدیث کې مشوره ورکونکی له چا سره تشبیه شوی دی؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپلو کتابچوکې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د بیوزلو سره مرسته

عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { السَّاعِی عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِینِ كَالْمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ }. وَأَحْسِبُهُ قَالَ: { كَالْقَائِمِ لاَ یَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لاَ یُفْطِرُ }. [متفق علیه]

د راوي پیژندنه په تیر لوست کې شوې ده.

د کلمو معنا

السَّاعِی: پالونکی اومرسته کوونکی

الأَرْمَلَةِ: کونډه

كَالْقَائِمِ: په شپه کې عبادت (تهجد) کوونکی

لاَ یَفْتُرُ: نه ستومانه کیږي

لاَ یُفْطِرُ: پرله پسې روژه نیسي

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: د کونډې اومسکین پالونکي د الله تعالی په لار کې د مجاهد په څیر دی. او راوي وایي چې گومان کوم: پیغمبرﷺ وویل: اجر یې د هغه نه ستومانه کیدونکي مسلمان په څیر دی چې تل شپه د الله تعالی په عبادت کې په ولاړه تیروي او د هغه تل روژه نیوونکی په څیر ثواب لري چې هیڅکله روژه نه ماتوي (د ورځې ټول عمر روژه نیسي).

د حدیث شریف حکمت

د اسلام دین د نیکمرغی دین دی، د انسان د دنیا اوآخرت بریالیتوب ورپورې تړلی دی او ټول انسانیت ته د سمې لارې ښوونه کوي، یعنې په سمه توگه د خپل رب پیژندنه ، د هغه د مخلوق سره د مرستې او خواخوږۍ دین دی. څرنگه چې د متعا ل رب عبادت کول لازم دي، همدارنگه په انسانانو باندې ترحم او زړه سوی کول هم ضروري دي، په پورتني حدیث کې پیغمبرﷺ، د کمزورو او اړو خلکو سره مرسته او پالنه د هغو سختو عباداتو سره برابره کړې چې مسلمان یې په ډیرې سختۍ سره سرته رسولی شي، دا د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارندوی دی، یواځینی دین چې د انسانانو ترمنځ یې یو والی راوستی دی، او توپیرونه او فاصلې یې له منځه وړي دي، هغه د اسلام مبارک دین دی.

فعالیت: زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه له اړو خلکو سره د مرستې بیلګې په ګوته کړي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اړو خلکو د پالنې ثواب

له حدیث شریف څخه دا څرګندیږي چې که څوک د کفایي جهاد کولوڅخه عاجز وي اوغواړي د مجاهد ثواب تر لاسه کړي، له کونډو او اړو خلکو سره دې مرسته وکړي، پرته له دې چې د جهاد په لاره کې ستونزې او کړاوونه وګالي، دا ټول پدې دلالت کوي چې کونډې او بې اسرې خلک الله تعالی ته نږدې خلک دي چې له هغوی سره د مرستې په پایله کې مرسته کوونکو ته لوړ مقام ورکوي.

۲ – له مخلوق سره ښیګڼه عبادت دی

په پورتني حدیث شریف کې له کونډو او بېوزلو خلکوسره مرسته په شپه کې پرله پسې ټول عمر عبادت کولو او تل تر تله روژه نیولو سره برابره ښوولې شوې ده.

له عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ فرمایلي دي: له غوره عملونو څخه یو دادی چې مؤمن خوشحاله وساتي، په جامویې پټ کړي، لوږه یې ختمه کړي او اړتیا یې پوره کړي.[1]

۳ – له اړو او کمزورو خلکوسره مرسته کول کامیابي ده:

هر مسلمان چې د مسکینانو او اړو خلکو سره مرسته کوي هغه به په خپل ژوند کې تل خوشحاله اوکامیاب وي، ځکه له ده سره د الله مرسته مل وي، لکه چې رسول اللهﷺ فرمایي: «هَلْ تُنْصرُونَ وتُرْزَقُونَ إلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ»[2] **ژباړه:** ستاسو رزق او کامیابي د کمزورو (دعا) پورې تړلې ده.

---

۱ – طبراني

۲ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کله چې انسان د کونډو، یتیمانو، اومسکینانو په پالنه کې بوخت وي الله تعالی یې په ژوند او کار کې برکت اچوي.

پوښتنې

۱ -لاندې کلمې معنا کړئ:

السَّاعِي:

الأَرْمَلَةِ:

لاَ يَفْتُرُ:

لاَ يُفْطِرُ:

۲ – د حدیث شریف معنا وواياست.

کورنۍ دنده

له بېوزلو سره د مرستې تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

د لوڼو پالنه او روزنه

عَنْ أَنَس بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ» وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

انس د مالك زوی د نضرلمسی، کنيه يې ابوحمزه ، د انصارو د خزرج لـه قبيلې څخه و، لس کاله يې د رسول الله ﷺ په خدمت کې تير کړي دي. رسول الله ﷺ ورتـه پـه عمر او مال کې د برکت دعا کړې وه او په وړوکوالي کې يې د بدر په غزا کې ګډون وکړ. په لمانځه کې يې له رسول الله ﷺ سره ډير ورته والی درلود. يو لـه هغو صحابه وو څخه دی چې زيات شمير احاديث يې روايت کړي دي. د پيغمبر ﷺ لـه وفات څخه وروسته د جهاد او فتوحاتو په لړ کې عراق ته لاړ اوپه بصره کې ميشت شو. هغه وروستی صحابي و چې د سلوکلونو په عمر په بصره کې وفات شو.

د کلمو معنا

١ – عَالَ:	پالنه وکړه
٢ – جَارِيَتَيْنِ:	دوه کوچنی لورګانې
٣ – تَبْلُغَا:	دواړه بلوغ ته ورسيږي
٤ – ضَمَّ:	نيږدې او يو ځای کړې
٥- أَصَابِعَهُ:	خپلې ګوتې

د حديث شريف ژباړه

له انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وويل: څوك چې د دوو لورګـانو پالنـه او روزنه تر بلوغه پورې وکړي، د قيامت په ورځ به زه او هغه (پالونکی) سره يوځای يـو- او خپلې (دوه) مبارکې ګوتې يې سره نيږدې کړې.

یعنې د دوو لوڼو پالونکی او پیغمبرﷺ به په جنت کې سره نیږدې اوسي، اودا نیږدې کیدل یې د دوو ګوتو ترمنځ له فاصلې سره تشبیه کړل.

د حدیث شریف حکمت

دا یوڅرګند حقیقت دی چې اسلام نه یوازې د انسان د ژوند ساتنه کوي، بلکې د ټولو مخلوقاتو حقوق پکې خوندي دي، په دې حدیث کې د کوچنیانو د حقوقو په هکله مسلمانانو ته لارښوونه شوې ده چې په ځانګړې توګه د نجونو پالنه او روزنه ډیره د پام وړ ده، د دوی تربیې اوساتنې ته یې د هلکانو په پرتله غوره والی ورکړی دی، آن تردې چې پیغمبر(ص) د دوی پالونکي له ځان سره نیږدې بللي دي او د نجونو شتون یې په کور کې نیکمرغي ښوولې ده.

او دا ځکه چې ښځې له پیل څخه تر واده پورې له خطرسره مخ وي، اسلام د دوی د مصوونیت په موخه پلار اومورته دنده سپاري چې تر ازدواج پورې ورته پوره پاملرنه وکړي، ترڅو په ټولنه کې د بدو خلکو ښکار،او په ټولنه کې د تجارت د سامان په توګه استعمال نشي.

د حدیث شریف ګټې

۱ - د لورګانو د پالنې اجر

د لوڼو اوخویندو پالنه، روزنه او د هغوی اړتیاوې پوره کول د دې لامل ګرځي چې پالونکی یې د آخرت له عذاب څخه خلاص او هغه غوښتنه تر لاسه کوي چې هر مسلمان ورته لیوال دی چې هغه جنت ته تلل دي، دا د دوی د تربیت په اهمیت باندې دلالت کوي.

دا اجر یوازې پلار ته نه دی ځانګړی شوی، بلکې مورهم له دې اجر څخه برخمنه ده، دعایشې رضی الله عنها روایت چې وروسته راځي پر دې دلالت کوي.

۲ – پر پلار باندې د لورګانو حقوق

لور په پلار او خور په ورور باندې حق لري چې د هغو پالنه او روزنه وکړي، دا مسؤولیت تر ځوانۍ محدود ندی، بلکې وروسته له بلوغه هم دوام لري چې حق یې په نکاح ورکولو سره ساقطیږي، له هغه څخه یې وروسته ساتنه او پالنه په خاوند باندې لازمیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د لورګانو سره ښېګڼه

که څه هم په حديث کې دلورګانو يادونه شوې ده ، خو علماء د نورو رواياتو په رڼا کې وايي دغه ثواب د لورګانو په هکله ځانګړی نه دی، بلکې هغه څوک چې د خويندو اوترورګانو سره ښېګڼه اوپالنه يې کوي هم له دغه ثواب څخه برخمن دي.

۴ – د دوو لورګانو شمېر ضروري نه دی

پدې حديث کې د دوو لورګانو يادونه شوې ده، خو د يوې لورپالنه او روزنه هم همداراز ثواب لري، له حضرت عايشې رضي الله عنها څخه روايت دی وايي: يوه ورځ زما کورته يوه مسکينه ښځه راغله، دوه لوڼې ورسره وې، له ما څخه يې د مرستې غوښتنه وکړه، ماورته درې دانې خرما ورکړې، يوه يوه يې هر ي لورته ورکړه، دريمه يې غوښتل چې په خپله يې وخوري، خو هغه يې هم په منځ کې دوه ځايه کړه اوپه لورګانو يې وويشله، ما دغه کيسه پيغمبرﷺ ته وکړه هغه وفرمايل: «مَن ابْتُليَ مِنْ هــذِهِ البَنَــاتِ بِــشَيءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ ، كُنَّ لَهُ سِتراً مِنَ النَّارِ».(۱)

ژباړه: څوک که د داسې لوڼو په هکله څه قدرې په امتحان کې واقع شو او له هغوی سره يې ښېګڼه وکړه، دوی(پالونکي) يې د دوزخ له اور څخه وژغورل.

۵ – د ښځو ژوند ته د اسلام پاملرنه

د جاهليت په زمانه کې لور او خورپه کورنی کې عيب بلل کېده، کله به چې په کورکې نجلی وزيږيده خلکو به د خوشحالی پر ځای ماتم کاوه، قرآن کريم دغه واقعيت داسې بيان کړی دی: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [النحل : ۵۸]

ژباړه: کله به چې له دوی څخه يو تن ته د نجلۍ د زيږېدو خبر ورکړای شو، د مخ رنګ به يې تور وګرځيده او هغه به له غوسې غمجن شو.

د اسلام په برکت سره خلک د دغه ناوړه عمل څخه وژغورل شول، ورته لار ښوونه وشوه چې ښځه په کور کې سعادت دی، پا لنه يې د دنيا او آخرت نيکمرغي ده.

---

۱ – مُتَّفَقٌ عَلَيهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - په دين باندې سم پوهول

پيغمبرﷺ د دې لپاره چې خلک سم پوه شي، خپلې ګوتې يې نيږدې کړې، ترڅو مسلمانان د لوڼو پالنې او روزنې ته پوره توجه وکړي او په دې وسيله په جنت کې د پيغمبرﷺ سره د يو ځای کيدو لوړ مقام وګټي.

پوښتنې

١ - لاندې کلمې معنا کړئ:

- عَالَ:
- جَارِيَتَيْنِ:
- تَبْلُغَا:
- ضَمَّ:
- أَصَابِعَهُ:

٢ - د لورګانو پالنه څه اهميت لري؟

٣- آيا د خويندو تربيت هم د لورګانو په څير ثواب لري؟

٤- د جاهليت په دوره کې د نجونو ژوند څرنګه و؟

کورنۍ دنده

د لوست د مهمو مطالبو په پام کې نيولو سره د ښځود حقوقو په هکله يوه مقاله وليکئ.

د حلالې روزۍ ګټل

عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ". (رواه البخاري)

د رواي پېژندنه

مقدام د معديکرب زوی، کنيه يې ابو کريمه الکندی د کندې قبيلې سره تړاو لري چې شمېر يې کم، د رسول اللهﷺ نيږدې ملګری، له يمن څخه په داسې حال کې راغی چې وړوکی و، د رسول اللهﷺ سره يې په ټولو غزاګانوکې ګډون کړی و، وروسته بيا په شام کې ميشت شو او د هجرت په (۸۷) کال د (۹۱) کالو په عمر په همدې خاوره کې وفات شو.

د کلمو معنا

١ – **قَطُّ:** هيڅکله اوهيڅ وخت

٢ – **يَأْكُلَ:** خوړل يې

٣ - **مِنْ عَمَلِ يَدِهِ:** د خپل لاس له کارڅخه

د حديث شريف ژباړه

له مقدام رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: هغه خوراک چې د خپل لاس د کار (ګټې) څخه وي، له هغه څخه بل غوره خوراک چا خوړلی نه دی او د الله د پيغمبر داؤود عليه السلام روزي د خپل لاس له ګټې څخه وه.

د حديث شريف حکمت

په پورتني حديث کې پيغمبرﷺ هغه بنده غوره ښودلی چې خپل ځان ته روزي په خپل زيار، په حلاله توګه ګټي او دا د غوره انسانانو کړنلاره ده، داود عليه السلام همداسې ژوند درلود او الله تعالی د انسان په خپل لاس رزق ګټل ستايلي او مسلمانان يې کار کولو ته هڅولي دي، بيکاري ډيري ناخوالې زيږوي او د وزګار انسان ژوند تل د ستونزو سره مخ

وي، پدې اساس د پيغمبرﷺ پورتنۍ وينا په مسلمانانوکې حرکت پيدا کوي، څکه کار او زيار د نېکو او پياوړو خلکو نښه ده، نو په مسلمانه ټولنه کې هر وګړی د ځان لپاره د بوختيا په لټه کې وي، ترڅو په ځان کې د بهترينو خلکو صفت پيدا کړي او پر چا پېټی نه اوسي.

د حديث شريف ګټې

۱ – په خپل لاس ګټلې روزي

په حديث شريف کې د خپلې خوارۍ او زيار په نتيجه کې لاس ته راوړې روزي له ټولو غوره روزي بلل شوې ده، څکه دا د غوره خلکو کړنه او د الله تعالی د نېکو بندګانو سنت دی.

۲ – روزي ګټل ستايل شوی عمل دی

د روزۍ لاس ته راوړلو په موخه کسب او کار کول عيب نه دی، بلکې د پياوړو خلکو کړنه ده، لکه چې پيغمبرﷺ په بل حديث کې فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ منعه»[1] **ژباړه:** قسم په هغه ذات چې زما روح دهغه په لاس کې دی، يوله تاسو څخه چې خپله رسۍ راواخلي او په خپله شا لرګي بار راوړي، له دې لاري خپل ځان ته حلال رزق وګټي، دغه کس له هغه کس څخه غوره دی چې سؤال کوي او څوک ورته څه ورکړي يا نه.

۳ – د داوودعليه السلام يادونه

پدې حديث کې د داؤدعليه السلام د يادونې ځانګړتيا داده چې هغه سره له دې چې د وخت واکمن و اوکسب ته يې اړتيا نه درلوده ، خو بيا هم هغه دا غوره ګڼله چې په خپل لاس ګټلی رزق وخوري، کار او کسب يې د ځان لپاره عزت ګاڼه.

٤ – د کسب زده کړه

د کسب زده کړه ښه صفت دی، د الله تعالی غوره بندګانو دکسب له لياري خپل ځان ته رزق پيدا کاوه، په مستدرک کې له ابن عباسرضي الله عنه څخه روايت دی چې: د الله پيغمبر داودعليه السلام زغرې جوړولې، اوآدمعليه السلام کښت کاوه، اوزکرياعليه السلام ترکاڼ وو.

---

۱ - رواه بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ – کار کول د توکل منا في نه دی

بې له شکه چې مسلمان په خپل رب باندې په ژوند کې توکل لري، خو د توکل معنا دا نه ده چې له اسبابو تیارولو پرته له الله تعالی څخه د اړتیا پوره کولو په اړه غوښتنه وشي، بلکې له داسې عمل څخه شریعت منعه کړې ده، ځکه انبیاء علیهم السلام د توکل په معنا له هر چا څخه ښه پوهیدل، هغوی د توکل معنا د اسبابو تیارول او وروسته پر هغو باندې نتیجه مرتب کیدل الله تعالی ته پریښودل ښودلي دي.

٦ – د صنعت فضیلت

په قرآن کریم کې صنعت ستایل شوی دی، او الله تعالی خپل پیغمبرﷺ ته په دې لړ کې داسې فرمایلي دي: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾ [الانبیاء: ۸۰]

ژباړه: (الله تعالی فرمایي): او مونږ داوودعليه السلام ته، ستاسې د ګټې لپاره د زغرې د جوړولو صنعت وربښود لی و، ترڅو چې تاسې یو د بل له ګوزار نه وژغوري، نو آیا تاسې شکر ویستوونکي یاست؟.

په پورتني آیت کې الله تعالی کسب یادول د انسان کمال بللی دی.

پوښتنې

لاندې کلمې معنا کړئ:

ا – قَطُّ:

ب – يَأْكُلَ:

ج – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ:

۲ – داود عليه السلام څه ځانګړتیا درلوده؟

۳ – په خپل لاس ګټلی رزق څه اهمیت لري؟

٤ – د پورتني حدیث څو ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

د لوست حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دين کې آسانتيا

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ قَالَ يَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْتَلِفَا. [رواه البخاري]

د راوي پېژندنه

سعيد چې د معتمدو تابعينو څخه شميرل کيږي، د پلار نوم يې عامرچې په کنيې(ابوبردة) سره يې شهرت درلود، په کوفه کې قاضي پاتې شوی دی، د نيکه نوم يې ابوموسی عبدالله بن قيس الاشعري ﷺ چې مشهور صحابي دی، نوموړي (سعيد) په (۱۶۸)هجري کې له دنيا څخه رحلت وکړ.

د کلمو معنا

يَسِّرَا: آساني وکړئ.

وَلَا تُعَسِّرَا: سختي مه کوئ.

وَبَشِّرَا: زيرى ورکړئ.

وَتَطَاوَعَا: په خپلو منځوکې دوستي ولرئ اويو د بل منونکي اوسئ.

د حديث شريف ژباړه

سعيد د خپل پلار په ذريعه له نيکه څخه روايت کوي چې: رسول الله ﷺ معاذ او ابوموسی رضي الله عنهما يمن ته استازي وليږل، اورته يې وويل: له خلکوسره آسانتيا غوره کړئ، سختي مه کوئ، خلکوته د خوشحالۍ زيرى ورکړئ، نفرت مه خوروئ، يو د بل منونکي اوسئ، او له اختلاف څخه ځان وژغورئ.

د حديث شريف حکمت

د اسلام دين د انسان له سليم فطرت سره سم راغلی دی، هيڅ داسې کوم حکم نلري چې په کولوېي انسان ونه توانيږي، يا د فطرت دغوښتني پر خلاف وي، دا ځکه چې زموږ د دين اساس پر آسانتيا ولاړ دی، په هر وخت اوهر ځای کې چې مسلمان له ستونزو سره مخ کيږي اونشي کولای چې هغه پر ځای کړي اسلام ورځخه د هغه عمل سرته رسول ساقط کړي او يا يې په کې آساني راوستې ده، دا يوازې د اسلام ځانګړتيا او وړتيا ده چې د دې ښکارندوی دی چې په هر ځای او هر وخت کې د نړۍ د خلکو لپاره سمه لار ښوونه وکړي.

د حديث شريف ګټې

١ – په د ين کې آسانتيا

په اسلام کې سختي نشته، ځکه الله تعالی خپل بندګان په داسې کوم عمل کولو بانديي نه دي مکلف کړي چې د هغوی له توان څخه اوچت وي او دا يې په دين کې لوی اصل ايښی، الله تعالی فرمايي: ﴿لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إلاَ وُسْعَهَا﴾ [البقرة : ٢٨٦]

ژباړه: الله تعالی هيڅ يو نفس نه دی مکلف کړی مګر د هغه د توان په اندازه.

پيغمبرﷺ به په دووکارونو کې اسان غوره کاوه که چيرې به يې ګناه نه درلوده.

همداراز رسول الله فرمايي: «إنَّ الدِّين يُسْرٌ ، ولنْ يُشادَّ الدِّينَ أحدٌ إلا غَلَبَه .. » [(١)]

ژباړه: بې له شکه د اسلام دين د آسانی دين دی او څوک چې په خپل ځان بانديي دين سخت کړي اورمرو مغلوبيږي، اونشي کولای چې بيا ورته ادامه ورکړي.

٢ – په دعوت کې له نرمی څخه کار اخيستل

په حديث شريف کې مسلمانانو ته لارښوونه کيږي چې له خلکو سره په نرمی چلند وکړئ چې دا د ټولو انبياوو تګ لاره ده، الله تعالی موسی اوهارون عليهما السلام ته لارښوونه کوي:

﴿اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيِّناً لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴾ [الطه : ٤٣ – ٤٤]

---

١ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: دواړه فرعون ته ورشئ، یقیناً هغه طغیان غوره کړی او ورته په نرمۍ سره وینا وکړئ، ښايي چې نصحيت قبول کړي او يا له عذاب څخه وويريږي.

د ژوند په هر اړخ کې بايد دې دستور ته پاملرنه وشي، هغه که دعوت وي، زده کړه وي، اصلاح راوستل وي او که له خلکو سره خبرې اترې وي.

٣ – له کرکې خپرولو څخه ډډه کول

د اسلام دين د رحمت دين دی، د کرکې او تنفر دين نه دی، لـه همـدې امله پيغمبر ﷺ خپلو استازو ته هدايت وركړ چې خلك د دين لـوري تـه وهڅـوي او لـه ديـن څخه يې متنفر نه كړي، په يو بل حديث كې راځي پيغمبرﷺ فرمـايي: «إنَّ الله لم يبعـثني معنّتًـا ولا متعنِّتًا، ولكن بعثني معلّمًا ميسِّرًا».[1]

ژباړه: رسول اللهﷺ فرمايي: الله تعالى زه په خلكو او په خپل ځان سختي راوړونكى نه يم رالېږلى ، بلكې ښوونكى او د آسانۍ راوستونكى يې رالېږلى يم.

٤ - زيري وركول

د مسلمان دعوتگرلپاره دا ښايي چې خلكوته د اسلام دنيوي او اخروي ښېګڼې په مخ كې كيږدي، د اعمالو فضيلتونه ورته بيان كړي، څرنګه چې په ربښتيا هم د اسلام مبارك دين د انسان د دواړو جهانو نېكمرغۍ لپاره راغلى، د هغه ګټې خلكوتـه وښـيي او كـومې بدبختۍ چې په نورو لاروكې دي، له هغو سره د اسلام د لارښوونو پرتله وكړي ترڅو خلك په شوق او رغبت هغه پلي كړي.

٥ – له اختلاف څخه ډډه كول

په پورتني حديث كې لـه اختـلاف څخه د ډډې كولـو حكـم شـوی دی، ځكـه اختـلاف دښمني، بغض، او كينه زيږوي د ټولنې اړيكـې تخريبـوي اونـاخوالې رامنځ تـه كـوي، الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ [الانفال : ٤٦]

ژباړه: او اختلاف مه كوئ چې بيا كمزوري كيږئ او قوت موله منځه ځي.

---

١ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه

په پورتني حديث کې له اختلاف څخه د منعې معنا دا ده چې که چيرې په يوه مسئله کې نظريات مختلف وي، بايد د مسلمانانو تر منځ د دښمنۍ او تفرقې لامل ونه ګرځي ، د عمل په ميدان کې ټول سره په اتفاق ژوند تير کړي، يود بل د نظر احترام وکړي اوپه پای کې په يوه نظر راټول شي.

پوښتني

١ - لاندي کلمې معنا کړئ:

يَسِّرَا:

وَلَا تُعَسِّرَا:

وَبَشِّرَا:

وَتَطَاوَعَا:

٢ - په دين کې آساني څه معنا لري؟ واضح يې کړئ.

٣- د اختلاف زيانونه وواياست.

٤ - له نفرت څخه څرنګه ډډه کيدای شي؟

کورنۍ دنده

د لوست څخه په استفادې د يووالي په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لعنت (ښيرا) ويل

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَرضي الله عنه قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ. قَالَ: { إِنِّى لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً }. [رواه مسلم]

د ځينو کلمو معنا

۱ – **لَعَّانًا**: ډير لعنت ويونکی او ښيرا کوونکی

۲ – بُعِثْتُ: راليږل شوی يم.

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ ته وويل شول: ای د الله رسوله!، مشرکينو ته ښېرې وکړه: د الله رسول ځواب ورکړ: زه لعنت ويونکی(ښېرا کوونکی) نه يم راليږل شوی ، بلکې زه رحمت راليږل شوی يم.

د حديث شريف حکمت

زمونږ د پيغمبرﷺ راوړی پيغام (اسلام) د رحمت پيغام دی چې په عامه توگه د ټولو مخلوقاتو د ترحم اوشفقت ذريعه وگرځيد، ځکه اسلام د ټولو مخلوقاتو د ساتنې ضامن، د هر چا حق پکې تاکل شوی او له تيری څخه يې خلک منعه کړي دي، د انسانانو د دنيا اوآخرت د بريالیتوب يوازينی لاره ده او يوازينی دين دی چې د نړۍ خلک پرې له ناخوالو څخه نجات مومي.

د حديث شريف گټې

۱ – لعنت ويل لويه گناه ده

لعنت ويل گناه ده، له ويلو څخه يې اسلام منعه کړيده، د پيغمبر ﷺ په وړاندې يوصحابي په باد(هوا) باندې لعنت وويل. پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: په هوا لعنت مه وايه، ځکه د الله تعالی لخوا ورته امر شوی دی، ځوک چې پر چا بې ځايه لعنت وايي، د لعنت وبال يې بيرته ويونکي ته راگرځي. (۱)

په يو بل روايت کې پيغمبرﷺفرمايي: «لا تَدْعوا على أنفسكم ، ولا تدعوا على أولادكم ، ولا تَدْعوا على خَدَمِكم ، ولا تَدُعوا على أموالكم، لا تُوافِقُوا من الله عَزَّ وجلَ ساعة نَيْلٍ ، فيها عطاءٌ ، فَيَسْتَجيبَ لكم» (۲)

---

۱ – سنن ابو داوود.

۲ – سنن ابو داوود

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: خپلو ځانونو ته ښيرې مه کوئ، همداراز خپلو بچو، مزدورانو اومالونو ته ښيرې مه کوئ، داسې نشي چې تاسې ښېرې په داسې وخت کې وکړئ چې الله تعالى سوالونه قبلوي ستاسې ښېرې به قبولې کړي.

په بل حديث شريف کې راځي چې پر مسلمان لعنت ويل د مسلمان د قتل په څير دي.(۱)

۲ - ښيرې کول لعنت بلل کيږي

له پورتني حديث څخه څرګنديږي چې سپکې، سپورې، او ښېرې هم لعنت بلل کيږي، مسلمان بايد خپله ژبه له بدو وېناوو څخه وژغوري، ځکه مسلمان د خپلو وېناوو په وړاندې مسؤول ګڼل کيږي، نو له همدې کبله اسلام مسلمان د بدو وېناوو، سپکو، اوکنځلو څخه منعه کوي، رسول اللهﷺ فرمايي: « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِىءِ ».(۲)

ژباړه: مسلمان چا پورې تور نه تړي او نه لعنت وېونکى دى او نه بې حيا، سپکې او سپورې خبرې کوي.

۳ – د رسول الله راتګ رحمت دى

بې له شکه د پيغمبرﷺ رسالت د هغه باران په څير دى چې مړې ځمکې ژوندۍ کوي، اوژوند ته ښايست وربښي، نو همدارنګه د پيغمبرﷺ په راتګ سره مړه زړونه د اسلام په نور ژوندي اوروښانه شول، ړندې سترګې بينا شوې، او کڼو غوږونو اوريدل پيل کړل، بلکې الله تعالى د پيغمبرﷺ په راليږلو سره دنيا رڼا کړه، د مينې اومحبت وړانګې يې خورې کړې، ظلم اوجهل يې په علم اوعدل بدل کړ، اود دې صفت په درلودو سره د نړۍ خلک پرې راټول شول، لکه څرنګه چې الله تعالى فرمايي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ..﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

ژباړه: نو د الله تعالى د رحمت په سبب دوى ته نرم شولې، اوکه چيرې سخت زړى او توند خويه واې، نو خلک به له تا څخه خواره شوي واى.

په ځينوځايونو کې د ګناه کولو له کبله لعنت ويل شوى دى

په شريعت کې د ځينو ناوړو اعمالو سرته رسوونکي ملعون (د الله تعالى له رحمت څخه لرې) بلل شوى، چې بيلګې يې په لاندې توګه بيانيږي:

۱ – هغه ښځه چې په مړي وير کوي، اوچيغې پرې وهي، اود شريعت خلاف ناروا وېنا کوي، په حديث کې راځي: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِﷺ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ لها...»(۳)

۱- صحيح مسلم

۲ - مسند احمد

۳ - سنن ابو داوود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: رسول الله ﷺ هغه ښځه چې په مړي باندې چیغې وهي، اوهغه ښځه چې ورته غوږ باسي لعنت ویلی دی.

۲ – هغه ښځې چې خالونه لګوي، هغه ښځې چې د خال لګولو غوښتنه کوي، هغه ښځې چې وریځې وکاږي او هغه ښځې چې د ویستلو غوښتنه یې کوي، په حدیث کې راځي رسول الله ﷺ فرمایي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَ الْمُوتَشِمَاتِ والنامصات وَالْمُتَنَمِّصَاتِ»[1]

په خال لګوونکو ښځو او هغه ښځې چې لګول یې غواړي او هغه ښځې چې وریځې وکاږي او هغه ښځې چې د ویستلو یې غوښتنه کوي، د الله تعالی له لوري پر دوی لعنت دی.

۳ – د سود خوړل

په حدیث کې راځي چې سود خوړونکی او سود ورکوونکي او د سود سند لیکونکی او شاهدان یې لعنتي او د الله له رحمت څخه لرې دي.[2]

پوښتنې

لومړۍ پوښتنه:

۱ - د حدیث راوي څوک دی ؟ معرفي یې کړئ.

۲ - لعنت څه ته ویل کیږي؟

۳ – پرکومو کسانوباندې دخپلو ناروا کړنو له کبله لعنت ویل شوی دی؟

دویمه پوښتنه:

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱ – لَعَّانًا:

۲ – بُعِثْتُ:

۳ – لَعَّانًا:

کورنۍ دنده

د لوستل شوی حدیث په پام کې نیولوسره (زموږ پیغمبر رحمت دی) تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکئ.

---

۱ - صحیح مسلم

۲ - صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چارو کې منځنی حالت غوره کول

عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِرضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: « إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرِفْقٍ، وَلاَ تُبَغِّضْ إِلَى نَفْسِكَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُنْبَتَّ لاَ أَرْضًا قَطَعَ، وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى ». [رواه البيهقي]

د راوي پېژندنه

حضرت جابر جليل القدر صحابي دی، د پلار نوم يې عبد الله، نيکه يې عمرو بن حرام، د عمر د کموالي له کبله يې د بدر او اُحد په غزاګانو کې ګډون نه درلود، د اُحُد له غزا څخه وروسته يې خپل ژوند د رسول الله ﷺ خدمت ته وقف کړ، په کوراوسفر کې به د پيغمبر ﷺ ملګری و، لدې کبله يې زيات شمېر احاديث له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي، په خپل وروستني عمر کې شام ته لاړ او د څه مودې لپاره هلته ميشت شو او دهجرت په ۷٤ کال د ۹٤ کلونو په عمرېې له فاني دنيا څخه رحلت وکړ او په (جنت البقيع) کې خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا

مَتِينٌ: ډېر سخت او کلک

فَأَوْغِلْ فِيهِ: ورننوځئ، تګ لاره غوره کړئ

بِرِفْقٍ: په آسانۍ سره

الْمُنْبَتَّ: هغه څوک چې خپله سورلی د تيز ځغلولو له کبله له کاره وباسي.

وَلاَ تُبَغِّضْ: ځان لپاره يې بد مه ګرځوه

لاَ أَرْضًا قَطَعَ: نه يې سفر پوره کړ

وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى: او نه يې سورلی روغه پرېښوده

د حديث شريف ژباړه

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چې فرمايلي يې دي: بې له شکه دغه دين ډېر قوي دين دی، په آسانۍ سره پکې ورداخل شه، خپل ځان ته د الله تعالی په عبادت کولو کې کرکه مه راپيدا کوه(په ځان باندې د وس نه پورته عبادت کول مه لازموه) ځکه تيز ځغلوونکي مسافر نه خپل سفر پوره کړی دی، اونه يې سپرلی روغه پرېښې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث حکمت

په پورتني حدیث کې د اسلام د مهم اصل یادونه شوې ده، هغه د دین اودنیا په چاروکې منځنۍ حالت غوره کول دي، دې اصل ته پام کول د مسلمان لپاره خورا مهم دي، ځکه چې د دې اصل په رعایت سره د مسلمان ژوند له افراط اوتفریط څخه لرې کیږي، د تل لپاره یې هر اقدام په دلیل او معقولیت باندې ولاړ وي، خپلې دیني چارې داسې عیاروي چې په هغه لاره تلل د تل لپاره ورته ممکن وي.

اودا راز متوسط حالت غوره کول د کامیابۍ راز دی او کله چې مسلمان په خپلو دیني مکلفیتونو کې متوسط حالت غوره کړي، هیڅکله پکې پاتې نه راځي، خوکه چېرې په عباداتو کې یې افراط وکړ، یو وخت به ارومرو داسې راځي چې دی به ستړی کیږي ، اوعبادت به ورڅخه پاتې کیږي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – د اسلام دین قوت لري

د اسلام دین غښتلي احکام لري چې مسلمان یې د خپل وس په تناسب سره په سرته رسولو مکلف دی او په ځینو حالاتو کې د شرعي عذر له کبله اجازه ورکړل شوې ده چې یوازې د فرض په ادا کولو باندې اکتفا وکړي، لکه په سفر کې فرضي لمونځ کول ، ترڅو پر مسلمان عبادت سخت تمام نه شي، نو د دین ټول نوافل لکه تل روژه نیول، د حد نه زیات همیشه نفلي لمونځونه کول، تل ترتله په تلاوت اوذکر کې مشغولیدل او داسې نور، دا ټول سره له دې چې دیني اعما ل دي، خو هغو ته په یوځل غیر ورکول انسان ستړی کوي او بیا یې له نور پرمختګ څخه غورځوي.

۲ – په دین کې میانه روي او تدریج

امام غزالي وايي: هرهغه څوک چې د دین په مرتبوکې له دمې اخیستلو پرته منډې وهي، حتماً په ده باندې د دین احکام سخت پریوځي، باید مسلمان د فرایضو نه وروسته په تدریج سره په خپل نفلي عبادت کې وړاندې لاړ شي، ترڅو نفلي عبادت پرې درونډ تمام نشي.

۳ – هغه عبادت غوره دی چې همیشه وي

د اسلام دین مسلمانان دې ته هڅولي دي چې تل پاتې عبادت باندې ځان عادت کړي، اوهغه عبادت چې د څه وخت لپاره یې په زیاته اندازه وکړي او بیا یې پریږدي، نه دی ستایل شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان لپ نیک عمل چې همیشه یې کوي، له هغه نیک عمل څخه غوره دی چې د څو ورځو لپاره وي او بیا یې پریږدي، په دې اړه رسول الله ﷺ داسې فرمایلي دي: د خپل وس په اندازه نیک عملونه کوئ او غوره هغه عمل دی چې تل وي، که څه هم هغه لږ وي.[1]

٤ – اسلام د میانه روۍ دین دی

د اسلام دین د مسلمان لپاره تاکلی حد ایښی دی او ورته یې خپل فرایض ښودلي دي چې پرته له کومه عذره یې سرته ورسوي، پر دې سر بیره مسلمان ته یې د میانه روۍ غوره کولو لارښوونه کړې ده ترڅو په ده باندې درونند تمام نشي، پیغمبر ﷺ مسلمانانو ته عامه لارښوونه کوي چې: په چارو کې غوره حالت منځنی حالت دی.[2]

ځکه چې دا د اعتدال حالت له کمي او زیاتي څخه لرې دی.

پاملرنه

په اعمالو کې د منځني حالت له غوره کولو څخه مراد نفلي اعمال دي، په فرضي چارو کې لاره ټاکل شوې ده، څوک یکې د پرېښودو واک نه لري.

پوښتنې

١- لاندې کلمې معنا کړئ:

مَتِينٌ:

فَأَوْغِلْ:

بِرِفْقٍ:

الْمُنْبَتَّ:

٢ – اسلام مسلمانان د کوم حالت غوره کولوته هڅولي دی؟

٣- آیا په اسلام کې سختي شته؟ واضح یې کړئ.

کورنۍ دنده

د راوي له پېژندنې سره د پورتني حدیث ژباړه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

١ – مسند احمد

٢ – رواه البیهقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» [متفق علیه]

د ځینو کلمومعنا

١- سَبْعَةٌ: اووه.

٢- فِي ظِلِّهِ: ظل سیوري ته وايي دلته د الله ﷻ له سیوري څخه د هغه د عرش سیوری مراد دی.

٣- يَومَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : له دي ورځې څخه مراد د قیامت ورځ ده.

۴ـ إِمَامٌ: هرهغه څوك چې د مسلمانانو د چارو سرپرستي پر غاړه لري.

۵ـ شَابٌّ: ځوان

۶ـ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ: چې د الله ﷻ په بنده ګی کې لوی شوی وي.

٧ـ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ: پر مسجدونو پورې یې(زړه) ترلی وي.

٨ـ تَحَابَّا فِي اللَّهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره یوله بل سره محبت ساتي.

٩ـ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره یوله بل سره یوځای شي.

١٠ـ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره یوله بل څخه جلا شي.

١١- دَعَتْهُ: بلنه ورته ورکړي.

١٢ـ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ: د عزت او ښایست څښتنه.

١٣ـ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ: له سترګو څخه اوښکې توی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث ژباړه

له حضرت ابوهریرهﷺ څخه روایت دی، پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: اووه کسان دي چې الله ﷻ به یې په هغه ورځ د عرش ترسیورې لاندې ساتي چې بل هیڅ سیوری به نه وي مګر یوازې دده د عرش سیوری به وي: یو عادل بادشاه، بل هغه ځوان چې د الله ﷻ په عبادت کې لوی شوی وي، بل هغه څوک چې زړه یې په مسجدونو پورې تړلی وي، بل هغه دوه کسان چې یو د بل سره د الله ﷻ په خاطر مینه کوي، کله چې یوځای کیږي هم د الله ﷻ د رضا لپاره یو ځای کیږي او چې کله یو له بل څخه جلا کیږي هم د الله ﷻ د رضا په خاطر یو له بل څخه بیلیږي – یعنی یو د بل سره ناسته او ولاړه یې یوازې د الله ﷻ د رضا په خاطر وي نه د کوم بل دنیوي غرض په موخه بل هغه کس چې له هغه څخه داسې ښځه د بدکارۍ غوښتنه وکړي چې په خلکو کې د مقام خاونده او ښایسته وي او دی ورته په ځواب کې ووایي: زه له الله ﷻ څخه ویریږم. بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ په لاره کې مال خیرات کوي نو داسې په پټه یې ورکوي چې کیڼ لاس په دې نه پوهیږي چې ښي لاس څه شی خیرات کړل، بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ یادونه په تنهایی کې کوي نو له سترګو څخه یې اوښکې بهیږي.

د حدیث حکمت

الله ﷻ د خپلې مهربانۍ له مخې د ځینو نیکو اعمالو د سرته رسولو ډیرې زیاتې ښېګڼې ذکرکړې دي تر څو د داسې خصلتونو او عملونو خاوندانو ته له یوې خوا د ډیر خیر زیری ورکړي، او له بل پلوه، د داسې اشخاصو،او د نورو تر منځ توپیر په ګوته کړي، دا په حقیقت کې د الله ﷻ له لوري خلک نیکیو ته رابلل، او هڅول دي په همدې غرض پیغمبر ﷺ په دې حدیث کې د هغو اووکسانو ستاینه کړې چې د ډیرو غوره اعمالو څښتنان دي، اګرچې دغه مقام په نورو احادیثو کې د نوروکسانو لپاره هم ذکر شوی دی، لکه د الله ﷻ د لارې غازي، پوروړي ته مهلت ورکوونکی، له پور وړي سره مرسته کوونکی، مسجد ته زیات پل وهونکی او داسې نور.

د حدیث شریف ګټې

۱ـ د عادل امام فضیلت

په اسلامي شریعت کې عدل او انصاف ډیر لوې فضیلت لري، د اسلام مقدس دین عدل پر هر چا لازم کړی دی، که هغه مشر دی او که د مسلمانانو د کارونو نور واکمنان ، لکه: قاضیان، وزیران، والیان او داسې نور، آن تردې چې مسلمان باید په کورنی کې هم له عدل څخه کار واخلي، لکه د خپلو بچو تر منځ مساوات، د خپلو بیبیانو تر منځ عدالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د عادل بادشاه د عدل لمنه ډېره پراخه وي او پر ټول رعیت د ترحم سیوری وي، او ټول وګړي ورڅخه ګټه اخلي، همدارنګه د ده د ظلم په صورت کې ټول خلک متضرر وي، ځکه نو عادل بادشاه له دومره لوړې مرتبې څخه برخمن دی.

۲- په ځوانۍ کې بنده ګي

د ځوانۍ وخت د ژوند ډېره ارزښتناکه مرحله ده. د بنده ټول جسمي، ذهني، عقلي او فکري قوتونه وده کوي، نو په کار ده چې ځوان دغه قوتونه د الله ﷻ په بنده ګۍ اوعبادت کې مصرف کړي. ځوک چې خدای ورکړي قوتونه د خپلو خواهشاتو پر ځای د الله ﷻ په عبادت کې مصرفوي د ډېر لوی فضیلت او ستاینې وړ دی.

۳- له مسجدونو سره زیاته علاقه

جماتونه د الله ﷻ کورونه دي. په دې معنا چې د فرضي او نفلي عبادتونو، د الله ﷻ د تسبیح، ذکر، د تعلیم او تعلم او د نورو غوره کارونوځایونه دي، نو د هر چا اړیکه چې د الله ﷻ له کورونو سره زیاته وي، هغه الله ﷻ ته ډېر نږدې او د لوی مقام څښتن دی، ځکه چې له مسجدونو سره مینه انسان د منکراتو او هر ډول بدیو څخه لرې ساتي.

۴- د الله ﷻ لپاره مینه

د خلکو ترمنځ اړیکې زیاتره په مادي، جنسي، او د خپلولۍ پر بنسټونو ولاړې وي ، مګر په اسلام کې غوره اړیکې هغه دي چې د الله ﷻ پرمحبت ولاړې وي ، او د اړیکو لامل د الله ﷻ اطاعت وي یعنې دهغه چاسره دوستي او ملګرتیا کول چې د الله ﷻ څخه ویره لري، او هغه ته نږدې وي. ځوک چې یوازې الله ﷻ ته د قرب او نږدیوالي په اساس یو له بل سره ناسته ولاړه کوي داسې کسان الله ﷻ ته ډېر خوښ وي.

۵- تقوی او پرهیزګاري

هر انسان یو لړ غوښتنې او رغبتونه لري چې د اسلام مبارک دین د دغو غوښتنو لپاره معلومې لارې چارې په ګوته کړي دي ، خو شیطان تل د دې هڅه کوي چې انسان د خپلو نفسي خواهشاتو په لومه کې راګیر کړي او له همدې لارې څخه یې په ګمراهۍ کې اخته کړي.

یوله هغو غوښتنو او رغبتونو څخه چې بشري نفس ورته زیات میلان کوي، ښځه ده، دا میلان هغه وخت زیات وي چې کله ښځه ښایسته وي او لوړې کورنۍ ته منسوبه وي، هرکله چې داسې ښځه د مسلمان څخه د بدکارۍ غوښتنه وکړي او مسلمان د داسې فتنې او ابتلاء پر مهال د الله ﷻ څخه ویره اختیار کړي او له قدرت سره سره ورڅخه ډډه وکړي الله ﷻ به یې په خپل رحمت کې ونغاړي. همدارنګه که چېرې ښځه د داسې حالت سره مخ شي چې ښایسته ځوان چې مال هم زیات لري دې ته د زنا دعوت ورکړي او هغه ورڅخه انکار وکړي او ورته ووایي چې زه له الله ﷻ څخه وېرېږم، بې له شکه دغې ښځې هم دا لوړ مقام ترلاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ـ په پټه خیرات ورکول

صدقه او خیرات ورکول لوی فضیلت لري.خیرات ورکول داسې عبادت دی چې ګناهونه رژوي، د مسلمان اجرونه زیاتوي، مسلمان له اور څخه ژغوري او د الله ﷻ د رضامندی سبب ګرځي.

صدقه ورکول په پټه اوښکاره په دواړو حالتونو کې غوره کار دی، خو اجر او غوره والی یې هله زیات وي چې په پټه ورکړل شي آن تر دې چې کیڼ لاس په دې پوه نه شي چې ښي لاس په خیرات کې څه ورکړل مګر دا چې په ښکاره ورکولو کې یې کوم شرعي مصلحت وي.

۷ـ د الله ﷻ له ویرې ژړل

د الله تعالی ذکر او یاد هغه ستر نیک عمل دی چې د هر چا په هر وخت کې لاس ورته رسیږي. څه ځانګړي شرطونه نه لري، په ناسته، ولاړه، په اوداسه او بې اودسه د الله یاد اجر لري، خو که یو څوک له نورو څخه ګوښه د الله تعالی لویي رایاده کړي او خپل تقصیر او بې پروایی ته متوجه شي، ځان ملامت کړي او په سترګو کې یې له ویرې څخه اوښکې راشي، دا د ده د پوره ایمان او اخلاص څرګندونه کوي او له همدې کبله الله تعالی ورته د ستر مقام وعده ورکړې.

پوښتنې

۱ـ لاندې کلمې معنا کړئ:

اـــ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:

ب ـــ تَحَابَّا فِي اللَّهِ:

ج ـــ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ:

۲ـ خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

} د اسلام مقدس دین......................پرهرچا لازم کړی دی.

} د صدقې اوخیرات اجر هله زیات وي چې په......................... ورکړل شي.

۳ـ په اسلام کې د غوره اړیکو اساس په څه ولاړ دی؟

کورنۍ دنده

حدیث په یادو زده کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په لارکې د کښیناستلو آداب

«عَنْ أَبِی سَعِیدٍ الْخُدْرِیِّ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِیَّﷺ قَالَ: { إِیَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ }. فَقَالُوا: یَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِیهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا أَبَیْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِیقَ حَقَّهُ }.قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِیقِ؟ قَالَ: {غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الأَذَى وَرَدُّ السَّلاَمِ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْیُ عَنِ الْمُنْكَرِ» [رواه البخاری]

د راوي پېژندنه

ابو سعید چې نوم یې سعد د پلار نوم یې مالك نیكه یې سنان، د مدینې د الخدري قبیلې اصلي اوسیدونکی، کنیه یې ابوسعید چې په همدې سره یې شهرت درلود، له مشهورو اصحابو څخه دی چې په زیاتو غزاګانوکې یې ګډون کړی، یو له هغو اصحابو څخه شمیرل کیږي چې په فقه اواجتهاد کې یې شهرت درلوده، په کال ۷٤ هجري کې یې له فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.

د ځینو کلمو معنا

إِیَّاكُمْ:	لرې اوسئ
الطُّرُقَاتِ:	لارې
أَبَیْتُمْ:	نه یې منئ
غَضُّ الْبَصَرِ:	د سترګو پټول
وَكَفُّ الأَذَى:	له ضرر رسولو نه ځان ساتل

د حدیث شریف ژباړه

له ابو سعید الخدری رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ فرمایلي دي: په لاروکې کښیناستلو څخه ډډه وکړئ. اصحابو وویل: ای د الله رسوله! په لارو کې له کیښیناستلو څخه زمونږ چاره نشته، مونږ په کې خپلې خبرې کوو. نبي کریمﷺ وفرمایل: هوکې! چې داسې نشئ کولای، باید لارې ته د هغې حق ورکړئ (دلارې آداب په پام کې ونیسئ) اصحابو وویل: دلارې حق کوم یودی ؟ نبي کریمﷺ وفرمایل: د سترګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنته کول، خلکو ته له ضرر رسولو څخه ډډه کول، د سلام ځواب ورکول، په نیکو چارو امر کول او له بدیوڅخه خلک منعه کول د لارې حقونه دي.

د حدیث شریف حکمت

څرنګه چې په لارو اوعامو سرکونو کې د خلکو تګ راتګ کیږي او په خپل ورځني ژوند کې ورته ډېره اړتیا لري، نو پردې اساس په حدیث کې بې له اړتیا په لارو کې له ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه اکثراً داسې پیښیږي چې په لاره تلونکي خلک د ناستو خلکو له اړخه ځورول کیږي او د اسلام دین له ضرر رسولو څخه منعه کړې ده، که چیرې په ځینې وختونو کې مسلمانان په لاره کې نا سته اړینه ګوري، باید ټول هغه آداب په پام کې ونیسي چې ورسره د تیریدونکو احترام اوعزت وسا تل شي او له هر هغه عمل څخه ځان وژغوري چې د تیریدونکو د ځوریدلو لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې

۱– په لار کې کیښیناستلو څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې پرته له اړتیا په لارو کې ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه مسلمان د تل لپاره خلکوته د ګټې او ښیګڼې رسولو په فکر کې وي، له ضرر رسولو څخه یې ځان ژغوري او زیار باسي چې د ده له ژبې، نظر، او لاس څخه څوک متضرر نشي او که چیرې په لار کې نا ستې ته اړکیږي، بیا به ټول حقوق په پام کې نیسي ترڅو د ده دکښیناستلو له کبله څوک متضرر نشي.

۲ – د ناروا کتلو(نظر)څخه ځان ساتل

مسلمان باید د حرام نظر(کتلو) څخه ځان وساتي، هغه که په هر ځای کې وي، ځکه د نارواوو په لورې کتل انسان په ګناه کې ښکیلوي، په اخلاقي فساد یې اخته کوي او دا حکم مسلمان سړي اومسلماني ښځې دواړوته متوجه دی په قرآن کریم کې پدې اړه روښانه لارښوونه شوې ده: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ...... " -: وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ [النور: ۲۹ – ۳۰]

ژباړه: نارینه وو مؤمنانو ته ووایه چې خپلې سترګې کښېنته وسا تي، اومسلمانو ښځوته ووایه چې خپلې سترګې کښېنته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – له ضرررسولو څخه ځان ژغورل

کله چې په لار کې نا سته اړينه وي، په داسې حالت کې بايد لازمې لارښوونې په پام کې ونيول شي، ځينې يې دادي چې د مجلس له کبله په لارويو لار تنګه نشي، مجلس بايد د خلکو د سپکا وي لامل ونه ګرځي، ځکه مسلمان هغه چا ته ويل کيږي چې د هغه له لاس او ژبې څخه مسلمانان په امن وي، په ځانګړې توګه د ښځو د ځوروونو سبب نشي او همدا راز مجلس د تجسس لپاره نه وي.

٤ – د سلام ځواب ورکول

سلام داسې سنت عمل دی چې له ځان سره د امن اومحبت پيغام لري او اطمينان ورکوي چې په ډاډه توګه ژوند وکړي، له دې کبله سلام اچول د ايمان نښه بلل کيږي او ځواب يې واجب دی، با يد د سلام ځواب په ښه توګه ورکړای شي، دا د قرآن کريم لارښوونه ده. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [الانساء : ٨٦]

ژباړه: اوڅوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي، نو هغه ته له هغې نه په ښه توګه ځواب ورکړئ او يا لږ تر لږه همغه شان.

٥ – دښو کارونوپه لوري بلنه اوله بديوڅخه منعه کول

د قرآن کريم له مسلمان څخه دا غوښتنه ده چې په هر حا ل کې په خپله نيک اوسي، نور خلک د نيکی لوري ته را وبلي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلْتَكُنْ مِنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران : ١٠٤]

ژباړه: په تاسې کې دې څه خلک ارومرو داسې وي چې د نيکی لوري ته بلنه وکړي، په ښو امر وکړي، او له بدو منعه وکړي، کوم خلک چې دا کار وکړي هغوی به بريالي شي.

په زياتو احاديثو کې د ښوکارونو په لور، د بلنې او د بديو د مخنيوي په هکله يادونه شوې ده، دا د هر مسلمان مسؤوليت دی چې د امر بالمعروف او نهي عن المنکر دنده سرته ورسوي، رسول الله ﷺ فرمايي: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ».[1]

---

[1] - صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: تاسو نه چې څوک ناروا وګوري، سم دلاسه دې په لاس سره منعه کړي، که چیرې یې وس نه وي، په ژبه دې منعه کړي اوکه چیرې په ژبه یې نشي منعه کولای، په زړه کې دې ورسره کینه ولري او دا کمزوری ایمان دی.

د ښو چارو په لور بلنه او له نارواوو څخه منعه ډیره ضروري ده، ځکه په دنیا کې دخلکو ژوند په بېړۍ کې د ناستو خلکوپه څیر دی، که چیرې یو کس بیړۍ سوری کړي ټول سپاره خلك ورسره ډوبیږي، نو د بدیو مخنیوی د خپل ځان اود ټولنې دساتنې معنا لري.

پوښتنې

١ – د حدیث راوي په لنډه توګه معرفي کړئ.

٢ - لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ:

الطُّرُقَاتِ:

أَبَيْتُمْ:

غَضُّ الْبَصَرِ:

كَفُّ الأَذَى:

٣ – د نېکیو په لور بلنه او د بدیو مخنیوی څه اهمیت لري؟

کورنی دنده

له لوست څخه په استفادې سره په لارکې د کښیناستلو د آدابو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ

کورنۍ څه ته وايي؟

ښځې، بچو او نسبي خپلوانو ته کورنۍ ویل کیږي.

د کورنۍ بنیاد ښځه او خاوند بڼدی، اولاد ترې پیدا کېږي چې بیا په ټولنه کې د ژوند پړاو پیلوي.

د کورنۍ جوړولو بنسټ

کورنۍ د دوو عمده موخوپه بنیاد جوړیږي.

لومړی: واده کول انسانی فطرت ته لبیک ویل دي: د اسلامي شریعت د څرګندو ارزښتونوڅخه یو دادی چې د ځان ګوښه کولو له اصل سره یې مبارزه کړی، انساني فطرت او بشري غریزو ته یې مثبت ځواب ویلی، په حدیث شریف کې چې طبرانی او بیهقی روایت کړی رسول الله ﷺ فرمايي:"څوک چې مال ولري، عمر یې د واده عمر ته ورسیږي او واده ونکړي زما له ډلې څخه ندی" په بل حدیث کې راغلي، هغه درې تنه چې د رسول الله ﷺ د عبادت څخه خبر شول او خپل عبادت ورته هیڅ ښکاره شو، نو د ځان سره یې وویل: مونږ رسول الله ﷺ ته نشو رسېدای، ده ته ټول وړاندیني او وروستني ګناهونه ببنل شوي، ددې درې واړو څخه یو د ځان سره هوډ وکړ چې ټوله شپه به په لمانځه سبا کوي، دویم وویل: ټول کال به روژه نیسم، دریم وویل: زه به ځان د ښځو څخه ګوښه کوم او هیڅ واده به نه کوم، کله چې رسول الله ﷺ د دوی په تصمیم خبر شو ویې فرمایل:"قسم په الله چې زه ستاسې په پرتله د پاک پروردګار نه ډېر ویریږم، ولی سره ددې لمونځ هم کوم او ویدیږم هم، روژه نیسم او کله یې نه نیسم او د ښځو سره نکاح هم کوم، پس هر څوک چې زما د عمل خلاف عمل کوي زما له ډلې څخه ندی".

د پورتنیو نصوصو څخه څرګندیږي چې واده کول په اسلام کې ځانګړی ارزښت لري، تر څو مسلمان انسان د اولادونو د روزنې هغه امانت او لوی مسؤولیت چې د دده په غاړه دی پخپلو اوږو واخلي.

دویم: په واده باندې ټولنیزې ښېګنې تر لاسه کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه ده چې شرعي واده عامې ټولنيزې ښېګڼې لري چې مهمې به يې په لاندې کرښوکې بيان کړو:

الف: د انساني نسل ساتنه

په واده کولو سره انساني نسل زياتيږي چې دا لړۍ په واده دوام مومي، پاک الله ﷻ دا ټولنيز او انساني مصلحت ستايي او فرمايي:﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ [النحل ۷۲] الله ﷻ تاسوته ستاسو له جنس څخه جوړه درکړه، بيا يې د دې جوړې څخه زامن او لمسى درکړل. په بل ځاى کې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ «اى خلکو! د هغه خداى ﷻ څخه وويريږئ چې تاسو يې د يو نفس څخه وزيږولې اوله همدې نفس څخه يې د هغه جوړه پيدا کړه، بيا يې دواړو څخه ډېر سړي او ښځې خواره واره کړل»

ب- د نسب ساتل: په مشروع واده سره پيدا شوي اولادونه په فخر خپلو پلرونو ته ځانونه منسوبوي، چې دا وياړ اولادونو ته د ذهني آرامى، په ځان باوري او انساني کرامت لامل ګرځي. که چېرې په ټولنه کې شرعي ودونه نه وي، ټولنه به دداسې وګړو څخه جوړه شي چې نه به انساني کرامت او احترام لري او نه به خپل نسب پېژني، چې په پاى کې به ټولنه د فساد په چپو کې ډوبه شي.

ج: د اخلاقي بې لاريو څخه داسلامي ټولنې خوندي والى: په شرعي واده سره ټولنه او د ټولنې وګړي د اخلاقي فساد څخه ژغورل کيږي، هر کله چې شهواني غريزه په حلاله لار مړېږي ټول امت -څه فرد او څه ډله- په غوره اخلاقو سمباليږي ، خپل مسؤوليت به داسې ترسره کوي چې څنګه خداى ﷻ غوښتي وي، د همدې لويو اخلاقي ښېګڼو او ټولنيزو حکمتونو له کبله رسول الله ﷺ ځوانانو ته توصيه کوي، فرمايي:" اى ځوانانو! هر څوک چې له تاسو څخه د نکاح کولو قدرت لري بايد چې نکاح وکړي، ځکه چې دا د سترګو د ټيټولو(د شهوت څخه د سترګو مړولو) او د شرمګاه د ساتلو لپاره غوره لاره ده، څوک چې د نکاح طاقت نلرى، په دوى لازم دي چې روژه ونيسي، تر څو په ده کې د شهوت لمبه سړه کړي"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- د ناروغیو څخه د ټولنې روغوالی: شرعي واده هغه لاره ده چې ټولنه د ساري وژونکو ناروغیو لکه ایډز، سوزاک او نورو لـه شـره ژغـوري، دا ډول نـاروغی د زنـا، فحشا او نـا مشروعوتړاوونو زیږنده ده او په نکاح سره ددې مخنیوي کیږي.

هـ - روحي او ذهني آرامي

په شرعي واده سره د ښځې او خاوند ترمنځ د محبـت، دوسـتي او رحمـت حـس رامنځتـه کیږي. کله چې خاوند د ورځې په پای کې د کار څخه وزګار او کور ته سـتړی سـتومانه ولاړ شي، خپلې ښځې او ماشومانو سره کښېني، ټول هغـه غمونـه چـې د ورځنـي کـار پـه لړ کې ورته پیدا شوي هیریږي. په همدې توګه ښځه او خاوند د یو بل په څنګ کـې د آرام او نیکمرغـه ژونـد څخـه خونـد اخلي.چې الله ﷻ ورڅخـه پـه خپـل کـلام کـې پـه ډیرښکلی تعبیر داسې یادونه کوي، فرمـایي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [روم ۲۱] د الله ﷻ د حکمت او قدرت له دلایلو څخه یو دا دی چې تاسې لپاره یـې ستاسـو لـه جنس څخه جوړه پیدا کړه، تر څو(د هغو په څنګ کې) سکون تر لاسه کړئ، بیا یـې ستاسـې تـرمنځ دوستي او لورېینه پیدا کړه، په یقین سره دي کـې د الله ﷻ د قـدرت او حکمـت دلایـل د هغه چا لپاره دي چې فکر کوي.

و- ښځه او خاوند ددې لپاره یو له بل سره مرستندویه دي چې یوه نیکمرغه کورنی جـوړه او **صالح اولادونه وروزي:** د واده تر سـیوري لانـدې ښـځه او خاونـد دواړه د کـورنی پـه جوړولو او مسؤولیت په اوږه کولو کې یو له بل سره مرسته کوي، پدې معناچې لـومړی د دویم کارپوره کوي. ښځه هغه کارونه کوي چې د عهدې څخه یې وتـلای شـي، لکـه د کور کارونه او د کور دننه اولادونوتـه پاملرنـه او دې تـه ورتـه نـور. سـړی هغـه کارونـه کوي چې توان یې لري او له طبیعت سره یې برابر وي، لکـه د مـالی امکانـاتو برابـرول، د دښمنانو څخه د کورنی حمایت او د ورځني مصیبتونو څخه د دوی ژغـورل. د مرسـتندویه انسانانو تر سیوري لاندې صالح، مؤمن، فداکار او با مسؤولیته نسل رامنځته کیږي چې بیا به ټولې کورنی د محبت، صلحي آرامۍاو سوکالی په فضا کې ژوند تیروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز- پلرنۍ او مورنۍ عاطفه را پارېږي

د واده په اغېز د ښځې او خاوند په منځ، په دوي کې د عاطفي او مسؤوليت روح راټوکيږي، بيا دې ته اړ کيږي چې د خپلو بچو د آرام او استقرار لپاره ډېر زيار وباسي ښې خوبي او ستونزې ګالي، تر څو اولادونه يې سالمه روزنه تر لاسه کړي.

فعاليت

زده کوونکي دې د واده د موخو، ګټو او ټولنيزو مثبتو آثارو باندې خپل منځ کې خبرې وکړي.

پوښتنې

۱- کورنۍ څه ته وايي؟

۲- د کورنۍ جوړښت په کوم بنسټ ولاړ دی؟

۳- د دې اصل د ثبوت لپاره چې واده د فطرت غږ ته لبيک ويل دي، يو حديث وواياست.

۴- دا څنګه ثابتوی چې په واده سره انسانی نسل ساتل کيږي؟

۵- پدې باندې څه دليل لرې چې په واده سره ټولنه د اخلاقي ناولتيا څخه ژغورل کيږي.

۶- واده د روح د آرامۍ سبب ګرځي، پدې هکله د قرآن کريم څخه دليل راوړئ.

۷- د ښه اولاد د روزنې لپاره ښځې او خاوند ته څه کول پکار دي؟

۸- په واده سره ښځې او خاوند ته کومه روحيه پيدا کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ویشتم لوست

نکاح

مخکې مو وويل چې الله تعالی په انسان کې جنسي غريزه ايښې ده تر څو د انساني نسل د پايښت سبب شي دې مقصد لاس ته راوړلو لپاره اسلامي شريعت د نر او ښځې د يو ځای ژوند کولو روا لاره نکاح گرځولې ده.

د نکاح تعريف

په لغت کې: نکاح يو ځای کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې

۱.نکاح هغه عقد ته ويل کيږي چې سړي او ښځې ته له يو بل څخه جنسي گټه اخيستل روا کوي.

د نکاح حکم

د نکاح حکم د نکاح کوونکي له حالت سره بدليږي:

أ- سنت مؤکد نکاح: د اعتدال په حالت کې نکاح سنت مؤکد ده، د اعتدال حال دادی چې د جماع، مهر، نفقې وس ولري او په زنا کې د لويدلو ويره ونه لري. رسول الله ﷺ فرمايي: «النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»[1] «نکاح زما له سنتو څخه ده، او څوک چې زما په سنتو عمل نه کوي له ماڅخه نه دی»

نو که له حرامو څخه د ځان ساتنې لپاره نکاح وکړي، الله تعالی ثواب ورکوي.

---

۱ - مسند الصحابة في الكتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- واجب نکاح: د هغه چا لپاره نکاح کول واجب دي چې د ډېرې اشتها سره د مهر او نفقې وس هم ولري او د نکاح د نه کولو په صورت کې په زنا کې د لویدو ویره ولري.

له واجب څخه مراد لازم والی دی نو عملي فرضو او واجبو دواړو ته شاملیږي.

ج- مکروه[1] نکاح: د هغه چا لپاره چې ویره ولري که نکاح وکړم نو د نفقې د نشتوالي په وجه به ورڅخه ظلم او ځورونه وشي، یعنې د زوجیت مادي او معنوي حقوق به مراعات نه شي کړای، نو د ده لپاره نکاح کول مکروه دي، ځکه نکاح د ثواب حاصلولو او د پاک لمنی لپاره روا شوې ده نه د ظلم او ځورونې په خاطر، ځکه د حرامو کول ورڅخه ترسره کیږي او د نکاح مصلحتونه په کې له منځه ځي.

د نکاح ځنډول

که نکاح د معقول مقصد لپاره وځنډول شي، لکه د تحصیل پوره کول، د مناسب کسب او کار تر لاسه کول او یا د ضروري شیانو لکه د اوسیدو ځای او د واده مصارف تامینول، دا څه باک نه لري لکه په یاد شوي حدیث کې چې لارښوونه شوې (یا معشر الشباب....) نو ځوانان دي دا حالت په زغم سره تحمل کړي او که دا لاملونه نه وي بیا د نکاح ځنډول په کار نه دي، ځکه په نکاح کې ډېرې ښېګنې دي چې په مجرد ژوند کې په لاس نه راځي.

فعالیت

زده کوونکي دې د نکاح کولو ګټې او ډولونه په خپل وار سره په ګوته کړي.

---

۱ - له مکروه څخه تحریمي مکروه مراد ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني

١. نکاح تعریف کړئ.
٢. د نکاح د مشروعیت (رواتوب) حکمتونه بیان کړئ.
٣. د نکاح حکم څه دی؟ تفصیل ورکړئ.
٤. آیا د نکاح څنډول پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نکاح د حکمتونو په هکله یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح مقدمات

له پخوا څخه د خلکو دا عادت و چې لـه واده څخه د مخه بـه دهلك دکـورنۍ لخـوا د نجلۍ کورنۍ ته یو څوك د خواستګارۍ لپاره ور استول کیده، همدغه عـادت د شـریعت له خوا هم د تائید وړ وګرځید چې په عربی کې ورته خِطبه ویل کیږي.

د خِطبې تعریف

په لغت کې: خِطبه د خاء په کسرى (زیر) د نکاح غوښتنې ته وایي.

په اصطلاح کې: له یوې ټاکلې ښځې سره د واده کولو رغبت ښکاره کولو ته خِطبه ویل کیږي، که د هغه یادونه ښځې ته وکړي او یا دهغې ولي ته.

د خِطبې حکم: خطبه د نکاح لپاره یوه وسیله ده چې فقهـاء کرامـو رحمهـم الله مـستحب ګڼلې ده.

په یوې ښځې مرکه کول چې شرعي ایحاب او قبول پکې نـه وي د وعـدې پـه معنا ده او رښتینی عقد نه دی، ځکه د نکاح عقد د ایجاب او قبول له لارې تر سره کیږي.

د ښځې غوره کول

د اسلامي شریعت له مخې په دې کې شك نشته چې کامیـاب واده د سـړي لخـوا د ښې ښځې په انتخاب او همدا شان د ښځې لخوا د مناسب سړي په خوښولو پـورې اړه لـري او د ښې ښځې اختیارول هغه دي چې لاندې خبرې په پام کې ونیول شي:

۱- دینداري

سړي ته پکار ده چې دینداره او د ښو اخلاقو څښتنه ښـځه غـوره کـړي، ځکـه دینـداري ښځه دې ته اړباسي چې د خپل خاونـد اطاعـت وکـړي، د هغه د نیکمرغـی او هوسـاینې لپاره کار وکړي، د خپل پت او عزت په ساتلو د میړه پت او عزت وساتي، د خپلـې تقـوا، ریښتینولي او اخلاص څخه يې هر وخت خوښ او ډاډمـن وګرځـوي، کـه ښـځې د ځـان لپاره د سړي د غوره کولو په هکله د دینـدارۍ صفت پـه نظر کـې ونیـسي نـو د روښـانه راتلونکي په لور به يې ګام ایښی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ»[1]

د حدیث ژباړه: خلک له ښځې سره د څلورو خصلتونو لپاره نکاح کوي:

د هغې د مال لپاره، د هغې د نسب (د اهمیت) لپاره، د هغې د ښایست لپاره او د هغې د دینداري لپاره، نو ته د دین په واله پسې وګرځه، که دې داسې ونکړل لاسونه دې سپیره شه.

۲- پیغله

غوره داده چې پیغله په نکاح شي، ځکه په هغې کې د مینې دوه اړخیزې اړیکې ټینګیږي او د ګډ تفاهم او د بچیانو د تولد لپاره مناسبه وړتیا لري. له حضرت جابر ﷺ څخه روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ ما ته وفرمایل: (ای جابره! له پیغلې سره دې واده کړی او که له کونډې سره؟ هغه وویل: له کونډې سره. هغه ﷺ وفرمایل: ولې دې له پیغلې سره واده نه کاوو چې دواړو به مینه او لوبې سره کولې). خو که د یو چا ظروف دا غوښتنه وکړي چې کونډه یا پخه ښځه باید په نکاح واخلي، لکه چې سړی په عمر پوخ وي، یا د خپلو اولادونو لپاره په کور کې سرپرست لټول وغواړي یا نورې ګټې په نظر کې ونیسي، نو د پخې ښځې سره نکاح کول ورته غوره دي.

۳- مینه ناکې او اولاد راوړونکې: سړي ته پکار ده چې مینه ناکه او اولاد راوړونکې ښځه خوښه کړي، ځکه همداسې ښځه له خپل سړي سره مینه او ښه چلند کوي، له دواړو څخه دمینې کول د زوجیت د ژوندانه د پایښت، خوشحالی او د ښو اولادونو لپاره ډیر اغیزمن دي، رسول الله ﷺ فرمایي: (تاسو له مینه ناکو او اولاد راوړونکو ښځو سره ودونه وکړئ، زه د قیامت په ورځ ستاسو په ډیر والي فخر کوم)[2]

۴- عزتمنه کورنۍ: سړي ته مستحب ده چې ښځه له عزتمنې کورنۍ څخه ځان ته غوره کړي هغه چې د کورنۍ غړي یې په نیکو اخلاقو او ښو خویونو پیژندل شوي وي، تر څو ددوی اولادونه ورڅخه دغه ځینې صفتونه او یا ټول خپل کړي، دا طبیعي او علمي خبره ده چې د پلرونو او میندو ډیر صفتونه اولادونو ته په میراث نقلیږي، په دې خبره ډیر

---

۱ - متفق علیه.

۲ - سنن أبی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احاديث دلالت كوي، له عائشي رضی الله عنها څخه روايت دی وايي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ فِإنَّ النِّساءَ يَلِدْنَ أشْباه إخْوَانِهِنَّ وأخَوَاتِهِنَّ»[1]. "تاسو د خپلو نطفو لپاره ښه ځايونه غوره کړئ، ځکه ښځې خپلو ورونو او خويندو ته ورته زيږوي".

۵- په نسب کې لرې والی: غوره داده چې ښځه له لرې نسب څخه وي، له نژدې خپلوانو څخه نه وي، ځکه په نسب کې لرې ښځه غښتلي او صحتمند اولادونه زيږوي، ويل شوي دي چې: "له ليرې کورنيو څخه ښځې وکړئ څو مو اولادونه کمزوري نه وي".

علمي تحقيقاتو دا منلې چې نږدې خپلوانو سره واده کول په ماشومانو کې د ارثي ناروغيو د څرګنديدو لامل ګرځي.

د خاطب غوره کول

لکه سړي ته چې لازم دي چې نيکه ښځه خوښه کړي، همدا شان د ښځې اولياوو ته هم لازم دي چې د سړي په هکله ښه انتخاب وکړي او خپلې پېغلې ته مناسب سړی غوره کړي، هغه چې لاندې صفتونه ولري:

۱- **ديندراي:** پکار ده چې خطبه کوونکی سړی ديندراه، د ښو اخلاقو، او ميرانې څښتن وي، دا د صالح زوج له مهمو صفتونو څخه شميرل کيږي، نو که سړی پرهيزګاره وي د اللهﷻ ويره يې په ښځه له ظلم کولو څخه راګرځوي، د ښه ژوندانه او د ښځې د حقوقو د تأمين خواته يې راکاږي، رسول اللهﷺ له ديندراه او د ښو اخلاقو له څښتن سره د نکاح کولو امر کوي ولو که مسکين هم وي، فرمايي: "إذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إلا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ، وَفَسَادٌ عَرِيضٌ."[2] "کله چې تاسو ته داسې څوک راغی چې دين او اخلاق يې غوره ګڼئ نو د واده کولو غوښتنه يې ومنئ او که دا کار ونکړئ، نو په ځمکه کې به فتنې او پراخه فساد رامنځ ته شي."

په رښتيا هم که ديندراه سړي ته نجلۍ په نکاح ورنه کړل شي، د غريبۍ په وجه خالي لاس ولاړ شي نو ددې ويره ده چې پارونې به يې په زړه کې پريوزي او په فتنو کې به ولويږي، همدا شان که ښځه بې دينه او بد اخلاقو ته په نکاح ورکړل شي، يا د مالدار سړي په انتظار کې پريښودله شي نو ددې ويره ده چې په فساد، ناوړه او فاحشو کړو وړو

---

۱ - سنن ابن ماجه.

۲ - مسند الصحابة في الكتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

به اخته شي او په دې کار سره د نجلۍ پلار له خپلې لور سره چې دده په لاس کې د الله ﷻ امانت دی خيانت کوي او په خپل لاس خپله لور د ټول ژوند لپاره په عذاب او ډيرو خطرونو کې اچوي.

۲- د خاطب او مخطوبې تر مينځ د عمر نژديوالی: مناسب ده له نجلۍ سره د سړي عمر نژدې وي او دا ښه کار نه دی چې داسې چاته نجلۍ په نکاح ورکړل شي چې په عمر کې يې ډير توپير وي په داسې ډول چې دهغه عمر دهغې د پلار او نيکه سره برابر وي، ځکه کامياب واده هغه دی چې د مينې او محبت په اساس ولاړ وي او د عمر نژدې والی يو له هغو اسبابو څخه دی چې د ښځې او خاوند تر مينځ د مينې او محبت اړيکې په ځای کوي.

دا په دې معنا نه ده چې د ډير عمر لرونکی سره د نجلۍ نکاح جواز نه لري، بلکه عرف او مصلحت ته په کتو سره مناسب داده چې دعمر نژدې والی په نظر کې ونيول شي ترڅو ازدواج نيکبخت او دوامداره شي.

مخطوبې ته کتل

خاطب ته شريعت دا رواکړې ده چې مخکې له نکاح څخه مخطوبه ووينې، په دې کې حکمت دادی چې خاطب د ښځې په هکله چې دده په نکاح کې راتلونکې ده او دده د ژوند شريکه جوړيدونکې ده معلومات ولري.

کله چې ځوک وغواړي له کومې ښځې سره واده وکړي تر واده کولو دمخه ورته کتل جواز لري. نبي اکرم ﷺ فرمايي: «ابصرها فإنه احرى أن يؤدم بينكما»[1]

″ ويې ګوره دا ستاسې تر مينځ د مينې پيدا کيدو غوره لاره ده″.

د يو چا په مرکه کې د بل چا له لوری مرکه

کله چې کومه نجلۍ يو چا وغوښته او د پلار يا کورنۍ له لوري ورته کوم ځواب ونه ويل شو بل چا ته دا نده روا چې پدې نجلۍ باندې جرګه وکړي، ځکه نبي اکرم ﷺ ورڅخه منع کړې ده. خو که چيرې د نجلۍ د کورنۍ له لوري ځواب شوي وو، بيا بل چا ته روا ده چې مرکه پرې وکړي.

١- سبل سلاسه ٤٣٧/٤ النظر الي المخطوبة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخطوبې ښځې د نه غوښتلو حکمت

په دې کې شک نه شته چې يوه ښځه يو چا غوښتې وي او د ځواب په انتظار وي، بل څوك مداخله کوي او ځان ته يې نکاح کول وغواړي دا د لومړي خاطب لپاره زيان دی کله داسې هم پيښيږي چې همدا کار د کينې، دښمنيو او شخړو باعث شي، په داسې حال کې اسلام د ټولو هغو اسبابو څخه مخنيوی کوي چې هغه د اختلافاتو او دښمنيو سبب ګرځي.

فعاليت

١. د غوښتلو رواجونه بيان او له شريعت سره يې پرتله کړئ.
٢. ښوونکی دې زده کوونکي په دريو ډلو وويشي چې د نکاح د خطبې په تعريف، مقدماتو، د مخطوبې او خاطب په ښيګڼو خبرې وکړي.

پوښتنې

١. د خِطبې تعريف څه دی؟
٢. د خِطبې حکم بيان کړئ.
٣. د ښځې په غوره کولو کې کومې خبرې په پام کې نيول پکار دي؟
٤. د خاطب په غوره کولو کې کوم صفات لرل پکار دي؟
٥. آيا د خاطب او مخطوبې تر مينځ د عمر نژدېوالی ضروري دی؟
٦. آيا مخطوبې ته کتل روا دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د نکاح ارکان او شرطونه

د نکاح د عقد د صحت لپاره ارکان او څه شرطونه ایښودل شوي دي چې د هغو په پام کې نیول اړین دي، پدې لوست کې یې موږ بیانوو.

د نکاح ارکان

دنکاح عقد په دوو ارکانو ولاړ دی:

۱. ایجاب
۲. او قبول.

ایجاب: ایجاب هغه لومړنی لفظ او خبره ده چې له عاقدینو[۱] څخه د یوه له خوا وویله شي که هغه د زوج او یا دهغه د وکیل یا ولی لخوا، یا د زوجې یا د هغې د وکیل یا ولي لخوا وویله شي.

قبول: قبول، هغه دویم لفظ او خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عاقدینو، له دویم اړخ څخه صادره شي.

لکه اول لوری چې ووایي: ما خپله لور په نکاح درکړه او دویم لوری ووایي ما په نکاح کړه، یا ما قبوله کړه.

د نکاح الفاظ

په هر هغه لفظ چې د شیانو تملیک وربانديږ راځي په هغې باندې نکاح هم تړل کیږي. لکه دنکاح، تزویج، هبې، صدقې، او عطیې (ورکړې) الفاظ، په دې شرط چې نیت یې د نکاح وي او شاهدان هم دده په مقصد پوه شي.

د نکاح د الفاظو څرنګوالی

۱- نکاح به په داسې الفاظو تړې چې په تیره زمانه دلالت کوي، لکه یو سړی د نجلی پلار ته ووایي: ما ستا لور په نکاح کړې وه، هغه ورته په ځواب کې ووایي: مادرکړې وه.

۲- که چیرې یو لفظ ماضی او بل مضارع وي بیا هم نکاح صحیح ده، لکه د نجلی پلار سړي ته ووایي: ما لور درکړه سړی ورته په ځواب کې ووایي: ما په شرعی نکاح قبوله

---

۱ - عاقدین : (دتړون دواړه اړخونه).

کړي وه، یا داسې: هلکه د نجلی پلار ته ووایي: ماته دې لور په نکاح راکړه، د نجلی پلار ورته په ځواب کې ووایي، ما درکړې ده.

مسائل

- په لیک سره هم نکاح تړل کیږي پدې شرط چې غائب وي، همداراز د استازي په استولو هم صحیح ده.
- د ګونګي نکاح په لیک او اشارې سره تړل کیږي.
- له عربی څخه پرته په نورو ژبو د نکاح تړل په هغه الفاظو چې په نکاح دلالت کوي جواز لري، ځکه په عقدونو کې معانیو ته اعتبار ورکول کیږي او کله چې د عربي له ویلو عاجز وي نو هغه ورڅخه ساقطیږي لکه د ګونګي په لیک او اشاره چې نکاح تړل کیږي.

د نکاح شرطونه

د نکاح د تړلو د صحت لپاره مهم شرطونه په لاندې ډول بیانیږي:

۱. ایجاب او قبول به په یوه مجلس کې ترسره کیږی یعنې د عقد په مجلس کې به وي.

۲. ایجاب او قبول به په لوړ غږ سره کوي چې یو بل یې واوري، تر څو رضایت ښکاره شي.

۳. د ایجاب او قبول الفاظ به دائمي وي او په مؤقت وخت پورې به تړلي نه وي، لکه میاشت، کال او داسې نور، ترڅو د مُتعې نکاح ورڅخه ووزي، د متعې نکاح په څلورو مذاهبو حرامه او باطله ده.

٤. عقد کوونکي به دواړه د عقل خاوندان وي، نو د لیوني او غیر ممیز ماشوم نکاح صحیح نده.

۵. عقد کوونکي به بالغ او آزاد وي، دا دواړه د نکاح د نفاذ له شرایطو څخه دي.

٦. شاهدان: شاهدي د نکاح د صحت د شرطونو له جملې څخه ده، د شاهدانو له حضور څخه پرته نکاح نه تړل کیږي. نکاح د دوه نارینه شاهدانو او یا د یو نارینه او دوه ښځینه شاهدانو په شته والي او مخ کې تړل کیږي.

د شاهدانو لپاره پنځه شرطونه دي

- عقل، نو د لیونی په شاهدي د نکاح تړل صحیح نه دي.
- بلوغ، نو د ماشوم په شاهدي باندې د نکاح تړل صحیح نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- آزادي، نو د غلام په شاهدي باندې د نکاح تړل صحیح نه دي.
- اسلام، د مسلمانانو په نکاح باندې د ذمیانو شاهدي صحیح نه ده.
- شاهدانو به د دواړو عاقدینو خبره اوریدلې وي، یعني د خوب وړو شاهدي صحیح نه ده.

۶- د ښځې رضایت: په نکاح کې د ښځې رضایت او خوښه شرط ده که هغه پیغله وي او که کونډه، ولي ته دا حق نشته چې هغه په نکاح کولو مجبوره کړي.

۷- زوج او زوجه به معلوم وي، نو که یو ځوک چې دوه لورګانې ولري یو چاته ووایي چې ما یوه لور په نکاح درکړه، دا صحي نه ده ځکه معلومه نه شوه چې کومه یې مراد ده.

پوښتنې

۱. نکاح څو رکنه لري؟ بیان یې کړئ.
۲. نکاح په کومو الفاظو تړل کیږي؟ څرنګوالی یې بیان کړئ.
۳. آیا له عربي ژبې څخه پرته په نورو ژبو نکاح تړل جواز لري؟
٤. په لیک سره د نکاح تړل څه حکم لري؟
٥. د نکاح شرطونه څو او کوم دي؟
٦. د شاهدانو شرطونه بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولایت

د ولایت تعریف

ولایت په لغت کې: قرابت، مرستې او واک ته ویل کیږي.

ولي په لغت کې: د دښمن خلاف دی.

د فقهې په اصطلاح کې: ولي هغه بالغ، عاقل او میراث وړونکی شخص ته ویل کیږي چې په یوه کارکې د تصرف کولو واک او اختیار ورسره وي.

د فقهې په اصطلاح کې: د چا له اجازې پرته د هغه په کار کې تصرف، قدرت او واک لرلو ته ولایت وایي. او دې متصرف شخص ته ولي وایي.

د ولایت ډولونه

ولایت په درې ډوله دی:۱- د نفس ولایت.۲- د مال ولایت.۳- د نفس او مال ولایت.

زموږ دبحث موضوع د نفس ولایت دی.

دنفس ولایت په دوه ډوله دی

۱- **د اِجبار ولایت:** په بل چا د خبرې د قبلولو واک لرل.

د اجبار د ولایت سببونه درې دي: ۱- وړوکوالی.۲ - لیونتوب. ۳- معتوه(د عقل کم والی).

۲- **د اختیار ولایت:** د ښځې په نکاح ورکولو کې د ولي حق دی چې د هغې د خوښې او رضا په اساس وي.

په نکاح کې د ولي اختیار

د امام ابوحنیفه او امام ابو یوسف رحمهما الله تعالی په وړاندې عاقله، بالغه او ازاده ښځه د ولي له اجازت څخه پرته خپل ځان په نکاح ورکولای شي، همداشان کولای شي د خپلې نکاح اختیار وکیل ته ورکړي او یا که چا په نکاح ورکړې وي دا ورته اجازه وکړي، خو د هغې لپاره دا مستحب ده چې د خپلې نکاح اختیار ولي ته ورکړي، څو دنیکو عاداتو او آدابو چې اسلام د هغوغوښتنه کوي مراعات وشي او که یې له کفو او سیال څخه پرته له بل چا سره نکاح وکړه نو ولي بیا اعتراض کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حدیث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «الأَيِّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا»[1] "کومه ښځه چې مېړې يې مړ شوې وي او يا طلاقه شوې وي، هغه تر ولي د خپل ځان ډېره حقداره ده (چې خاوند ځان ته غوره کړي)، له پيغلې ښځه به د هغې دنکاح اجازه اخيستله کيږي او د هغې اجازه دهغې سکوت او چوپتيا ده"

پيغله د خوښې خلاف نکاح ته نه شي مجبورېدای

بالغه نجلی اوبالغ هلك نكاح کولو ته نشي مجبوريدای، يعنې د هغې له رضايت ځخه پرته د ولي په نکاح ورکول نافذ او عملي نه دي، دا سنت ده چې ولي له پيغلې ښځه د هغې د نکاح کولو ځخه د مخه د هغې خوښه واخلي او ورته ووايي چې فلانی سړی له تا سره نکاح کول غواړي، نو که يې چوپتيا غوره کړه دا يې خوښه بلل کيږي او که د هغې خوښه وانخلي نو د سنت خلاف کار يې وکړ او نکاح به بيا هم ددې تر اجازې پورې موقوفه وي، خو د کونډې ښځې او د ځوان هلك سکوت دهغوی موافقه نه شمېرل کيږي بلکه هغوی به خپله خوښې او ناخوښې په خبره ځرګندوي.

د ولي شرطونه

۱. بشپړ اهليت به لري چې هغه بلوغ، عقل او حريت دی نو د ماشوم، ليوني او معتوه (کم عقله) لپاره ولايت نه شته.

۲. ولي او د مولی عليه دِين به سره يو وي نو د غير مسلم لپاره په مسلمان ولايت نشته.

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلَن يَجْعَلَ اللّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً﴾ [النساء: ۱۴۱] «الله د کافرانو له پاره پر مسلمانانو د بر لاس کيدو هيڅ کومه لاره نه ده جوړه کړې.»

د اولياوو ترتيب

۱- زوی، د زوی زوی، همداسې ښکته.

۲- پلار، نيکه، همداسې پورته.

۳- سکه ورور، دهغه زامن، همداسې ښکته.

---

۱ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- سکه تره، د هغه زامن.

۵- د پلار تره، دهغه زامن، بیا د نیکه تره بیا دهغه زامن، همداسې.

له دې وروسته بیا سببي عصبې ته ولایت او واک دی، که دا هم نه وي بیا امام او چارواکی ولي جوړیږي.

فعالیت

زده کوونکی دې په دریو ډلو وویشل شي او په نکاح کې د ولي د اختیار، د پیغلې له خوښې پرته په اجبار سره د نکاح د حکم او د اولیاوو د ترتیب په هکله خبرې اترې وکړي.

پوښتنې

١. ولایت څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ؟
٢. ولي څوک دی؟
٣. د ولایت ډولونه کوم دي؟
٤. د نفس د ولایت ډولونه بیان کړئ.
٥. په نکاح کې د ولي اختیار بیان کړئ.
٦. آیا پیغله د هغې د خوښې پر خلاف نکاح ته مجبوره کیدای شي؟
٧. د ولي شرطونه کوم دي؟
٨. د اولیاوو ترتیب بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست

کفاءت

د کفاءت تعریف

کفاءت په لغت کې مساوات او برابرۍ ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې د سړي او ښځې برابروالی په هغه څه کې چې په نکاح کې معتبر دی کفاءت بلل کېږي.

۲ – د چا کفاءت معتبر دی

په نکاح کې د سړو د لوري کفاءت معتبر دی او د ښځو له لوري اعتبار نلري، معنا دا چې خاوند باید د ښځې سیال وي او ترینه ټیټ نه وي.

۳ – دکفاءت د غوښتنې حق

د کفاءت حق د ښځې او د هغې د اولیاوو حق دی نو ښځه په خپلو ولیانو حق لري چې سیال ته یې ورکړي او ولیان هم حق لري څو د دوی خور یا لور سیال سړي په نکاح واخلي یعنی د دیني التزام، ټولنیز حالت او دود له پلوه باید دواړه سره برابر وي او که غیر سیال یې وکړ نو دوی دنکاح دفسخې غوښتنه کولای شي.

په نکاح کې د کفاءت د شرط ګرڅولو دلیل

د کفاءت د شرط کېدلو او مراعات کولو دلیل عرف د مېره او ښځې تر مینځ مصلحتونو ته پاملرنه ده، ځکه شریفه ښځه نه غواړي چې له خسیس سړي سره خپل ژوند تیر کړي، عادت ثابته کړې چې که چیرې خاوند د خپلې ماندینې سیال نه وي د هغوی ژوند دوامدراه نه وي، ضروري ده چې د خاوند په لوري کې کفاءت مراعات شي، نه د ښځې په لوري کې او که دا مراعات ونه شي نو د نکاح عقد به د اولیاوو له خوا له فسخې کولو سره مخ شي تر څو له ځان څخه د شرم زیان لیرې کړي.

د کفاءت اوصاف

کفاءت یا د ښځی او مېړه ترمنځ برابر والي په پام کې نیول، درونـد د نظام او قانون په توګه د اسلامي شریعت یوه ځانګړتیا ده؛ ځکه د واده د دوام او د اړیکو د پیاوړتیا لپاره د دین، کلتور، ټولنیز او اقتصادي حالت او دود له پلوه د ښځې او مېړه نږدیوالی ډېر مهم او ارزښتمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفاءت احکام

۱. که بالغه او عاقله نجلۍ ځانته غیر سیال سړی غوره کړي، نو ولي د نکاح د فسخې حق لري، یعنی قاضي ته به یې د جلا کیدو دعوی وړاندې کړي او قاضي به ددوی تر مینځ بیلتون راولي.

۲. او که یې له غیر سیال سړی سره د ولي په اجازه نکاح وکړه بیا نکاح لازمیږي، ځکه واده او نکاح کول د ښځې خپل حق دی خو اولیاء یواځې د کفاءت دنه شتون په صورت کې د اعتراض حق لري، کله چې دوی خپل حق په پخواني رضایت ساقط کړ، نو نکاح لازمه ګڼل کیږي.

۳. که چیرې زوج خپل نسب خلاف ښکاره کړی وو، پداسې حال کې چې د ښځې کف نه و، نو د نکاح د عقد د فسخې حق هم ښځې او هم د هغې ولي ته حاصل دی.

۴- کله چې عاقله او بالغه نجلۍ د خپلې نکاح لپاره وکیل و نیسي او بیایې دا وکیل غیر سیال سړي ته ورکړي دا نکاح ددې نجلۍ په اجازې پورې تړلې ده.

فعالیت

په اسلام کې ولې کفاءت معتبر ګرځول شوی دی؟ زده کوونکې دې د کفاءت په اهمیت، حکمت او اغیز په هکله په تفصیل ځواب ورکړي.

پوښتنې

۱. کفاءت تعریف کړئ.
۲. د چا کفاءت معتبر ګڼل کیږي؟
۳. دکفاءت د غوښتنې حق د چا دی؟
٤. په نکاح کې دکفاءت د شرط ګرځولو دلیل بیان کړئ.
۵. دکفاءت اوصاف بیان کړئ.
٦. که بالغې او عاقلې نجلۍ غیر سیال سړی غوره کړی وي، آیا ولي یې د فسخې حق لري؟
۷. که د نجلۍ وکیل هغه غیر سیال ته په نکاح ورکړي، آیا نجلۍ د فسخې حق لري؟

کورنۍ دنده

شریعت په کفاءت کې کوم اوصاف غوره ګڼلي، په دې هکله د جومات د ملا امام په مرسته یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د نکاح محرمات

له محرماتو سره نکاح کول حرام دي او د نکاح د عقد د صحت لپاره دا شرط ده چې ښځه به نکاح غوښتونکي سړي ته روا وي.

د محرّماتو تعریف

په لغت کې: محرّمات د محرّم جمعه ده او محرّم، حرام (منعه) گرځول شوې ته ویل کیږي.

په اصطلاح کې: هغه ښځینه او نارینه ته ویل کیږي چې د قرابت او خپلوۍ په وجه ورسره نکاح کول ناروا وي.

د محرماتو ډولونه

محرمات په دوه ډوله دي:

۱ – ابدي محرمات.

۲ – موقتي محرمات.

ابدي محرمات: ابدي محرمات هغه دي چې د تل لپاره د سړی نکاح ورسره حرامه وي.

ابدي محرمات په درې ډوله دي

لومړی: **نسبي محرمات**

نسبي محرمات هغه دي چې د نسبي خپلوۍ له امله په سړي حرامیږي او هغه اووه دي:

أ- مورگاني او تر هغوی پورته(دمور مور او د پلار مور) چې د انسان اصول ورته وایي.

ب- لورگاني او تر هغوی ښکته (د لور لور، د زوی لور همداسې ښکته) چې د انسان فروع دي.

ج- د مور او پلار اولاده لکه خویندې او د هغوی اولاد.

د- د نیا او نیکه زامن او لوڼه، لکه الف: تریندی او ترونه. ب: توږی گاني او ماما گان

ه- وریرې او د هغوی اولاد.

ز- خورزې او د هغوی اولاد.

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ﴾ [النساء: ٢٣] پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې مېندې، لوڼې، خويندې، ترينديې، توړى گانې، وربرې، خورزې".

دويم: د مصاهرت حرمت

د مصاهرت حرمت هغه دی چې د خسر والې او زوم والې له امله په سړي حراميږي او دا محرمات په څلور ډوله دی:

أ- د ښځې مور: په مجرد عقد تړلو سره د خپلې ښځې مور او ددې نياگانې په سړي باندې د تل لپاره حراميږي او نکاح ورسره نشي کولای. الله تعالی فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ﴾ [النساء: ٢٣] {او(پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د ښځو مېندې}.

ب- د ښځې لوڼې (پرکتى): د پرکتيو، د دوی لوڼې او تر هغو ښکته، پدې شرط چې خاوند له ښځې سره کوروالی کړی وي د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي، که چيرې يې کوروالی ورسره نه وي کړی يواځې دده په نامه شوې وه اوله عقد وروسته ورڅخه په طلاق يا وفات جلا شوه، بيا ورته رواده چې ددې ښځې لورگانې او لمسيانې په نکاح کړي.الله تعالی فرمايي: ﴿وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾ [النساء: ٢٣] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې د ښځو هغه لوڼې چې ستاسې په غيږو کې پالل شوې وي البته د هغو مېرمنو لوڼې چې تاسې ورسره مباشرت او کوروالی کړی وي"

ج- د زامنو ښځې يا نگيندی: (د اولادونو او لمسو ښځې) همداسې تر ښکته، برابره خبره ده چې زوی او لمسي له خپلو ښځو سره کوروالی کړی وي او يانه، بلکه په نوم کيدل ورته کافي دي، همدا راز له طلاق څخه يې وروسته هم نشي په نکاح کولای، يعنې يو سړی د خپلې اولادې له ښځو سره په هيڅ صورت نکاح نشي کولای ؛ ځکه چې دا د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ﴾ [النساء: ٢٣] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د هغو زامنو مېرمنې چې ستاسې له پښت څخه دي".

په زنا کولو د مصاهرت حرمت

په زنا کولو د مصاهرت حرمت واجبيږي، که يو څوک له کومې ښځې سره زنا وکړي، نو دهغې ښځې اصول او فروع يعنې مور، نيا همداسې پورته، لور، او د لور لور همداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته وربانديِ حراميږي او په نکاح يې نه شي اخيستلای، همدا شان همدغه ښځه د زاني سړي اصولو او فروعو ته هم حرامه ده.

فعاليت:
زده کوونکي دې په دوو ډلو وويشل شي، نسبي او د مصاهرت د حرمت په ډولونو دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

۱. محرمات تعريف کړئ.
۲. د محرماتو ډولونه په گوته کړئ.
۳. نسبي محرمات کوم دي؟ په تفصيل يې بيان کړئ.
٤. له نسبي محرماتو سره د نکاح د حرمت حکمت څه دی؟
٥. د مصاهرت حرمت څه ته وايي؟ ډولونه يې بيان کړئ.
٦. آيا په زنا کولو سره د مصاهرت حرمت ثابتيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

رضاعي محرمات

په مخکیني لوست کې مو د ابدي محرماتو له دریو ډولونو څخه دوه ډوله چې لومړی یې نسبي او دویم یې د مصاهرت وو، بیان کړل، اوس غواړو چې دریم ډول یې چې رضاعي محرمات دي، بیان کړو.

رضاعي محرمات

رضاعي محرمات هغه دي چې د رضاع (د شودو خوړلو) په سبب په تي خوړونکي باندې حرامیږي، نو هغه ښځې چې د نسب او مصاهرت په سبب په سړي ناروا کېږي، هم هغه ښځې د رضاع په سبب هم وربانديې حرامیږي.

څکه شیدې خوړونکی داسې شي لکه د شیدې ورکوونکې نسبي زوی، نو کوم محرمات چې یې په نسبي اولاد حرامیږي هم هغه په شیدې خوړونکي هم حرامیږي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ﴾[النساء: ۲۳] " او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې هغه میندې چې تاسې ته یې شیدې درکړې وي، او ستاسې دتې شریکې خویندې "

په یوه حدیث شریف کې رسول الله ﷺ فرمایي: «یَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا یَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ».

څه چې په نسب حرامیږي هغه په رضاع(تي خوړلو) حرامیږي".

د شیدې ورکوونکې او خوړونکي تر منځ دحرمت دحکم توپیر

د شیدې ورکوونکې خواته ټول خپلوان شي، نو رضاعي مور او نیا همداسې پورته، رضاعي لور همداسې ښکته، رضاعي خور، توری، ترور، رضاعي وریرې او خورزې، دا ټول په شیدې خوړونکي حرامې دي.

دا حرمت شیدې خوړونکي او دده اولادونو ته ورشامل دی خو دده قریبانو او خپلوانو ته یبا دا حرمت نه شاملیږي. نو د شیدې خوړونکي رضاعي پلار ته دا روا ده چې دده نسبي مور یا خور په نکاح کړي او همداشان دده نسبي پلار ته دا روا ده چې دده رضاعي مور او یا خور په نکاح کړي، څکه خپلوي یواځې له ده سره ده. د بیلګې په توګه احمد رضاعي مور لري، د هغه حیثیت په رضاعي کورنۍ کښې داسې دي لکه چې خپل نسبي کورنۍ لري، نو د ده محارم په رضاعي کورنۍ د نسبي کورنۍ په څیر دي خو احمد د

کورنۍ له خوا رضاعي کورنۍ ته يواځې د ده ښځه او اولادونه محرم ګڼل کيږي نور پاتي کورنۍ يې اجانب دي.

يو فارسي شعرددې خبرې ښه وضاحت په لنډ ډول داسې کوي:

(از جانب شيرده همه خويش شوند – و از جانب شير خواره زوجان وفروع).

" د شيدې ورکونکې خواته ټول خپلوان شي او د شيدو خوړونکې خواته يواځې زوجان(د رضاعي زوی ښځه يا د رضاعي لور خاوند) او د هغوی اولادونه، لمسيان همداسې ښکته حراميږي "

هغه شيدې چې حرمت وربانديې ثابتيږي

دشودو خوړلو په سبب حرمت هغه وخت ثابتيږي چې ماشوم شيدې د تي رودلو په زمانه کې وخوري او د تي رودلو موده تر ديرشو (۳۰) مياشتو ده او د ماشوم عمر چې له ديرشو مياشتو زيات شو په شيدو رودلو يې حرمت نه ثابتيږي.

لږ او ډيرې شودې

د حرمت په ثابتيدلو کې د لږ شيدو او د ډيرو شيدو فرق نشته، نو که ماشوم لږ شيدې وخوري او يا ډيرې حرمت وربانديې ثابتيږي.

فعاليت:

دغه لاندې فارسي شعر چې په لوست کې مو ولوست شرحه کړئ:

(از جانب شيرده همه خويش شوند – و از جانب شير خواره زوجان و فروع)

پوښتني

۱. رضاعي محرمات کوم دي؟

۲. د شيدې ورکوونکې او خوړونکې تر مينځ د حرمت د حکم توپير په دقت بيان کړئ.

۳. هغه شودې چې حرمت وربانديې ثابتيږي، کومې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دیرشم لوست

موقتي محرمات

دا هغه ښځې دي چې د موقت وخت لپاره د یو ټاکلې سبب له امله ورسره نکاح کول ناروا دي او کله چې سبب له منځه ولاړ شي بیا ورسره واده کول جواز لري.

موقت محرمات په لاندې ډول دي

(۱)_ له ښځې سره د هغې د خور په نکاح کې یو ځای کول حرام دي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ الأُخْتَيْنِ﴾ [النساء: ۲۳] او دا هم پر تاسې حرامه ده چې په یوه نکاح کې دوه خویندې یو ځای کړئ "

(۲)_ له ښځې سره توږی، یا ترور، همدا شان بله داسې ښځه یوځای کول چې یوه ورته نر فرض کړای شي له دویمې سره یې نکاح جواز ونه لري، حرامه ده.

روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «لاَ يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلاَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا»[۱] " په نکاح کې د ښځې او د هغې د توږی او د ښځې او د هغې د ترور یو ځای کول نه کیږي ".

(۳)_ **پنځمه ښځه کول:** سړي ته په اسلام کې دا جواز نه لري چې په یو وخت کې له څلورو ښځو څخه زیاتې په نکاح کړي، نو که یو څوک پنځمه ښځه په نکاح کول وغواړي تر څو چې یوه طلاقه نه کړي او د هغې عدت تیر نه شي تر هغو د پنځمې د نکاح عقد صحت نه پیدا کوي.

له ابن عمر رضی الله عنها څخه روایت دی چې غیلان بن سلمه الثقفي مسلمان شو او لس ښځې یې درلودې چې هغوی هم مسلماني شوې، نو رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: څلور وساته او نورې ټولې جلا کړه (طلاقې کړه).[۲]

له یوې څخه زیاتې ښځې

الله تعالی ﷻ له یوې څخه زیاتې ښځې رواکړې دي، الله تعالیﷻ فرمایي:

---

۱ – صحیح مسلم

۲ – سنن ترمذی.

﴿وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِي الْيَتَامَى فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُواْ﴾ [النساء: ٣] که تاسي ویرېږئ چې له یتیمو (نجونو) سره به عدالت ونه شئ کړای، نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، دریو دریو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ، خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو یوه ښځه وکړئ، یا له هغو (وینزو) نه کار واخلئ چې تاسې یې مالکان یاست په دې توګه له بې عدالتۍ نه به ښه شان ژغورل کیدای شئ).

سره له دې چې په عام ډول له یوې ښځې سره واده دی او په اسلامي نړۍ کې مسلمانان په یوه واده اکتفا کوي، د متعددو ودونو فیصدي دومره زیاته نه ده، خو د فردي او ټولنیزو اړتیاوو لپاره له یوې څخه زیاتې ښځې که په نکاح اخلي نو ددوو خبرو رعایت باید په پام کې ولري:

لومړی: سړی به دا وړتیا لري چې د څېلو ښځو تر منځ مادي او اخلاقي عدالت مراعات کړي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً﴾ [النساء: ٣] خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو یوه ښځه وکړئ ".

که چیرې له کومې یوې سره د زړه مینه ولرئ هغه باک نه لري، ځکه هغه دده په اختیار کې نه ده، رسول کریم ﷺ له عائشې بي بي سره مینه لرله او دعاء به یې کوله: ای الله ته ما په هغه څه مه نیسه چې زما په واک کې نه دي.

اسلام په ښځو ظلم او د هغو تر منځ عدالت نه کول حرام کړي دي، رسول الله ﷺ فرمايي: څوک چې دوه ښځې ولري او دهغو ترمنځ عدالت نه کوي او یوې خواته یې میلان وي، نو د قیامت په ورځ به یې یو اړخ فلج او له کاره لویدلی وي.[1]

دویم: سړی به د نفقې د برابرولو مالي وس لري، تر څو د نفقې د نه شتون له کبله پر ښځه ظلم ونشي.

(٤)_ د بل چا ښځه او له طلاقه او یا مرګه وروسته په عدت کې ښځه: له هغې ښځې سره نکاح کول حرام دي چې د بل چا په نکاح کې وي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

---

١ - مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاء﴾ [النساء: ۲۴] او هغه ښځې هم پر تاسې حرامې دي چې د کوم بل چا په نکاح کې وي.

همدا شان له هغو ښځو سره نکاح جواز نه لري چې هغوی له طلاقه او یا د مېړه له مرګ څخه وروسته د عدت په موده کې وي، خو که چیرې د خاوند لـه طلاقه وروسته او یـا د خاوند له مرګه وروسته عدت یې تیر شو، بیا بل چا ته روا ده چې نکاح ور سره وکړي.

الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [البقره: ۲۲۸] «کومو ښځو ته چې طلاق ورکړای شوی وي، هغوی دې د دریو حیضونو موده پر انتظار تېره کړي او دا ورته روا نه ده کوم څه چې الله ﷻ د دوی په رحم کې پیدا کړي وي هغه پټ کړي هغوی ته هیڅکله نه ښايي چې داسې وکړي که پر خدای او د آخرت په ورځ ایمان لري».

له هغو ښځو سره نکاح چې په کوم آسماني دین باور نه لري

د مسلمان سړي لپاره دا روا نه ده چې له مشرکې او بت پرستې ښځې سره نکاح وکړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَنكِحُواْ الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ﴾[البقره: ۲۲۸] «تاسې له مشرکو ښځو سره هېڅکله نکاح مه کوئ ترڅو يې چې ایمان نه وي راوړی، یوه مسلمانه وینځه له مشرکې نه ډېره ښه ده، که څه هم چې ستاسې هغه ډېره خوښه وي».

له کتابیاتو سره نکاح

هغه پاک لمنې ښځې چې په آسماني کتاب ایمان لري لکه یهودي او نصراني ښځې نکاح ورسره جواز لري، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ [المائدة: ۵] «او پاک لمنې ښځې هم ستاسې له پاره حلالې دي، که هغوی له هغو قومونو څخه چې هغو ته له تاسې نه مخکې کتاب ورکړ شوی وو، په دې شرط چې تاسې د هغو مهر ورکړئ په نکاح کې د هغوی ساتونکي اوسئ، نه دا چې په آزادې شهوت رانی لاس پورې کړئ یا په پټه په غلا یارانې وکړئ.»

سره له دې چې له کتابیاتو سره نکاح جواز لري خو له تنزیهي کراهیت څخه خالي نه ده، او په هغه وخت کې خو تحریمي کراهیت ته رسیږي که همدا کتابي ښځه په داسې قوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې اړه ولري چې له مسلمانانو سره يې جګړه روانه وي، يا له هغې سره واده کول ددې باعث وګرځي چې په کفري وطن کې استوګن شي او اولادونه يې د کافرانو په خويونو اخته شي.

د مسلمانې ښځې نکاح له کافر سره

د مسلمانې ښځې نکاح کول له کافر سړي سره په مطلق ډول حرام دي که هغه يهودي، نصراني، ملحد، او يا بل کافر وي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ [الممتحنة: ١٠] {بيا کله چې تاسې ته معلومه شي چې هغوی مومنې دي نو هغوی بيرته کافرانو ته مه ليږئ، نه هغوی د کافرانو له پاره روا دي او نه کافران دهغو له پاره روادي}.

فعاليت

ښوونکی دې زده کوونکې په دريو ډلو وويشي او له يوې څخه د زياتو، د کتابياتو، اوکافرو ښځو د نکاح په اړوند دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

١. موقت محرمات کوم دي؟
٢. له يوې ښځې څخه د زياتو ښځو په نکاح کولو کې کومې خبرې ضروري دي؟
٣. په عدت کې د ښځې نکاح څه حکم لري؟
٤. ايا له هغو ښځو سره چې په اسماني دين باور نه لري نکاح جواز لري؟
٥. له کتابياتو سره د نکاح کولو حکم څه دی؟
٦. ايا له کافر سره د مسلمانې ښځې نکاح جواز لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مُتعه

اسلامي شريعت د انسان د عزت خوندي ساتلو ته ډیره پاملرنه کړې ده، له همدې امله يې صحیحه نکاح چې ارکان او شرطونه يې پوره وي روا ګرځولې او لـه مؤقتي نکـاح څخـه چې له زنا سره ورته والی لري منعه کړې ده.

موقته یا دمُتْعې نکاح

مُتعه په لغت کې: اسم مصدر دی چې له تمتع څخه اخیستل شوی او متاع هر هغه شي تـه ويل کيږي چې د هغې نه ګټه اخيستله کيږي.

په اصطلاح کې: د څه وخت لپاره له ښځې سره واده کولو ته وایي او د نکاح مقاصـد پـه کې مراد نه وي چې هغه اولادونه او د هغوی تربیه ده، بلکې د يوې معلومې مودې لپـاره د ګټې اخيستلو او شهوت پوره کولو لپاره وي، هغه داسې چې سړی لـه ښـځې سـره د يـوې ورځې، يا يوې اونۍ، يا يوې مياشتې او يا يوه کـال او يا دې تـه ورتـه وخـت لپـاره نکـاح وتړي.

د متعې نکاح حکم

د متعې نکاح باطله او حرامه ده، ځکه په یوه حدیث کې حضرت علي کـرم الله وجهـه فرمايي: (نبي کريم ﷺ د مُتعې له نکـاح څخـه منعـه کړيـده[1]) او منعـه کـول د حرمـت او بطلان مقتضي ده.

د متعې نکاح د اسلام په اول کې د محدود وخت لپاره روا شوې وه، وروسـته بيـا باطلـه او د تل لپاره حرامه وګرځيده، ځکه دا له زنا سره ورته والی لري چې ښې لـه شـهوت پـوره کولو بل مقصد ورځخه نه اخيستل کيږي، نه د کـورنۍ ثبـات او ټينګښت، نـه د اولادونـو راوړل او نـه دهغـوی سـاتنه، او دا يـواځې د دوامـدارې نکـاح پـه صـورت کـې پـه لاس راتلای شي.

د موقتې نکاح او متعې توپير

د موقتې نکاح او متعې تر مينځ توپير يواځې پـه الفـاظو کـې دی، کـه يـې د متعې لفـظ اسـتعمال کړ متعه ده او که يې د معين وخت لپاره د تزويج يا نکاح لفظ وکاراوه موقته ده.

---

[1] (رواه البخاري)

د شِغار (بدل) نکاح

د شغار تعریف

په لغت کې: شغار د شَاغَرَ مصدر دی او خالي والي ته وایي، د شغار نکاح هم له عوض څخه چې مهر دی خالي وي.

او شرعا: د شغار نکاح هغه ده چې ولي خپله لور یا خور بل چا ته په دې شرط په نکاح ورکړي چې هغه خپله لور یا خور ده ته د هغې په بدل کې په نکاح ورکړي بې له دې چې مهر یاد کړي، یعني چې یوه نجلۍ د بلې مهر وګرځوي.

ددې نکاح حکم

په حنفي مذهب کې د غه ډول نکاح تړل له کراهیت سره سره صحت لري او مهر مثل ورباندې لازمیږي.

په حدیث شریف کې چې له شغار څخه منعه شوې، له هغې منعې څخه مطلب تحریمي کراهیت دی، ځکه چې مهر پکې نه دی ایښودل شوی او په کراهیت باندې فساد نه مرتب کیږي.

فعالیت:

زده کوونکي دې د خپلو سیمو په هکله معلومات وړاندې کړي چې هلته د شغار نکاح رواج ده که نه، او که وي کیفیت یې څه دی؟

پوښتنې

۱. د متعې نکاح تعریف کړئ.

۲. د متعې نکاح حکم څه دی؟

۳. د مخطوبې د نه غوښتلو حکمت څه دی؟

٤. د شغار نکاح تعریف او حکم یې بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د مُتعې نکاح د حرمت په هکله د استاد او علماوو په مرسته یوه مدلـلـــه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهر

كله چې یوه ښځه د چا په نكاح كې راځي نو د نكاح د عقد له كېدلو سره سم په مېړه مهر لازمېږي چې خپلې ښځې ته به یې وركوي.

دمهر تعريف

مهر هغه مال ته ویل كېږي چې ښځې ته د هغه وركړه د نكاح دعقد په اساس په سړي واجب ګرځي.

د مهر مشروعيت

مهر په قرآن كریم او سنتو سره ثابت دی.

۱- قرآن كريم: الله ﷻ فرمایي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ٤] «ښځو ته د هغو مهرونه په خوښی وركړئ»

۲- حديث: نبي اكرمﷺ یو سړي ته چې د نكاح اراده یې درلوده وفرمایل: «الْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ»[1] "كه د ګوتې یو غمی وي هم ویې لټوه". معنا داچې د مهر وركړه حتمي كار دی.

په نكاح كې د مهر د وجوب حكمت

له مهر څخه مقصد د نكاح د عقد د اهمیت او غوره والي، د ښځې شخصیت ته د عزت او احترام او د نارینه لخوا هغې ته د واده كولو له امله د حسن نیت او صداقت ښكاره كول دي، د نكاح د مصلحتونو او مقاصدو دلاس ته راوړلو لپاره د ښې زمینې برابرول دي، ادا مادي تړاو ددوی تر مینځ معنوي تړاو ټینګوي.

مهر د ښځې خپل حق دی

له ذكر شویو خبرو څخه دا معلومه شوه چې مهر د ښځې خپل حق دی، څه ډول تصرف چې يكې وغواړي كولای یې شي، د هغې ولي ته شرعا جواز نه لري چې هغه ددې له

---

۱ - صحيح البخاري

خوښي پرته ورڅخه واخلي، لکه چې په دې زمانه کې يې پلرونه ، اولياء او خپلوان مهر د ځان حق بولي او دهغې حق تلف کوي، الله تعالی ﷻ ميړونو ته په خطاب کې فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [النساء: ٤] «او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ، البته که هغوی يې په خپله خوښه يو څه تاسې ته وبخښي، نو تاسې هغه په خوند سره خوړلای شئ چې حلا ل او بې ضرره دی».

د مهر حکم

د خاوند له لوري ښځې ته مهر ورکول واجب دي.

په نکاح کې مهر نه رکن او نه هم شرط دی، که چا د مهر له يادولو پرته نکاح وکړه نکاح سمه ده او مهر مثل ورکول واجبيږي.

د مهر اندازه

د مهر کمه اندازه لس شرعي درهمه (چې ۲۹.۷۵ ګرامه سپين زر کيږي) ده او ډيره يې حد نلري، په څومره چې سره راضي شول همغومره خپلې ښځې ته ورکولای شي.

يو شرعي درهم ۲،۹۷۵ ګرامه سره مساوي دي چې ۱۰ درهم په ۲،۹۷۵ ضرب کړای شي ۲۹،۷۵ ګرامه وزن کيږي دغه مجموعي وزن د ورځني قيمت پر اساس معلوميږي.

څه شی مهر واقع کيدی شي ؟

هر ارزښت لرونکی معلوم شی چې سپارل يې د سړي په واک کې وي د ښځې مهر کيدی شي، که هغه سره زر، سپين زر، بانک نوټونه او دې ته ورته نور شيان وي، ښځې ته يې په مهر کې ورکولای شي.

کله مهر کامل لازميږي؟

کله چې مهر کيښودل شي نو په دوو صورتونو کې هغه کامل لازميږي:

۱. يو چې سړی له خپلې ښځې سره يوځای شي.

۲. او بل چې سړی مړ شي.

د مهر ډولونه

د فقهاوو کرامو په نظر مهر په دوه ډوله دی:

۱- مهر مسمی.

۲- مهر مثل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مسمی مهر: هغه مهر ته وايي چې په عقد او يا له عقد څخه وروسته د ښځې او خاوند په خوښه وټاکل شي.

۲- مهر مثل: هغه مهر دی چې له دې څخه مخکې د دې واده شوې خور يا تورې اخيستی وي، يعنی د پلار په خپلوانو کې چې د دې هم عصروسيالو خومره مهر اخيستی يا ورته ټاکل شوی وي مهر مثل بلل کيږي.

د مهر مثل د وجوب حالات

په لاندې حالاتو کې مهر مثل واجبيږي.

۱- کله چې په نکاح کې د مهر ذکر نه وي شوی.

۲- کله چې داسې شی مهر وټاکل شوی وي چې هغه شرعاً مال نه وی لکه شراب.

۳- کله چې ښځې او خاوند په عدم مهر باندې اتفاق کړی وي.

د لږ مهر مستحب والی

مخکې مو وويل د مهر زياته اندازه حد نه لري، په خومره د جانبينو موافقه راغله هومره ورکولای شي، دا يو مادي رمز دی چې د ښځې د عزت لپاره ورکول کيږي، همدا شان د ښځو تر مينځ هم د صفاتو او درجاتو له مخې توپيرونه وي، خو اسراف کول جواز نه لري او دا مستحب ده چې کم مهر کيښودل شي، رسول الله ﷺ په مهر کې اساني کول د برکت سبب بللی دی فرمايي: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ»[1] "ښه مهر هغه دی چې کم او اسانه وي". او فرمايي: «أعظم النساء بركة أيسرهن مؤنة»[2] "هغه ښځې ډيرې برکتې وي چې د واده لګښت يې کم وي.

عام مصلحت هم د مهر د کم والی غوښتنه کوي، په هغه کې هم زوجينو او هم ټولنې ته ډيرې ښيګڼې دي. ډيرې داسې ښځې شته چې د مهر د زيات والي په سبب په کورونو کې ناستې دي او ډير داسې ځوانان شته چې له همدې امله واده نه شي کولای او د ښځې او نر د واده په مخ کې دغه ستونزې کله کله ددې باعث ګرځي چې منکراتو او ناروا کارونو ته مخه کړي.

---

۱ - سنن بيهقی.

۲ - مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شریعت روح دا غوښتنه کوي چې باید واده اسان شي او ټول هغه موانع لکه د مهر زیاتوالی له منځه ولاړ شي، ترڅو ځوانانو ته ازدواج لاره برابرې شي.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکې په دریو ډلو وویشي، څو په خپل منځ کې د مهر د مشروعیت، حکمت، مهر دښځې حق دی که د ولي او د مهر د ډولونو او د وجوب په حالاتو سره ځان پوه کړي.

پوښتنې

١. مهرڅه ته وايي؟
٢. د مهر د مشروعیت دلیل څه دی؟
٣. په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت څه دی؟
٤. ایا مهر د ښځې خپل حق دی.؟
٥. د مهر حکم څه دی؟
٦. د مهر اندازه باید څومره وي؟
٧. څه شی مهر واقع کیدای شي؟
٨. د مهر ډولونه کوم دي؟
٩. مهر مثل کله واجبیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولیمه

لکه چې په مخکې درسونو کې مو ولوستل اسلامي شریعت نکاح رواکړې ده نو د هغې د اعلانولو لپاره یې ولیمه سنت کړې، پدې لوست کې په ولیمه غږېږو.

د ولیمې تعریف

په لغت کې: ولیمه له ولمه څخه اخیستل شوې چې د یوه شي یو ځای کیدلو او بشپړیدلو ته وایي.

په شریعت کې: هغو خوړو ته وایي چې د واده لپاره برابر شي.

د نکاح د ولیمې حکمت

د ولیمې د مشروعیت حکمت دادی چې له یوه پلوه دوستان په خوښۍ کې راګله او د الله جَلَّ جَلالُهُ ددې ستر نعمت شکر اداء شي او له بل پلوه ټول خلک په نکاح خبر شي تر څو د روا نکاح او ناروا او پټو یارانو تر منځ بیلتون راشي.

د ولیمې حکم

ولیمه سنت مؤکد ده، ځکه رسول الله ﷺ عبد الرحمن بن عوف ته چې کله یې واده وکړ وفرمایل: «أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ»[1] "د واده ډوډۍ ورکړه ولو که یو پسه وي هم".

د ولیمې دعوت قبلول

د ولیمې دعوت قبلول سنت دي، مسلمان ته پکار دي چې شرکت پکې وکړي، په خپل ګډون سره خپل مسلمان ورور ته خوښي وروبښي او که ورنه شي ګنهګاریږي، په یوه حدیث کې ر سول الله ﷺ فرمایي: «وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ»[2]

" څوک چې بلنه ونه مني نو د الله او دهغه د رسول نا فرماني یې وکړه.

«إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةِ عُرْسٍ فَلْيُجِبْ»[3] "څوک چې د واده خوړې ته وبلل شي نو پکار ده چې هغه بلنه دې ومني او ګډون دې پکې وکړي".

---

۱ - صحیح البخاری.

۲ - صحیح مسلم.

۳ - صحیح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ولیمه چې منکرات پکې وي

که د ولیمي په مجلس کې منکرات او ناروا کارونه (لکه ناروا سازونه، ګډا او نڅاوې ترسره کیدل) وي بیا د دعوت قبلول پکار نه دي، ځکه د دعوت قبلول او په کې ګډون کول پداسې حال کې سنت دي چې په هغې کې منکرات نه وي.

که چیرې له منکراتو او ناروا کارونو څخه خبر نه وي او ګډون پکې وکړ، نو که یې د هغو مخه نیولای شوای مخه دې ونیسي او ګډون دې وکړي او که یې مخه نشوای نیولای بیادې په دسترخوان ورسره نه کیني.

دواده او ولیمې په وخت کې باید دا لاندې څینې آداب رعایت شي:

۱. له اسراف څخه دې ډډه وشي، ځکه مال د الله تعالی نعمت دی باید په مناسب ځای کې ولګول شي، د تفاخر، ریا او لویې ښکاره کولو لپاره د ما ل لګول د ګناه لامل جوړیږي.

۲. په واده کې د نامحرمو نارینه او ښځینه وو تر مینځ اختلاط او ګډ وډ کیدل ناروا دي، اسلامي حجاب ته پاملرنه په هر وخت کې لازمه ده، که نه کیدای شي ډول ډول فسادونه رامینځ ته شي.

۳. واده د خوښی ځای دی، خو دا خوښي باید په ناروا چارو سره ونه لمانځل شي.

٤. ولیمې ته که مالداره خلک غوښتل کیږي، باک نه لري، خو فقیران هم باید له خوراک څخه بې برخې نه شي. په یوه حدیث کې چې له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی رسول الله ﷺ فرمایي

«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»[1] "په خوړو کې بد خواړه د هغې ولیمې دي چې بلدای او مالداره خلک ورته غوښتل کیږی او فقیران پریښودل کیږي".

۵. په مسجد کې د نکاح تړل سنت دي په دې هکله رسول الله ﷺ فرمایي: «أَعْلِنُوا هَـذَا النِّكَاحَ وَاجْعَلُوهُ فِى الْمَسَاجِدِ»[2]

تاسو دغه نکاح په ښکاره ډول او په مساجدو کې تر سره کړئ.

---

۱ – صحیح البخاري

۲ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې په خپل مینځ کې وڅېړي چې ددوی په سیمو کې دودیزه ولیمه څومره له شریعت سره برابره ده.

پوښتنې

۱. ولیمه تعریف کړئ.
۲. د نکاح د ولیمې حکمت بیان کړئ.
۳. د ولیمې حکم څه دی؟
٤. آیا د ولیمې دعوت قبلول پکار دي او که وي ولې؟
٥. آیا هغې ولیمې ته چې منکرات پکې وي ورتګ پکار دی؟
٦. د ولیمې په وخت کې کوم آداب پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کونکی دې د ودونو هغه دودونه چې د شریعت سره مخالف دي، ددې سره د مبارزې په هکله یوه مقاله ولیکي چې د پنځلسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند حقوق

د واده په ترسره کیدلو اسلامي شریعت د ښځې او د هغې د خاوند تر مینځ ځینې حقوق او واجبات ټاکلي دي چې د هغو په پام کې نیول لازمي دي، چې په دې لوست کې وړاندې کیږي.

د ښځې حقوق په خاوند باندې

ښځه په خاوند باندې دا لاندې حقوق لري:

۱- مهر ورکول: کله چې د نکاح عقد تر سره شو په خاوند باندې مهر لازمیږي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ۴] "او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ".

۲- نفقه: چې کله ښځه د سړي په نکاح کې راشي نو په خاوند دا حق لري چې د هغې نفقه برابره کړي. نفقه خوراک، جامې او د اوسیدو ځای ته وایي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ [الطلاق: ۶] "هغو ته (دعدت په زمانه کې) په هماغه ځای کې استوګنه ورکړئ چیرته چې تاسې اوسیږئ، هر راز ځای چې تاسې ته میسر وي او دهغو د تنګولو لپاره هغوی مه ځوروئ". نو چې له طلاقه وروسته په عدت کې وربانديې نفقه لازمه ده، د نکاح په حالت کې په طریقه اولی وربانديې لازمه ده ځکه ښځه د خاوند د اړتیاوو لپاره خپل ژوند ځانګړی کړی دی، نو نفقه یې هم وربانديې لازمیږي.

الله تعالی فرمایي: ﴿لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ۷] «شتمن دې له خپلې شتمنۍ سره سمه نفقه ورکړي، او چاته چې روزي کمه ورکړه شوې وي هغه دې له هماغه مال څخه لګښت وکړي چې الله ﷻ هغه ته ورکړی دی، الله ﷻ چې چاته څومره څه ورکړي دي له هغې نه په زیاتو هغه نه مکلفوي، لیرې نده چې الله له تنګلاسی نه وروسته پراخي هم ورپه برخه کړي».

او د نفقې اندازه د کفایت او د خاوند د مالي قدرت او توان مطابق ده چې اسراف پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې ښځې نفقه چې کار کوي

اسلام ښځه په دې نه ده مکلفه کړې چې کار وکړي، ځکه هغه د نفقې په پيدا کولو مکلفه نه ده، بلکې دهغې نفقه په بل چا ده، که لور وي پلار يې په نفقه مکلف دی، که خور وي ورور يې په نفقه مکلف دی چې وس يې ولري، که مور وي نو اولادونه يې په نفقه مکلف دي چې د نفقې وس ولري او که ښځه وي نو خاوند يې په نفقه مکلف دی، خو سره له دې هم اسلام ښځې ته کار کول روا کړي دي، خو په لاندې شرطونو مقيد:

أ- که واده شوې ښځه وي د مېړه لخوا به ورته د کار کولو اجازه شوې وي.

ب- له پرديو نارينه وو سره به يې اختلاط او خلوت نه راځي.

ج- کار به د ښځيتوب له طبيعت سره برابر وي، لکه خياطي، تعليم، ډاکټري او دې ته ورته، دولت او ټولنه مکلف ده ځو ښځې په شاقه کارونو ونه ګماري.

نو داسې کارونه ورته جواز نه لري چې هغه د سړيو له سخت طبيعت سره مناسب وي، تر څو يې له هغو سره مشابهت را نه شي.

او هغه مال چې ښځه يې پيدا کوي هغه د هغې مال دی، يواځې همدا يې د تصرف حق لري، مېړه او نور حق نه لري چې هغه ددې له رضا پرته يې ورڅخه واخلي.

۳- احسان او په نيکی سره ژوند کول: ښځه له سړي سره د الله تعالی امانت دی، دده په سترګو دده کورته راغلې ده، نو په سړي واجب ده چې له خپلې ښځې سره ښه سلوك او ښه معامله وکړي، ترڅو په محبت او نيکمرغی سره ګډ ژوند تير کړي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾[النساء: ١٩]

«له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښيږي نو کيدای شي چې ستاسې به يو شی نه خوښيږي، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ايښې وي».

په يوه حديث شريف کې رسول اللهﷺ فرمايي:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ»[١] "د کامل ايمان څښتن هغه دی چې اخلاق يې ښه وي او ښه ستاسو کې هغه دی چې له خپل اهل سره ښه وي".

---

١ - متفق عليه

د حسن معاشرت ځینې موارد په لاندې ډول دي:

- سړی دې دښځې په خطا ګانو باندې صبر کوي، په حدیث کې راځي چې رسول اللهﷺ وفرمایل: «لَا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ»[1] "مؤمن سړی دې له خپلې مؤمنې ښځې څخه بد نه وړي، کینه دې نه ورسره کوي، که یې دهغې کوم خوی خوښ نه وي بل به یې ورڅخه خوښ شي".
- د ښځې په نفقې کې دې وسعت کوي او د سوغاتونو په وړاندې کولو دې کله کله نازوي، په حدیث کې راځي چې سوغات د زړه کینه له منځه وړي.
- له خپلې ښځې سره دې خوش طبعي او خوش کلامي کوي، د احادیثو له مخې دا ثابته ده چې رسول الله ﷺ به له خپلو ازواجو مطهراتو سره خوش طبعي کوله.
- خپلې ښځې ته ددیني امورو وربښودل ترڅو ښځې له ضروري مسائلو څخه خبرې شي او د هغو په رڼا کې د ژوند چارې په شرعي توګه پر مخ بوځي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ [التحريم: ٦]

"ای مومنانو! خپل ځانونه او خپل اولاد او کورنۍ له هغه اور نه وژغورئ چې د هغه د سون مواد به انسانان او تیږې وي".

- د کور په کارونو کې دې ورسره مرسته کوي، له عائشې رضی الله عنها څخه روایت راغلی چې نبي کریم ﷺ به دکور په کار کې ورسره مرسته کوله.[2]
- د شریعت د لارښوونو مطابق د ښځو تر منځ عدالت کول، که یې له یوې څخه زیاتې ښځې درلودې.

که سړي موجه عذر ونه لري نو ترڅلور میاشتې زیات دې له خپلې ښځې څخه نه جلا کیږي، حضرت عمر رضی الله عنه یوه شپه په مدینه منوره کې د حالاتو دخارنې لپاره ګشت کاو، چې دیوې ښځې غږ یې واورید د کومې چې میړه جهاد ته تللی و، ښځې یې د میړه د فراق له کبله شعرونه ویل او شکایت یې کاوو.

نو حضرت عمر رضی الله عنه له خپلې لور بي بي حفصې رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه چې یوه ښځه څومره صبر کولای شي؟ هغې مبارکې ورته وویل: څلور میاشتې، نو حضرت عمر رضی الله عنه خپلو لښکرو ته امر وکړ چې له څلورو میاشتو څخه زیات دې له کوره نه لیرې کیږي او که تر څلورو میاشتو زیاته موده مضره نه وای نو الله تعالی به په ایلاء کې د ښځې او خاوند تر مینځ جلا والی روا نه ګرځاوه.

---

۱ - صحیح مسلم.
۲ - صحیح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امام مالک رحمه الله او امام احمد رحمه الله په وړاندې په څلورو میاشتو کې بایـد سـړی کور والاته راشي. دا راتګ هلته لازم دی چې په سفر کې عذر ونه لري نو که عذر ولري لکه دعلم زده کړه، جهاد، فرضي حج، او یا د رزق پیدا کول نـو بیـایې راتـګ لازمـي نـه دی.

فعالیت

زده کوونکې دې دا واضح کړي چې ددوی په سیمو کې د ښځو خاوندان له خپلـو ښـځو سره تر کومې کچې حسن معاشرت مراعاتوي؟

پوښتنې

۱. لاندې حقوق چې ښځه یې په خاوند لري په تفصیل بیان کړئ:

أ- ښځې ته مهر ورکول.

ب-ښځې ته نفقه برابرول.

ت-له ښځې سره احسان او نیکي کول.

۲- نفقه برابرول د سړي مکلفیت دی، خو که ښځه کـار کـول وغـواړي کـولای یـې شـي که څنګه؟

۳- که ښځه څه وګټي خاوند یې له نفقې خلاصیدای شي؟

۴- په حسن معاشرت کې کومې خبرې شاملیږي؟

کورنۍ دنده

د ښځې د حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دیرشم لوست

د خاوند حقوق په ښځه باندې

خاوند په ښځه باندې دا لاندې حقونه لري

۱ – **د خاوند تابعداري:** اسلام په ښځه باندې دمیړه اطاعت په هغو چارو کې چې شریعت رواکړي او ګناه په کې نه وي واجب ګرځولې دی. ځکه کورنی د انساني ټولنې یوه برخه ده او د وګړو مجموعه چې په هره سطحه وي، لکه مکتب، دفتر، کارخانه، شرکت او حکومت یو مشر او سرپرست ته اړتیا لري، نو سړی چې له یو پلوه له جسمي او ذهني پیاوړتیا څخه برخمن دی او له بل لوري د ژوند په عملي ډګر کې تل په تمرین او تجربو کې قرار لري، د الله تعالی له لوري د کورنی مشر ټاکل شوی. همدا راز سړی د کورنی تمویل کوونکی دی. د ټولو د نفقې بار دده په اوږو پروت دی، ځکه باید ښځه او اولادونه د هغه اطاعت وکړي. الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ [النساء: ٣٤] «نارینه پر ښځو واکمن، اداره چیان دي، له دې امله چې اللهﷻ د هغو ځینو (نارینه وو) ته پر ځینو نورو (ښځو) لوړتیا وربښلې ده، او له دې کبله چې نارینه خپل مالونه لګوي».

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ» [۱]

"کومه ښځه چې خپل پنځه لمونځونه په خپل وخت اداء کړي، د روژې د میاشتې فرض روژه ونیسي، خپل دشرم ځای وساتي (له زنا څخه ځان وژغوري) او د خپل خاوند اطاعت وکړي، نو دې ته به وویل شي: له هرې دروازې د جنت چې غواړې جنت ته ورداخله شه".

په یوه بل حدیث کې حضرت عائشې رضی الله عنها له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې په ښځو باندې تر ټولو زیات حق کوم خلک لري؟ دوی ﷺ وفرمایل: دهغې میړه، بیایې پوښتنه وکړه: کوم خلک په نارینه ډیر حقدار دي، ویې فرمایل: دهغه مور. [۲]

---

۱ – مسند أحمد .

۲ – السنن الكبرى للنسائي – (٨ / ٢٥٤)– فتح الباري – ابن حجر – (١٠ / ٤٠٢).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په کورکې پاتې کېدل او بې ضرورته د خاوند له اجازې پرته له کور څخه نه وتل:

خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده له اجازې پرته له کور څخه بهر ولاړه نه شي، تر څو هغه دکور کار او د اولادونو تربيې ته فارغه او په فتنو کې له لويدلو څخه محفوظه وي، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "په خپلو کورونو کې مېشتې اوسئ او د تېرو جاهلي دورو غوندې سينګار کړې بې ستره مه ګرځئ".

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «إِنَّ الْمَرْأَةَ عَوْرَةٌ، فَإِذَا خَرَجَتِ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ، وَأَقْرَبُ مَا تَكُونُ مِنْ وَجْهِ رَبِّهَا وَهِيَ فِي قَعْرِ بَيْتِهَا»[1]

"ښځه ټوله عورت ده (پرديو نارينه وو ته ځان ورښکاره کول ښه نه دي)، نو چې کله له کور څخه بهر وځي شيطان يې استقبال کوي (فاسقان ورته ګوري او د ضرر هڅه يې کوي)، او تر نور هر څه زيات د الله رضا په دې کې ده چې د خپل کور په انګړ کې واوسي".

د سرپرستي دا معنا نه لري چې دوی به استبداد کوي، بلکې په ګډو چارو کې به مشوره کيږي، د هر نظر خاوند به په کور کې پوښتل کيږي، له تصميم نيولو وروسته به ټول د کور د مشر اطاعت کوي او د مشورې د عملي کولو اداره به د سړي په لاس کې وي.

۳- د خاوند د عزت، کور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه

خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده د کور، مال او بچو ساتنه او پالنه وکړي، نبي کريم ﷺ فرمايي: (ښځه د خاوند د کور او اولادونو پالونکې او مسؤوله ده)[2]

او الله تعالى ﷻ د صالحو ښځو په هکله فرمايي: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [النساء: ٣٤] "نو کومې ښځې چې صالحې دي هغوی د فرمان منونې خوی لري او د نارينه وو په غياب کې د الله تر ساتنې او څارنې لاندې د هغو د حقوقو ساتنه کوي".

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «المرأة الصالحة، إذا نظر إليها سرَّته، وإذا أمرها أطاعته، وإذا غاب عنها حفظته»[3] "نيکه ښځه هغه ده چې کله (يې خاوند) ورته وګوري خوښ يې کړي چې امر ورته وکړي ويې مني او چې ورڅخه پناه شي نو (په هر څه کې) دده ساتنه کوي".

---

۱ – مسند البزار.

۲ – صحيح مسلم.

۳ – سنن أبی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښځه د دیانت له مخې دا لازمه ده چې په ځان اعتماد ولري، د کور کار پخپله وکړي او د دې کوښښ وکړي چې خادمه ځان ته ونه نیسي، ځکه په کور کې ددې له خاوند او اولادونو سره د خادمې یوځای اوسیدل کله کله د مصیبتونو سبب ګرځي، رسول کریمﷺ د خپلې لور فاطمې بي بي او دهغې دخاوند حضرت علي کرم الله وجهه تر مینځ دکار تقسیم داسې وکړ چې فاطمې رضی الله عنها ته يې وفرمایل: ته به د کور دننه کار او حضرت علي کرم الله وجهه به دکور د باندې کارونه کوي.[1]

٤- د سړي لپاره زینت کول: د میړه په ښځه دا حق دی چې د ده لپاره زینت وکړي، په ښایسته او ښه بڼه چې دده د خوښي سبب شي ورته ښکاره شي، تر څو د سړي ورسره مینه پیدا، د نورو ښځو له کتلو څخه مستغني او په فتنو او حرامو کې له لویدلو څخه ساتلی وي، رسول کریم ﷺ فرمایي: «الدُّنيَا مَتَاع، وخَيْرُ مَتَاعِهَا المرْأةُ الصَّالحَةُ، إنْ نَظَرَ إلَيْهَا سَرَّتْهُ، وإنْ أَمَرهَا أَطَاعَتْه، وإنْ غَابَ عَنْها حَفِظَتْه في نَفْسها وَمَالِهِ»[2]. "دنیا متاع(ناچیزه شی) ده چې ګټه ورڅخه اخیستل کیږي او د دنیا ښه متاع او ښه شی صالحه او نیکه ښځه ده چې سړی ورته وګوري خوشحاله شي او چې ورته امر وکړي نو اطاعت يې کوي او چې کله ورڅخه چیرته ولاړ شي نو د خپل ځان او دده دمال حفاظت کوي".

په یوه بل حدیث کې جابر رضی الله عنه وایي موږ په یوه غزا کې له رسول الله ﷺ سره ملګري وو چې کله بیرته راوګرځیدو غوښتل مو چې کورونو ته ولاړ شو، نو رسول اللهﷺ وفرمایل: لږ صبر وکړئ موږ به ماسختن کورونو ته ځو ترڅو ښځې دسرونو ویښتان سم او ځانونه برابر کړي. کنایه له دې وه چې د خپلو سړیو لپاره د زینت کولو وخت ورته پیدا شي.

د ښځې او خاوند ګډ حقوق

١- دواړه به له یو بل سره په نیکۍ کې ژوند کوي، یعنی ښه او خوښ ژوند به تیروي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [النساء: ١٩] **ژباړه:** له هغو سره په ښه چلند ژوند تیر کړئ.

---

١ - مشکاة المصابیح.

٢ - سنن ابن ماجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [البقرة: ٢٢٨] "د ښځو له پاره هم په معروفه توګه هماغسې حقوق دي لکه څنګه چې د نارينه وو پر هغو حقوق دي".

٢- چې څه شرعي مانع لکه حيض، نفاس او مرض نه وي د بشري طبيعت د غوښتنې مطابق له يو بل څخه مشروع خوند او ګټه اخيستل.

٣- د کور د ننه کارونه کول، د ماشومانو پالل، او د يو بل مرسته کول او يو بل ته په نيکۍ او تقوی نصيحت کول، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢] ژباړه: کوم کارونه چې د نيکۍ او خدای پالنې دي په هغو کې له ټولو سره مرسته وکړئ او کوم کارونه چې د ګناه او تيري وي په هغو کې د چا ملاتړ مه کوئ.

٤- د وراثت حق: زوجينو ته شرعا د وراثت حق ثابت دی، کله چې يو له دوی څخه مړشي بل ورڅخه ميراث وړي.

فعاليت

زده کوونکې دې په دريو ډلو وويشل شي او په خپلو منځونو کې دې په لاندې موضوعاتو بحث وکړي:

١. په ښځه تر کومه حده د خاوند تابعداري کول په کار ده، او دليل يې څه دی؟
٢. په حديث کې د نيکې ښځې صفت څه ښودل شوی دی؟
٣. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

پوښتنې

١. هغه کومې چارې دي چې ښځه به پکې د خپل خاوند اطاعت کوي؟
٢. ايا ښځه د خاوند له اجازې پرته له کوره د باندې وتلای شي؟
٣. آيا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه دکور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه وکړي؟
٤. ايا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه لپاره زينت وکړي؟
٥. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خاوند د حقوقو په هکله يوه مقاله له دلايلو سره وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجاب

اسلام د فطرت دین دی او په خپلو احکامو او لارښوونو کې یې د انسان جسمي او روحي سلامتیا ته پاملرنه کړې، لباس او پرده یو له هغو موضوعاتو څخه ده چې اسلامي شریعت ورته پام اړولی. اسلامي شریعت نارینه او ښځینه مسلمانانو ته په ټولو حالتونو کې، په ځانګړي ډول بهر ته د وتلو او عامو ځایونو ته د ورتګ په وخت کې په پردې کولو او د حیاء په ساتلو امر کړی.

لکه څنګه چې نارینه نشي کولای د عورت د پټولو پرته یا هم د حیاء او عفت څخه مخالف لباس کې په عامو ځایونو کې څرګند شي، ښځې هم مکلفې دي چې له کور څخه د وتلو، په عامو ځایونو کې د څرګندیدو او د نامحرمو افرادو سره د مخامخ کیدو په مهال شرعي حجاب او پرده مراعت کړي.

دحجاب تعریف

حجاب په لغت کې: ستر او پټوالي ته وايي.

په شریعت کې: دې ته وايي چې ښځه خپل عورت پټ کړي، د خپل نظر حفاظت وکړي، له نارینه وو سره له بې ځایه اختلاط او له پردیو سره له خلوت څخه ځان وساتي.

د حجاب حکم

قران کریم او نبوي سنت د حجاب په هکله ځانګړي لارښوونې لري: الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ۳۱]

" او ای پیغمبره! مؤمنو ښځو ته هم ووایه چې خپل نظرونه ښکته ساتي او د خپلو شرمځایونو ساتنه کوي او خپل ښایست او سینګار دې نه ښکاره کوي، مګر هغه چې ښکاره وي (مخ، او دلاسونو او پښو پنجې)، او پر خپلو سینو دې خپل پړوني واچوي او خپل سینګار دې نه ښکاره کوي هیچاته، مګر خپلو میړونو ته، پلرونو ته، دمیړونو پلرونو ته،

زامنو ته، دمیرونو زامنو (بنزیانو) ته، ورونیو ته، وریرونو ته، خوریونو ته، خپلو اصیلو ښځو ته، خپلو مریيانو ته، خپل هغه لاس لاندې نارينه وو ته چې شهوت والا نه وي اوهغو ماشومانو ته چې لاتر اوسه پورې د ښځو له پټو خبرو سره آشنا شوي نه وي، او هغوى دې خپلې پښې دومره په زوره نه وهي چې دهغوى پټ کړى سينګار خلکو ته ښکاره شي او اى مؤمنانو! تاسې ټول په ګډه سره الله ته توبه وباسئ، ښايي چې برى درپه برخه شي"

بل ځاى فرمايي

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٩]

{اى پيغمبره ! خپلو ميرمنو او لوڼو او د مومنانو ښځوته ووايه چې پرخپل ځان باندې د خپلوټکريو پلوونه خواره کړي. دا ډېر مناسب کار دى، ترڅو چې هغوى وپېژندلى شي او ونه ځورول شي. او الله تعالى غفور او رحيم دى}.

د سنت نبوي دليل:

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي چې: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ, فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ , مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ , مِنَ الْغَلَسِ»[1]

"د سهار په لمانځه کې به له رسول الله ﷺ سره مؤمنو ښځو هم ګډون کاو، په داسې ډول چې په خپلو حجابونو کې به سر تر پايه پټې وي، بيا به بيرته کورونو ته ستنيدلې، د جامې ډېټ والي او د سهار د اول وخت د تيارې له امله به چا نه پيژندلې چې نارينه دي که ښځينه".

په يوه بل حديث شريف کې رسول الله ﷺ بي بي اسماء رضى الله عنها ته چې باريکې جامې يې اغوستې وي وفرمايل: «يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ»[2].

" اى اسماء! ښځه چې حيض ته ورسيږي (بالغه شي)هغې ته پکار نه دي چې دبدن کومه برخه دې ښکاره شي، له دې او له دې څخه پرته، مخ او دواړو لاسونو ته يې اشاره وکړه".

---

١ - صحيح البخارى.

٢ - سنن الكبرى للبيهقى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته قرآني او نبوي لارښوونو څخه په ډاګه څرګندیږي چې حجاب ته پاملرنه د هرې مسلمانې ښځې لازمي دنده ده، همدغه راز په سړیو واجب ده چې پردیو ښځو ته له ضرورت پرته ونه ګوري او د تهمت له ځایونو څخه لیرې وګرځي.

د حجاب د مشروعیت حکمت

د محمدي شریعت د اخلاقو له مکارمو څخه یو هم حیاء ده، رسول الله ﷺ هغه د ایمان جز او یوه برخه بللې ده او هغه حیاء چې شرعا او عرفا یې په کولو امر شوی دی هغه داده چې ښځه باید دداسې اخلاقو خاونده وي چې هغه یې له فتنو او د شک له ځایونو څخه لیرې وساتي، په دې خبره کې کوم شک نه شته چې د حجاب مراعاتول او د محجب لباس اغوستل هغه اخلاق او ګاڼه ده چې د بې حیا خلکو له تیرې او نورو فتنو څخه یې خوندي ساتي، نو حجاب د ښځې مصؤنیت دی نه محرومیت.

د حجاب مراعاتول یوازې په میړه او ښځه پورې د جنسي اړیکو او دهغو د مقدماتو محدودولو لاره ده او د ټولنې له نفسیاتي سلامتي سره ډیره مرسته کوي، د میړه او ښځې تر منځ د بشپړ صمیمیت د پیدا کیدلو سبب کیږي او یو د بل په وړاندې د ارزښت د لوړیدو باعث جوړیږي.

د حجاب رعایت په ښځو باندې لازم کړای شوی دی نه په سړو باندې، دا پدې خاطر چې ښځه نظر په بدني جوړښت سره همیشه د سړي مرغوبه او د مینې د غوښتلو مورد ده.

په ښځه کې همدا فطري زړه راښکون او کشش ددې سبب کیږي، ترڅو سړی د ښځې طلب کونکی او غوښتونکی شي، ددې علمي او فطری حقیقت په نظر کې نیولو سره، اسلام د واقعي او فطري دین په حیث ښځې پدې مکلفې کړې دي چې خپل بدنونه د پردو نامحرمو سړو څخه پټ کړي ترڅو د ناپاکو نظرونو مخ څخه محفوظې او امن کې وي، له همدې امله حجاب د ښځو په حق کې یو درناوی او عزت دی نه تبعیض او محدودیت د ښځو.

دحجاب د احکامو شرحه

د شرم د ځایونو د ساتنې امر

الله تعالي ﷻ ښځوته دخپلو شرم ځایونو د ساتنې امر کړی دی، حجاب او ځان پټول د هغو د ساتنې وسیله ګرځي، ځکه دعورت لوڅول ددې سبب کیږي چې سړي ورته وګوري په هغو کې فکر وکړي او خوند ورڅخه واخلي، بالاخره له دې لارې انسان زنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فحشاء ته لار پيدا کوي. رسول الله ﷺ فرمايي: "سترګې هم زنا کوي او دهغو زنا کتل دي، تر دې چې فرمايي: "او فرج بيا يا د هغو تصديق او يا تکذيب کوي".

په تير شويو ايتونو کې سړي په دې مامور شوي دي چې خپلې سترګې ښکته، ځان له فواحشو ليرې وساتي او ښځې هم د سړيو په شان همداسې مامورې دي.

د سترګو ښکته ساتل

نر او ښځې ته لومړنی امر د سترګو د ښکته ساتلو شوی دی او له ښکته ساتلو څخه مقصد له زنا د مقدماتو څخه د سترګو ساتل دي چې په احاديثو کې يې بيان راغلی دی، لکه چې دښځو له لوري سړو ته کتل ښځو ته د فتنې لامل دی، همدا شان د سړيو له لورې ښځو ته کتل او د هغو له جمال څخه خوند اخيستل د سړيو لپاره د فتنې او فساد منبع ده، نو د شريعت حکم دادی چې که نظر تصادفي وي هغه ګناه نه لري، خو د دويم ځل او خوند لپاره کتل منعه دي.

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «څوک چې د ښځو محاسنو او ښايست ته ګوري، الله تعالی به د قيامت په ورځ د هغه په سترګو کې سرپ واچوي»[١]

نو اسلامي شريعت دجمال او ښايست ذوق محوه کول نه غواړي، بلکې غواړي چې سړی دې ځان ته يوه ښځه غوره کړي چې خوښه يې وي هغه په نکاح کړي او هغه د توجه او ذوق مرکز وګرځوي او د هغې له ښايست څخه دې خوند واخلي، او له نورو خواوو څخه دې ځانونه وساتي چې د خپلې ښځې په ځای په بل لوري وانه وړي او په فحشا او ناروا وو کې ونه لويږي.

د زينت له ښکاره کولو څخه منعه

د سترګو د ښکته ساتلو حکم هم نارينه و او هم ښځو ته شوی دی، خو اجنبي ته د ښکلا ښکاره کول ښځې ته حرام ګرځول شوي دي، ځکه د ښځې بدن پرته له مخ او لاسونو ټول عورت دی چې پرديو سړيو ته يې ښکاره کول جواز نه لري.

هغه زينت چې ښکاره کولای شي

هغه زينت چې ښکاره کولای يې شي، هغه په معين چوکاټ کې دی چې هغه د جامو، لاسونو، مخ، سترګو رنجو، نکريځو، زيوراتو لکه د لاس د ګوتو زينت دی او ددې

---

١ – سنن ابی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زينت ښکارول هغو کسانو ته جواز لري چې له هغو سره يې نکاح د ابد لپاره حرامه وي، او يا هغه ماشومان او لاس لاندې چې له جنسي مسائلو سره مينه نه لري.[1]

له نومونړو سړو پرته هيڅوک ددې حق نه لري چې د ښځې زينت ته وګوري، حتی ښځو ته د دې ممانعت دی چې د تګ په وخت کې خپلې پښې په داسې زور سره ووهي چې د هغوی د زيوراتو غږ څرګند شي او د خلکو د پاملرنې سبب شي لکه چې مو وويل د زينت ښکاره کول په يوه محدود او کوچني چوکاټ کې دی، او هغه دادی چې له ارادې پرته ښکاره شي.

ښځه خپل زينت خپلو هم جنسو ښځو ته ښکاره کولای شي، خو که ښځه نا پيژندل شوې وي او يا د بد شهرت خاونده او يا شک منه وي هغو ته هم د ذکر شوي زينت ښکاره کول پکار نه دي، چې د روايتونو له مخې د فتنې سبب کيږي.

د عورت پټوالی

د عورت پټول که هغه په لمانځه کې وي او که له لمانځه څخه بهر وي له ديني فرايضو څخه دی، حتی که هيڅوک هم نه وي بايد چې عورت يې پټ وي، په يوه حديث کې يوه صحابي له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې يا رسول الله که موږ يواځې يو څه به کوو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: الله تعالی تر ټولو ددې حق دار دی چې خلک ورڅخه حيا وکړي.[2]

د عورت پټولو مسائل

۱. د ښځو او سړيو يو بل ته بې ضرورته بيا بيا کتل جواز نه لري، بلکې يواځې لومړی کتل روا دي. خو که ضرورت و لکه د ګواهي په وخت کې، يا د مرض ځای ته د ډاکتر کتل روا دي.

۲. نا محرمو سړيو ته د ښځې له مخ، لاسونو او پښو څخه پرته ټول بدن عورت دی.

۳. محرمو سړيو ته يې له نامه تر ځنګنو، خيټه او شا عورت دی. يعني مخ، سر او ويښتانو ته يې کتل جواز لري. د مخ، سر، سينې (ګريوان) لينګو، مټو او ويښتانو ته د نارينه

---

۱ – تفسير ابن کثير.

۲ – سنن الترمذی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

محارمو کتل ځکه جواز لري چې دغه ځایونه د ګاڼو د زړولو ځایونه دي، خو د سینې څخه د لاکټ د زړولو ځای مراد دی.[1]

٤. سرې د خپلې ښځې ټول بدن ته کتلای شي او هم يې مسه کول ورته جواز لري.

٥. یوه ښځه د بلې ښځې له عورت څخه پرته ټول بدن ته کتلای شي او له نامه تر زنګنونو(خیټه او شا هم پکې شامل دي) عورت دی چې کتل ورته جواز نه لري. خو ډاکتره ښځه د ښځې فرج ته د ضرورت له مخې کتلای شي.

٦. د سړیو عورت د ښځو او نارینه وو په حق کې له نامه څخه تر ځنګنونو پورې دی.

٧. د ښځو لپاره د چسپو جامو کارول چې د بدن لوړ او ټیټ ځایونه يې ورڅخه څرګند شي جواز نه لري، که څه هم لمونځ ورسره کیږي، ځکه حجاب ته پاملرنه په پراخو جامو سره کیږي.

باید په پام کې ولرو چې د اسلام مبارک دین د پردې حکمونه د ټولنې د سلامتیا او خوندیتوب لپاره ایښی او موخه يې له هر ډول اخلاقي او ټولنیزو مفاسدو مخنیوې د یوې پاکې او سالمې ټولنې رامنځ ته کول دي، د ښځو له خوا د پردې مراعتول، د سړو له خوا په جامو او ناسته ولاړه کې د حیاء او ټولنیزو ادابو مراعتول هیڅکله په انسانانو کې د محدودیت او بندیز لګولو په معنا نه وي.

دا حکمونه نه یوازې دا چې د ټولنې د پرمختګ مخه نه نیسي بلکې د ټولنې د روحي او جسمي آرامی او ډاډ لامل کیږي او د ټولنې ودې او پرمختګ ته لاره هواروي.

پوښتني

١. حجاب تعریف کړئ.
٢. حجاب مراعاتول څه حکم لري؟
٣. د حجاب د مشروعیت حکمت څه دی؟
٤. د حجاب په احکامو کې کومې خبرې ضروري دي؟
٥. ښځه کوم زینت ښکاره کولای شي؟

---

[1] ـ الاختیار لتعلیل المختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او میړه د ستونزو د حل لارې

د انساني طبیعت له مخې کله کله د ښځې او خاوند تر مینځ ستونزې او غلط فهمي پیدا کیږي، اسلام د هغو د حل لارې موږ ته ښودلې دي.

د نیکمرغه مسلمانې کورنۍ اصلي انځور

د اسلام دین له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه کوي، چې په خپلو منځو کې ښه چلند وکړي او دې ته یې هڅوي چې یو په بل ښې لورینې ولري او خاص ډول ښځه او خاوند یې متقابل احترام او خلوص ته هڅولې دي. یو بل ته د زیان نه رسولو حکم کوي سړي ته له ټولو نژدې شخص دهغه ښځه او ښځې ته تر ټولو نژدې کس د هغې خاوند دی، نو ددې لپاره چې دوی په نیکمرغۍ کې ژوند تیر کړي، یو بل ته نه یواځې داچې د ستونزو لامل نه شي، بلکې د یو بل لپاره سرښندنه او تیریدنه وکړي، نو څکه د اسلام شریعت ښځې او خاوند دواړو ته څانګړې لارښوونه کړې، میړه ته امر دی(وعاشروهن بالمعروف) په ښه توګه ژوند ورسره وکړئ. په حدیث کې راغلي: د الله ﷻ په نزد په تاسو کې ډیر ښه هغه څوک ده چې خپلې کورنۍ ته ډیر ښه وي او زه په تاسو ټولو کې خپلې کورنۍ ته غوره یم.(١)

له عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ له جهاد څخه علاوه په هیڅا هم ګذار ندی کړی او نه یې څوک وهلې.

همدا راز ښځو ته د اطاعت امر شوی، په حدیث شریف کې راغلي که لـه الله تعالی څخه پرته بل چاته سجده کیدلای نو ښځې به خاوندانو ته په سجده کولو ماموري شوې وای.(٢)

دا ټول د ښیرازه ګډ ژوند لپاره دي، څکه چې نیکمرغي په مینه، محبت، زړه سوي او اطاعت کې ده، په مقاومت او سختي کې بدمرغي پرته ده او د کورنۍ د ړنګیدو سبب جوړیږي.

خو څرنګه چې د طبیعي او محیطي لاملونو له کبله، کله نا کله په ځینو کورنیو کې دا غوره اصلي حالت بدلون مومي او په کورنیو په اړیکو کې ستونزې راولاړیږي، نو اسلامي

---

١ - شرح صحیح البخاری.

٢ - سنن أبي داود.

شریعت ددې غیر مطلوب حالت لپاره هم د حل لارې راویستلې چې په لاندې توګه بیانیږي:

د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې

که چیرې په ازدواجي ژوند کې ستونزې پیدا شي او ښځه په ناحقه ډول نافرماني او سرغړونې کوي نو شریعت د هغو د حل لاره ښکاره ښو دلې ده چې په نصیحت، ځای جلا کولو پیلیږي او بیا په طلا ق پای ته رسیږي. الله تعالیﷻ فرمایي:

﴿وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾ [النساء: ۳۴] ″ او تاسې چې د کومو ښځو له سر غړونې څخه اندېښمن یاست: هغوی پوه کړئ، د خوب خایونه ورڅخه جلا کړئ او ویې وهئ، (آسانه وهل داسې سخت وهل نه چې په بدن اثر پریږدي یا یې څه مات شي)، نو که هغوی ستاسې فرمان برداري شي، نو هغو ته د لاس غځونې له پاره بیځایه پلمې مه جوړوئ، یقینا الله تعالی ډیر لوړ او لوی ذات دی″.

د حل ددغو لارو د روا کیدلو یواځینی مقصد د کورنی دساتنې هڅه ده، دا دنفوسو او د حالاتو د اصلاح لپاره یو وقایوي عمل دی، نه داچې زړونه له فساد، بغض او کینې څخه ډک کړي.

د میره او ښځې د کورنی مینځګړتوب

که له ذکر شویو لارو د ښځې او میره تر مینځ ستونزې حل او محبت پیدا شو، خو ښه او که نه نو بیا اسلام ددې امر کوي چې د دواړو خپلوان دې مداخله وکړي، الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا﴾ [النساء: ۳۵] ″او که تاسې د میره او مېرمنې د اړیکو د خرابیدو په باب اندیښمن یاست؛ نو یو منځګړی د میره له خپلوانو څخه او یو د مېرمنې لـه خپلوانـو څخه وټاکئ، کـه هغوی دواړه روغه جوړه کول وغواړي نو الله به د هغو دواړو تر مینځ د توافق لاره برابره کړي″.

او په دې کې شک نه شته چې ددغو دواړو اړخونو له مینځګړو څخه خیرخواه او د ښه نیت او ارادې لرونکي کسان غوره کول، له هغو مهمو اسبابو څخه دي چې دواړه لوري په خپل ورسپارل شوي کار کې بریالیتوب ته رسولای شي، چې هغه د اختلاف او ستونزو د اسبابو لیرې کول او دزوجیت دژوندانه بیرته راګرځول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حل وروستی لاره

که دا ټولې هڅې ناکامې شوې او د اصلاحي کوششونو څخه هم نا اميدي راغله نو بيا د ستونزو د ليرې کولو لپاره طلاق يواځينی لاره پاتې کيږي چې اسلام روا کړې ده، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّهُ كُلاًّ مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾ [النساء: ۱۳۰] {خو که مېړه ارتينه يو له بله بېل هم شي، نو الله به په خپل پراخ قدرت سره هر يو بل ته له محتاجی نه بې نيازه کړي. د الله د لورېنې لمن ډېره ارته ده او هغه د حکمت خاوند دی}.

په دې ايت کې مېړه او ښځې دواړو ته، وروسته له دې چې له لوی نعمت (زوجيت) څخه چې الله تعالیﷻ ورپه برخه کړی و محروم شول تسليت او ډاډگيرنه ورکړل شوې ده.

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النَّسَاء فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلاَ تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَّتَعْتَدُواْ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ [البقرة: ۲۳۱] « او کله چې تاسې ښځو ته طلاق ورکړئ او د هغو عدت په پوره کېدو شي، نو يا يې په ښه توگه وساتئ يا يې په ښه شان رخصت کړئ محض د ربړولو له پاره يې مه ايساروئ چې دا به تيری زياتی وي او څوک چې دا کار وکړي هغه به په حقيقت کې خپله پر خپل ځان ظلم وکړي».

که ستونزې دسړي له خوا وي

که چيرې ښځه ووينې چې مېړه يې رغبت ورسره نه لري، مخ ورڅخه اړوي او ستونزې ورته پيدا کوي، په دې صورت کې ښځې ته په کار دي چې د ستونزو په سبب ځان پوه کړي او د هغو د ليرې کولو او علاج لپاره هڅه وکړي، نو که چيرې دا ستونزه په دې حل کيده چې د سړي د خوښی لپاره ښځه له خپلو ځينو حقوقو څخه ورتيره شي، دا ښه کار دی چې د تاو تريخوالي د ډېريدو مخه ورباندې ونيسي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء : ۱۲۸] «کله چې کومه ښځه د خپل مېړه له ناوړه چلن يا مخ اړونې څخه په وېره کې وي نو هيڅ باک نشته که مېړه او مېرمن (د څه حقوقو پر کمولو زياتولو) په خپلو مينځو کې روغه جوړه وکړي. روغه جوړه په هر حال ډېره ښه ده».

او که مېړه د ښځې په حق کې ظلم کوي، نفقه نه ورکوي، يا بې دينه وي، ناوړه او ناروا اخلاق لري، اسلام ښځې ته دا حق ورکړی چې قاضي ته مراجعه وکړي او دخلعې غوښتنه ورڅخه وکړي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُواْ مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِلاَّ أَن يَخَافَا أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾

[البقره : ۲۲۹]

" او تاسو (میړونو) ته روانه دي چي له هغه څه څخه چي دوی ته مو ورکړي (مهر) ورڅخه واخلئ، مگر که دواړه د الله پرحدودو په دريدو کي انديښمن وي په داسي حال کي که ښځه د ځان د خلاصوني لپاره (میړه ته) څه ورکړي نو په دوی دواړو څه گناه نشته".

د طلاق اختيار خاوند سره دی

الله تعالیﷻ د طلاق اختيار يواځي د نارينه په لاس کي ورکړی او په دي کي ډير حکمتونه دي چي ځينو ته يي په لاندي ډول اشاره کيږي:

١. سړي تر ښځي په خپلو عواطفو او احساساتو زيات کنټرول او واکمني لري، نو که د طلاق اختيار ښځي ته ورکړ شي، نو ډيري به په يوه معمولي ستونزه د طلاق خواته مخه کړي.

٢. سړي د واده په مهال مهرونه اداء کوي، نور مصارف هم دوی کوي او ښځي په واده کي مصارف نه لري، بلکي مهرونه لاس ته راوړي، نو سړي د نکاح په قطع کولو کي سنجول شوی قدم پورته کوي او په اسانه طلاق نه ورکوي.

٣. د اسلام شريعت د طلاق د کميدلو پلوی دی او له همدې کبله يي په حلالو چارو کي تر ټولو ناوړه کار شميرلی، خو د نا چارۍ په صورت کي يي يواځي سړيو ته دهغه دکارولو حق ورکړی، که ښځو ته يي هم دا حق ورکړی وای نو بيا به طلاق ورکولو پديده ډيره پيښيده او کورني به د ړنگيدو له تهديد سره زياته لاس او گريوان وه.

فعاليت

ښوونکی دي زده کوونکي په دريو ډلو وويشي چي لاندي موضوعات يو له بله مناقشه کړي:

١. د ښځي او خاوند تر مينځ د ستونزو د حل لاري کومي دي؟
٢. که ستونزي د سړي له خوا وي، څه کول پکار دي؟
٣. د طلاق اختيار خاوند ته ولي ورکړ شوی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱. د نیکمرغې مسلمانې کورنۍ انځور بیان کړئ.
۲. د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې څه دي؟
۳. د ښځې او خاوند د ستونزو د حل وروستنۍ لاره کومه ده؟
٤. که ستونزې د سرې له خوا وي نو حل څه دی؟
٥. د طلاق اختیار خاوند ته ورکړ شوی دی، په دې کې څه حکمتونه دي؟

کورنۍ دنده

د مسلمانې کورنۍ اصلي انځور څه دی؟ په دې هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلاق

د الله ﷻ په وړاندې په حلالو کې ناخوښ حلال طلاق دی او شریعت د مېړه او ښځې تر مینځ د ستونزو د وروستي حل په توګه روا کړی دی.

د طلاق تعریف

طلاق په لغت کې: د قید لیرې کولو ته وایي:

په اصطلاح کې: په ځانګړو الفاظو سره د نکاح د قید لرې کولو او پای ته رسولو ته طلاق ویل کیږي.

د طلاق د مشروعیت حکمت

طلاق له هغو حلالو شیانو څخه دی چې الله تعالیﷻ ته خوښ نه دی، لیکن دا دهغې مریضې کورنۍ علاج دی چې نورې ټولې دواوې یې کارولې وي او یواځې همدغه دوا ورته پاتې وي، د طلاق مثال داسې طبیب او ډاکتر ته ورته دی چې په بدن کې د خراب شوي غړي پریکیدو ته اړ کیږي تر څو نور بدن ته سرایت ونه کړي.

کله چې د مېړه او ښځې حالت دې حد ته ورسیږي چې کرکه او کینه د مینې او محبت ځای ونیسي، د ژوند پر مخ بیول ورته ګران او ناشونی شي نو بیا غوره داده چې په خوشحالۍ سره بیل شي او د خپلې خوښې نوی ژوند پیل کړي، د کرکې له شتون سره سره د زوجینو یو ځای اوسیدل او د طلاق لاره بندول لکه په کفري ټولنو کې چې معمول دي، ددې باعث ګرځي چې مرض د کورنۍ نورو غړو ته سرایت وکړي، طبیعتونه یې فاسد او له کینو څخه ډکیږي، انساني پاک احساسات یې تغیر پیدا کوي، د ماشوم ژوند بیا د مور پلار له داسې ګډ ژوند څخه چې هغه له اختلافه او نفرتونو ډک وي په جلا والي کې ډیر ښه او یا کم ضرره وي، له کرکجنو او متخاصمو والدینو سره به څنګه ماشوم صالحه تربیه تر لاسه کړي؟ او له کومه به د ماشوم دمینې، شفقت او مهربانی عاطفې ته څواب وویل شي، په داسې حال کې چې هغه ورته په دې عمر کې ډیره اړتیا لر ي. ناروغه کورنۍ د ټولنې د فساد سبب جوړیږي، نو هغه سړی به څه کوي چې له خپلې ښځې نه یې کرکه وي بې له دې چې ځان ته به بله ملګرې پیدا کوي او د شهوت غریزه به ورباندې سړوي، ښځه به بیا خامخا دې ته ورته کار کوي او په دې ډول به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کورنۍ ناروغۍ د ټولنې نورو وګړو ته سرایت کوي او ټولنه به په فساد اخته کیږي. نو ددې قاعدې له مخې چې: له دوو زیانونو څخه کم او خفیف زیان غوره کیږي، اسلام طلاق رواکړی دی.

اسلام صبر او زغم ته ترغیب ورکوي

اسلام د ستونزو با وجود هم میړه او ښځه دواړه دې ته هڅولي دي چې له صبراو زغم څخه کار واخلي، سړی یې هڅولی چې د ښځو په طبائعو دې صبر وکړي او دزوجیت دا ژمنه دې نه ماتوي، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو (خپلو ښځو) سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښېږي نو کیدای شي چې تاسې به یو شی نه خوښوئ، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ایښې وي».

همدا شان اسلام ښځه هم دې ته ترغیب کړې چې له میړه سره په ژوند کولو کې د صبر او تحمل څخه کار واخلي، په اساني دې داسې حالات نه جوړوي چې د کورنۍ جوړښت ته زیان ورسیږي، په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ» "کومه ښځه چې بې موجبه له میړه څخه طلاق غواړي، نو په هغې د جنت بوی حرام دی".

د طلاق حکم

په طلاق کې اصل منعه او نه کول دي، خو د اړتیا لپاره روا شوی دی، چې له امله یې د ښځې او میړه تر مینځ جلا والی راځي.

د طلاق شرطونه

په طلاق کې مهم شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. طلاق ورکوونکی به زوج وي، یعنې په صحي نکاح به دښځې خاوند وي.
۲. طلاق ورکوونکی به بالغ وي، نو د هلک طلاق نه واقع کیږي.
۳. طلاق ورکوونکی به عاقل وي، نو د لیوني طلاق نه صحیح کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. طلاق به په داسې الفاظو ورکوي چې صراحتا یا کنایتا وربانديې دلالت وکړي
٥. د کنایي الفاظو په صورت کې به سړی د طلاق نیت لري.

فعالیت

زده کوونکي دې ووایي چې ددوی په علاقو کې سړي خپلو ښځو ته کوم الفاظ استعمالوي چې له ورایه د طلاق معنا ورکوي؟

پوښتنې

١. طلاق تعریف کړئ.
٢. د طلاق د مشروعیت حکمت بیان کړئ.
٣. اسلام میړه صبر او زغم ته رابولي دلیل یې بیان کړئ.
٤. د طلاق حکم څه دی؟
٥. د طلاق شرطونه بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق ډولونه

له ابراهيم النخعي رحمه الله څخه روايت شوی دی چې صحابه کرامو بـه دسنت مطابق دا غوره بلله چې ښځې ته له يوه څخه زيات طلاق ورنه کړي (په يـو ځـل بايـد درې طلاقه ورنکړل شي) يو طلاق به يې ورکاوه اوعدت به يې تيريدو.

د طلاق ډولونه

طلاق په مختلفو اعتبارونو ويشل شوی چې په لاندې توګه بيانيږي:

طلاق د لفظ له مخې: طلاق د صيغې او لفظ له مخې په دوه ډوله دی: صريح او کنايه.

۱. **صريح:** هغه لفظ دی چې د طلاق مراد ورڅخه په واضح ډول معلوميږي، پـه عـرف او رواج کې هغه په طلاق دلالت کوي، لکه چې ښـځې تـه ووايـې: تـه طلاقـه، يـا تـه پـه مـا حرامه يې.

د صريح طلاق حکم: د صريح لفظ په ويلو سره بې له نيت کولـو طـلاق واقع کيـږي، نـو که ښځې ته ووايي چې ته طلاقه يې او بيا دعوه وکړي چې مطلب مې طـلاق نـه و، دده دغې دعوې ته اعتبار نه ورکول کيږي.

۲- **کنايه:** په طلاق ورکولو کې داسې لفظونو ته وايي چې هم د طلاق او هـم د بـل شـي معنا ولري خو خلک يې د صريح طلاق په معنا نه پيژني، لکه چې ووايـې: لـه خپلـې پـلار ګنۍ سره دې يو ځای شه، يا له کوره ووځه.

دکنايي طلاق حکم: د کنايي لفظ په ويلو سره طلاق هلته واقع کيـږي چې نيـت يـې د طلاق وي او که يې نيت دطلاق نه وي طلاق نه واقع کيږي.

طلاق د بدعت او سنت له مخې: د سنت او بدعت له مخې طلاق په دوه ډولـه دی: سـني او بدعي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.**سني طلاق:** سني هغه طلاق دی چې دسنت موافق وي او هغه داسې چې سړی خپله ښځه د ريښتيني عذر د لرلو په اساس په يوه طلاق په داسې طهر کې طلاقه کړي چې ورسره يو ځای شوی نه وي او حامله هم نه وی، له يوه طلاق اچولو وروسته يې پريږدي چې عدت يې تير شي او ورڅخه بيله شي دا غوره لاره ده. خو که د سړي د جلا کيدو قصد د دلايلو پر بنسټ پوخ وي د دې لپاره چې خپله او د ښځې طمعه قطعه کړي او په يوه طهر کې يو، په بل طهر کې دويم او په دريم طهر کې دريم طلاق ورواچوي، داهم سني طلاق دی.

۲. **بدعي طلاق:** هغه طلاق دی چې د سنت طريقې خلاف ورکړ شي هغه داسې چې خاوند خپلې ښځې ته په يو ځل دوه يا دري طلاقه، يا د حيض او يا دحمل په دوران کې ورته طلاق ورکړي يا په داسې طهر کې طلاق ورکړي چې په هغه کې يې جماع کړې وي، دا طلاق واقع کيږي خو ورکوونکی يې ګنهګار دی.

دريم- د رجعيت او بينونت له مخې طلاق په درې ډوله دی:

۱. **رجعي طلاق:** هغه دی چې زوج له طلاق وروسته ددې واک او اختيار ولري چې خپله ښځه راوګرځوي بې له دې چې نوي عقد ته اړتيا پيدا شي، د هغې خوښه وي او يا يې نه وي. دا د اول او دويم طلاق له ورکولو وروسته خو پدې شرط چې د عدت وخت يې لا پاتې وي او که يې دعدت وخت تير شو بيا نو رجعي طلاق په بائن بدليږي او دښځې خاوند له نوي عقد پرته د هغې د راګرځيدو واک نه لري.

۲. **بائن طلاق::** هغه طلاق ته وايي چې په کنايي الفاظولويدلی وي، لکه چې ورته ووايي ته نوره جلا کړای شوې يې، کورته دې ولاړه شه، يا له کوره ووزه او داسې نور، خو په دې شرط چې د طلاق نيت ولري، په دې صورت کې يو باين طلاق واقع کيږي زوج کولای شي په نوي عقد او مهر طلاقه کړې ښځه بيرته په نکاح کړي.[1]

---

۱ - العناية شرح الهداية - (۵ / ۲۷۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. مغلظ طلاق: هغه طلاق ته وايي چې په درې طلاقه سره خپله ښځه طلاقه کړي، په دې صورت کې زوج نه شي کولای چې طلاقه کړې ښځه ځان ته راوګرځوي، مګر هلته يې په نکاح کولای شي چې دا ښځه له بل چا سره په صحيحې نکاح سره واده وکړي، هغه ورسره يو ځای شي، بيايې يا طلاقه کړي او يا ورځخه مړ شي او عدت يې هم تير شي نو ده ته په دې صورت کې روا ده چې نوې نکاح ورسره وکړي.

فعاليت

زده کوونکې دې په خپلو منځو کې د طلاق ډولونه روښانه کړي.

پوښتنې

۱. طلاق د لفظ له مخې په څو ډوله دی؟ بيان يې کړئ.
۲. طلاق د بدعت او سنت له مخې په څو ډوله دی؟ شرحه يې کړئ.
۳. د طلاق ډولونه د رجعيت او بينونت له مخې په ګوته کړئ.

يو څلويښتم لوست

د تفريق ډولونه [۱]

له طلاق څخه علاوه د ښځې او خاوند تر مينځ د خلع، لعان، ايلاء، او ظهار په ذريعه هم بيلتون را مينځ ته کيږي، غواړو په دې لوست کې په همدې موضوعاتو خبرې وکړو.

۱. خلع

کله کله د ښځې او خاوند تر منځ ژوند تريخ او ستونزمن شي، ښځه کولای شي د څه مال په عوض کې خپل خاوند په خلع کولو قانع او ځان ورڅخه جلا کړي.

د خلع تعريف

خلع په لغت کې: لرې کولو ته وايي.

د فقهاوو په اصطلاح کې: له ښځې څخه د هغې د مال په عوض کې د خلع په لفظ سره د نکاح د واک ختمولو ته ويل کيږي[۱]

د خلع مشروعيت

کله کله د طبيعي، اخلاقي، ديني او صحي سببونوله امله د ښځې او خاوند ترمنځ ژوند ستونزمن شي چې په نتيجه کې ښځه، نور نه غواړي د خپل خاوند سره ژوند وکړي. د همدې اړتيا له مخې اسلامي شريعت خلع روا کړې، څو د مال په عوض کې وکړای شي ځان له دې حرج او تکليف څخه خلاص کړي تر څو د الله د حدودو څخه د تيري او د خاوند د اطاعت په مخالفت کې ونه لويږي.

دخلع د مشروعيت دليل

الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقرة: ۲۲۹]

" نو که تاسې ته دا ويره وي چې هغوی دواړه به د الله پر حدودو ټينګ پاتې نشي، نو د هغو دواړو په منځ کې ددې خبرې باک نشته چې ښځه خپل ميره ته يو څه بدل ورکړي (او ځان ورڅخه بيل کړي.) "

نبوي حديث: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې د حضرت ثابت بن قيس الانصاري رضي الله عنه ميرمن (**جميلة** بنت أبي بن سلول) رسول الله ﷺ ته راغله ويې ويل: ای د الله رسوله ! زه د ثابت بن قيس په دين او اخلاقو نيوکه نه لرم، خو نه

---

۱ - العناية شرح الهداية - (۵ / ۴۶۵).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړم چې د تریخ ژوند له امله په ناروا کار اود کفر په اسبابو کې ولویږم، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: (ته غواړې چې خپل باغ بیرته ورکړې) هغې وویل: هو، نو ده ته یې باغ بیرته ورکړ او رسول الله ﷺ ثابت رضی الله عنه ته د منلو امر وکړ، نو یې پرېښوده.[1]

د خلع حکم

د خلع په تر سره کیدلو بائن طلاق واقع کیږي او په ښځه د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

د خلع او طلاق تر منځ توپیر

طلاق د سړي له لورې ورکول کیږي او خلع د ښځې له خوا د یو څه مال په ورکولو غوښتل کیږي. کله چې د دواړو اړخونو موافقه راغله، خلع تر سره کیږي او په ښځې باندې د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

بې سببه د خلع د غوښتنې کراهیت

له کوم موجه سبب څخه پرته د خلع غوښتنه مکروه کار دی، په یوه حدیث کې له رسول الله ﷺ څخه روایت شوی چې فرمایي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ»[2] "هره ښځه چې له اړتیا پرته له خاوند سره خلع وکړي د جنت بوی به یې تر سپږمو نه شي".

او په بل حدیث کې فرمایي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[3] "هره ښځه چې له شدیدې اړتیا پرته له خاوند څخه د طلاق غوښتنه وکړي په هغې د جنت بوی حرام دی.

د خلع احکام

- که چیرې جفا، نافرماني، او بده کړنه د خاوند له خوا وي نو سړي ته دا مکروه ده چې له ښځې څخه بدل واخلي، خو که نافرماني د ښځې له خوا وي بیا د خلع په مقابل کې د عوض او مال اخیستل روادي.
- هر هغه شی چې مهر او د نکاح بدل جوړیدلای شي، هغه د خلع عوض او بدل هم کیدای شي.

---

١ – السنن الکبری للبیهقي.
٢ – مسند الصحابة في الکتب الستة.
٣ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خلع د زوج له موافقې پرته صحت نه پیدا کوي، ځکه طلاق ورکول د سړي حق دی، نو که خاوند یې ونه مني خلع نه واقع کیږي.

۲- لعان

د لعان تعریف

لعان په لغت کې: له لعن څخه اخیستل شوي چې لرې کولو ته وایي.

په شرعي اصطلاح کې: د ښځې او خاوند تر منځ له لعن او غضب سره شهادت ورکولو ته وایي، چې د زنا د شهادت په ځیر د څلورو شاهدانو ځای نیسي، سړی په دې ډول شاهدی ورکولو سره دقذف له حد څخه خلاصیږي، او قسمونه یې د څلورو شاهدانو حکم پیدا کوي او ښځه په دې ډول شاهدی ورکولو سره د زنا حد له ځان څخه دفع کوی او له حد څخه ژغورل کیږي.

د لعان مشروعیت

د لعان مشروعیت په قرآن کریم ثابت دی، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۞ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ وَيَدْرَأُ ۞ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ [النور: ٦ – ٩]

«او کوم کسان چې پر خپلو مېرمنو باندې تور لګوي او له هغو سره پخپله د هغو له خپل ځان نه پرته نور شاهدان نه وي نو له هغو نه د یو تن شاهدي (داده چې هغه) څلور ځله په الله باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووایي، چې هغه (په خپل تور ویلو کې) ریښتونی دی او پنځم ځل ووایي چې پر هغه باندې دې د الله لعنت وي که هغه (په خپل تور ویلو کې) دروغجن وي او له ښځې نه د سزا مخنیوی په دی ډول سره کېدای شي چې هغه څلور ځله په الله باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووایي چې دغه سړی (په خپل تور ویلو کې) دروغجن دی او په پنځم ځل کې ووایي چې پر هغې باندې دې د الله غضب وي که هغه (په خپل تور ویلو کې) ریښتونی وي.»

له ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ د انصارو د یوه سړي او دده د ښځې تر مینځ لعان تر سره کړ او دوی یې سره جلا کړل.(۱)

د لعان د مشروعیت حکمت

لعان ددې لپاره روا شوی دی چې د تور لګولو په صورت کې سړیو ته د خپل حریم څخه د دفاع وروستی لاره جوړه شي، څو سړی وکولای شي دنورو شاهدانو د نه شتون

---

۱ – صحیح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صورت کې د وروستی وسیلې په توګه له خپلو مؤکدو ګواهیو څخه کار واخلي او ښځې ته دده د حریم د پایمالولو سزا ورکړي. خو څرنګه چې د اسلامي شریعت بنسټ په عدل اینبودل شوی، ښځې ته هم له ځان څخه ددفاع او د خاوند د تور د لیري کولو حق ورکړ شوی، څو په خپلو مؤکدو ګواهیو دا عذاب او پیغور له ځان څخه لیرې کړي.

د لعان کیفیت

کله چې خاوند خپله ښځه په زنا تورنه کړي او یا د هغې د ماشوم له نسب څخه منکر شي (چې دا هم د صریح زنا کولو په معنا ده) او په دې خبره کوم ښکاره دلیل هم ونه لري، ښځه دده تور ونه مني او د قذف د حد د اقامت غوښتنه وکړي، نو قاضي به د دوی تر منځ د لعان پریکړه کوي او دواړه به هغه مخصوص الفاظ چې قرآن کریم د لعان لپاره ټاکلي د قاضي په وړاندې وايي، له دې څخه وروسته قاضي ښځه او خاوند سره جلا کوي، چې بیا دا ښځه په دې سړي باندې حرامیږي.

د لعان حکم

د لعان د شاهدی په ویلو د ښځې او خاوند تر منځ جلا کیدل واجبیږي، قاضی به ددوی د جلا والي حکم کوي، په دې سره بائن طلاق واقع کیږي او له ښځې سره جماع او د جماع دواعي حرام ګرځي، که څه هم سره جلا شوي لا هم نه وي.

پوښتني

١. خلع تعریف کړی.
٢. د خلع د مشروعیت حکمت څه دی.؟
٣. د خلع د مشروعیت دلیل څه دی؟
٤. د خلع حکم څه دی؟
٥. آیا د خلع او طلاق توپیر شته؟
٦. بې سببه د خلع کول څه حکم لري؟
٧. لعان تعریف کړئ.
٨. د لعان د مشروعیت حکمت او دلیل روښانه کړئ.
٩. د لعان کیفیت څه دی؟ بیان یې کړئ.
١٠. د لعان حکم وښیئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفریق پاتې ډولونه (۲)

۳- ایلاء

ایلاء په لغت کې: قسم ته وایي.

په شرعي اصطلاح کې: په تاکید سره داسې قسم کولو ته وایي چې خپلې منکوحې ته به تر څلورو یا له هغه زیات وخت پورې نه ورنژدې کیږي (جماع به ورسره نه کوي).

د ایلاء کفاره:

کله چې خاوند د څلورو میاشتو نه مخکې خپلې ښځې ته رجوع وکړي کفاره پرې لازمیږي، دغه کفاره د قسم کفاره ده.

د ایلاء مشروعیت

د ایلاء مشروعیت د الله تعالیﷻ پدې قول ثابت دی: ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۞ وَإِنْ عَزَمُواْ الطَّلاَقَ فَإِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

[البقرة: ۲۲۶ – ۲۲۷]

"کوم خلک چې له خپلو ښځو سره د نا اړوندې لوړې کوي، هغوی ته څلور میاشتې وخت دی، که یې ورته رجوع وکړه، نو الله ښېونکی او رحیم دی او که هغوی د طلاق هوډ کړی وي نو ودې پوهیږي چې الله هر څه اوري او په هر څه پوهیږي."

په حنفي مذهب کې ایلا مکروه تحریمي ده؟

د جاهلیت په زمانه کې به عربو د خپلو ښځو د ځورولو لپاره د اکار کاو چې تر یو کاله یا زیات له هغه به خپلو ښځو ته نه ورنژدې کېدل، اسلامي شریعت ایلاء داسې قسم وگرځاوه چې په څلورو میاشتو کې باید پای ته ورسیږي، قسم کوونکی په دې کې مخیر دی چې قسم مات کړي او خپلې ښځې ته رجوع کوي او یا په قسم وفا کوي او ښځه له ځان څخه بېلوي، نو که یې بېرته رجوع وکړه د قسم کفاره به ورکوي او که نه نو ښځه یې وربانديې د وخت په پوره کېدو سره په باین طلاق طلاقیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ايلاء حکم

که چيرې څلور مياشتې تيرې شي نو ښځه يې په بائن طلاق وربانـدې طلاقيږي، کـه يـې ښځې ته رجوع وکړه اوقسم يې مات کړ، نو د قسم کفاره به ورکوي.

۴- ظهار

د ظهار تعريف: د خاوند لخوا د خپلې ښځې تشبيه کولو تـه وايـي، لـه داسې ښـځې سـره چې هغه په ده د ابد لپاره محرمه وي، لکه چې ورته ووايي ته په ما لکـه زمـا مـور داسـې يې، يا ته په ما لکه زما د مور د شا په څير يې.

د ظهار حکم

ظهار ناروا او حرام کار دى او ظهار کوونکى وربانديې گناهگاريږي، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ [المجادلة: ۱] "لـه تاسـې نـه چـې کـوم کسان لـه خپلو ښځونه ظهار کوي (مور ورته وايـي)، د دوى مېرمنې د دوى ميندې نـه دي، د هغـو ميندې خو همغه دي چې هغوى يې زيږولي دي. دوى يـوه ډيـره نـاوړه او درواغ خبـره کوي، او حقيقت دادى چې الله ډير معافي کوونکى او ښنونکى دى."

د ظهار حکم

د ظهار په ترسره کولو خاوند ته له ښځې سره جماع او يا د جماع راښـکونکي لکـه مـسه کول ښکلول تر هغو حراميږي څو چې کفاره ورکوي.

د ظهار کفاره

د کفارې په نيت د يوې رقبې (غلام) ازادول او که يې نه درلـوده بيا نـو ددوو پرلـه پـسې مياشتو روژه نيول دي او که د روژو د نيولو قدرت نـه و، بيا شـپيتو مـسکينانو تـه پـه مـړه گيډه خواړه ورکول، يا د خوړو قيمت ورکول دي چې سهار او بيگا وربانـدې ځان مـوړ کړاى شي. الله تعالى فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۞ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [المجادلة: ۲ – ۳]

" کوم کسان چې له خپلو میرمنو نه ظهار وکړي بیاله خپلې هغې خبرې نه راواوړي چې کړې يې وه، نو مخکې له دې نه چې دواړه يوبل ته لاس ور وړي، يو غلام آزادول به وي، پدې (کفارې) سره تاسې ته نصيحت کيږي او تاسې چې څه کوئ الله ترېنه ښه خبر دی او څوک چې غلام ونه مومي هغه دې دوه مياشتې پرلـه پسې روژه ونيسي. مخکښې له دې نه چې دواړه يوبل تـه لاس وروړي او څـوک چـې پـدې هـم قادرنـه وي هغه دې شپيتو مسکينانو ته خواړه ورکړي د (کفارې) دغه حکـم د دې لپاره درکول کيږي چې تاسې پر الله او د هغه پر پيغمبر ايمان راوړئ. دا د الله ټاکلي حدود دي او دکافرانو لپاره دردناکه سزا ده ".

پوښتنې

۱. ايلاء لغتا او اصطلاحا تعريف کړئ.
۲. د ايلاء د مشروعيت دليل څه دی؟
۳. د ايلاء حکم بيان کړئ.
٤. ظهار تعريف کړئ.
٥. د ظهار حکم له دليل سره بيان کړئ.
٦. د ظهار کفاره څه ده؟ تفصيل ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library